

Nederlandse Fotomu

Jaarverslag 2020

Inhoudsopgave

Deel 1 Bestuursverslag

P2–35

Voorwoord

P2

1. Presentatie en publieksbereik
2. Communicatie
3. Collectie: nationaal fotografisch erfgoed van ons allemaal
4. Partners en financiers
5. Bedrijfsvoering

P6

P32

P36

P50

P54

Deel 2 Verslag Raad van Toezicht

P62–65

Deel 3 Bijlagen

P66–68

Deel 1 Bestuursverslag

Voorwoord

Het jaar 2020 verliep voor het Nederlands Fotomuseum dankzij COVID-19 geheel anders dan voorzien. Noodgedwongen moest het museum gedurende in totaal zestien weken de deuren sluiten voor bezoekers. Toen het weer open mocht, golden restricties om de veiligheid te borgen. We hebben er, ondanks alle beperkingen, voortdurend naar gestreefd het museum dichtbij de mensen te brengen; het welzijn van onze bezoekers voorop te stellen en zodra het mogelijk was de deuren te openen opdat het publiek zijn hart weer kon ophalen aan fotografie. En we merkten dat de bezoekers die kwamen hun museumbezoek extra op prijs stelden.

Het jaar begon zo goed, wat betreft publieksaantallen. Tot de lockdown op vrijdag 13 maart 2020. Vanaf dat moment had COVID-19 een negatief effect op de bezoekersaantallen. De periode dat het museum gesloten was voor publiek heeft het aangegrepen om te experimenteren met het actiever online vertellen van verhalen uit de Collectie en met opiniemakers van diverse achtergronden de Collectie te laten belichten op de site. Er kwam een speciale 'Bekijk het thuis-pagina' op de site. Met een stijging van het online bezoek tot gevolg. En uiteraard ging het museum door met zijn taken rond beheer van de Collectie. In juni heropende het museum voor de eerste keer, met inachtneming van de richtlijnen van het RIVM en het protocol van de

Museumvereniging, en in aanwezigheid van de Rotterdamse wethouder van cultuur, Said Kasmi. Het maximumaantal bezoekers werd vastgesteld op zestig en bezoekers moesten vooraf reserveren. Dat het museum juist dit jaar zijn tentoonstellingsruimte zag verdubbelen door de uitbreiding met de oostvleugel van Las Palmas, dankzij een extra financiële bijdrage van de Stichting Droom en Daad en de gemeente, kwam wel zeer goed van pas. Later zou nog een sluiting en heropening volgen en vervolgens nog een derde sluiting die duurde tot eind van het jaar en langer. Het totale aantal bezoekers in 2020 kwam uit op 41.260. Dit onvoorzien lage aantal bezoekers heeft uiteraard gevolgen voor de eigen inkomsten; een derving van ongeveer 600.000 euro aan onder meer entreegelden. Daarbij komt nog het omzetverlies van koffiebar, winkel, enzovoorts. De extra investering die we ontvingen van het ministerie van OCW om de COVID-19-klap op te vangen was dan ook een zeer welkome aanvulling. In 2019 was weliswaar het negatief eigen vermogen van het museum weggewerkt, maar zoals we in het vorige jaarverslag stelden: het museum had nog geen vet op de botten.

Ondanks COVID-19 was het aantal tentoonstellingen in 2020 evenveel als voorzien en zelfs iets meer; er zijn noodgedwongen twee exposities uitgesteld tot 2021 maar er kwamen drie extra bij. Met *Stay Healthy* van Paulien Oltheten, over onder meer de menselijke gedragingen tijdens de eerste lockdown-periode, bracht het museum een actuele tentoonstelling die veel positieve pers ontving. De presentatie van de *Gimme Shelter / Somfy Photography Award* werd mogelijk doordat de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie* opschoof naar 2021 én bovendien Somfy Nederland bereid was de productiekosten voor deze tentoonstelling met negen talentvolle fotografen voor zijn rekening te nemen. Onder het onverhoopt extra actuele thema 'Gimme

Foto-installatie Translations van Sofie Knijff © Fred Ernst

Shelter' maakten zij onder vaak lastige omstandigheden nieuw werk, dat eindigde in een overtuigende en verrassende groepsexpositie.

De tentoonstelling *Rotterdam werkt* die plaatshad vanaf 19 september 2020 in de westvleugel van het Nederlands Fotomuseum toonde ongeveer driehonderd foto's van meer dan honderd fotografen uit de periode vanaf 1864. De tentoonstelling gaf voor het eerst een beeld van opdrachtfotografie in de Maasstad. Hiervoor is samengewerkt met het Stadsarchief Rotterdam dat genereus bruiklenen ter beschikking stelde. Bij de tentoonstelling verscheen onder dezelfde titel een boek in het Nederlands en het Engels, met daarin een eerste historische verkenning van de Rotterdamse opdrachtfotografie.

Tevens begonnen we met tentoonstellingen op de ramen van het museum, met werk van onder meer Sofie Knijff en Shadman Shahid. Deze nieuwe vorm van tentoonstellen maakte het mogelijk dat we ondanks de lockdown toch altijd ten minste een beetje open bleven. Er zijn aankopen gedaan die een aanwinst zijn voor de Collectie, van hedendaagse fotografen zoals Sara Blokland en Dana Lixenberg. Samen

met het Rijksmuseum hebben we de nalatenschap van Ed van der Elsen verworven. De contactvellen van deze bijzondere foto's, die we hiermee in huis haalden, betekenen een waardevolle verrijking van de Collectie omdat ze zo duidelijk laten zien hoe hij te werk ging. In het Rijksmuseum had een tentoonstelling plaats, waarin een aantal van deze contactvellen prijken. In ons museum was een kleine presentatie van een selectie contactvellen en het boek feest.

Voor de medewerkers van het museum werd thuiswerken de norm. Ondanks alle beperkingen is er volop gewerkt aan onder andere het registreren, restaureren en digitaliseren van de Collectie; aan fondsenwerving; aan tentoonstellingen; en aan publicaties in onze nieuwe eigen collectiereeks. Voorbereidingen zijn getroffen voor een inhaalslag op het gebied van collectiebehoud, -registratie en -digitalisering vanaf 2021. Dankzij een welkome structurele extra bijdrage van het ministerie van OCW met ingang van de nieuwe cultuurplanperiode zijn acht nieuwe medewerkers aangetrokken die vanaf 1 januari 2021 in dienst kwamen. Dat is bijzonder in tijden waarin andere musea noodgedwongen

medewerkers moesten ontslaan of soms zelfs helemaal moesten sluiten. Ook werden in 2020 twee extra digitaliseringsmedewerkers aangetrokken en is het digitaliseringsatelier opnieuw ingericht met een extra opstelling om de Collectie zo snel en goed mogelijk te kunnen ontsluiten.

Verder is de entree van het museum verplaatst van de centrale hal van bedrijfsverzamelgebouw Las Palmas naar een eigen ingang aan de Statendam. Hiermee heeft het museum een eigen gezicht gekregen. En er is op de begane grond een nieuwe educatieruimte gekomen, zodat we scholen en andere groepen nog beter kunnen ontvangen.

Verheugend was dat het Rotterdamse college van B&W, na een intensieve lobby van de kant van het museum, bereid bleek vanaf 2021 ruim 250.000 euro extra per jaar uit te trekken: 100.000 voor de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie* en 156.000 voor fair pay.

Het Nederlands Fotomuseum volgde al de richtlijnen voor het betalen van fotografen, maar de salarissen van de medewerkers liepen achter op de museum cao. Om fair pay van de medewerkers mogelijk te maken is in 2020 het functiehuis herzien; functiebeschrijvingen van alle medewerkers zijn geactualiseerd en alle functies werden vervolgens door een extern bureau opnieuw gewaardeerd. Vanaf 2021 volgt het museum dan ook de cao.

Het Nederlands Fotomuseum nam zijn maatschappelijke taak ook in het debat rond inclusie. Het sprak zich publiekelijk uit voor het belang van inclusiviteit in opinie-artikelen en het vulde de missie aan met het gezamenlijke standpunt: 'We steunen de Black Lives Matter beweging, we spreken ons hardgrondig uit tegen racisme en discriminatie, én we zetten stappen om zelf te veranderen op het gebied van programmering, van personeels-samenstelling en van (kijk op) de Collectie. We beschouwen culturele diversiteit als een verrijking van onze samenleving. Vanuit die overtuiging streeft het museum naar meerstemmigheid in alles wat het doet: in de Collectie, de presentatie, educatie, de publieks-

activiteiten en in het personeelsbestand. Bij het aantrekken van nieuwe collega's werd dan ook nadrukkelijk gekeken naar een nog diversere samenstelling van het personeelsbestand. Hetzelfde geldt voor tentoonstellingen en aankopen; ook hier zorgen we voor verrijking van het tot dan toe dominante discours. Meerstemmigheid is inmiddels een vast thema bij het naar buiten treden van het museum, in welke vorm ook.

De communicatie van het museum is erop gericht in de harten van mensen te komen; dat ze voelen dat dit hún museum is dat waakt over hún erfgoed en dit actualiseert. Met aandacht voor diegenen die niet eerder in het museum waren. Daarom ook is in 2020 hard gewerkt aan de permanente tentoonstelling *Eregalerij van de Nederlandse fotografie*, met 99 foto's met iconische waarde die samen het verhaal vertellen van de ontwikkeling van de fotografie en die in 2021 de deuren opent.

Dit alles zou niet mogelijk zijn zonder het betrokken team, dat zich dagelijks inzet voor het Nederlands Fotomuseum. Ondanks de in 2020 vaak zo lastige omstandigheden bleven de medewerkers aan de slag. Dat geldt ook voor onze waardevolle vrijwilligers, die het publiek zo gastvrij bleven ontvangen. Bovendien kunnen wij niet zonder onze begunstigers: het ministerie van OCW, de gemeente Rotterdam, het Prins Bernhard Cultuurfonds/ het Wertheimer Fonds, de BankGiro Loterij, Nationale-Nederlanden, Somfy Nederland, de Collectors' Council, onze Ambassadors, Friends en Fans. En niet in de laatste plaats: onze bezoekers.

Het afgelopen jaar was vol uitdagingen, die we zo flexibel en creatief mogelijk tegemoet zijn getreden. We gaan vol moed en hoop het jaar 2021 tegemoet en streven ernaar de mogelijkheden die er zijn optimaal te benutten.

Birgit Donker,
Directeur-bestuurder

– Marwan Magroun | in De Collectie belicht door

“Mijn generatie zorgt voor nieuwe verhalen.”

Nu te zien in
Nederlands
Fotomuseum
Rotterdam
Wilhelminapier

Ikrem J. Rotterdam 2019 © Marwan Magroun i.s.m. Wereldmuseum

Dit affiche was onderdeel van de zomercampagne © Marwan Magroun

© 2019 Nederlands Fotomuseum

www.nfm.nl

Rotterdam

Rotterdam is een partner van het Nederlands Fotomuseum

1. Presentatie en publieksbereik

Zeven tentoonstellingen, waarvan vijf Collectietentoonstellingen.

Een nieuwe tentoonstellingsvleugel van 2.000 m² is aan het museum toegevoegd.

Nieuwe tentoonstellingsruimte op de ramen van het museum.

In 2020 trok het museum ruim 41.000 bezoekers, van wie 2.297 leerlingen.

De website trok 223.738 bezoekers.

Op sociale media heeft het museum ruim 60.000 volgers.

Koers

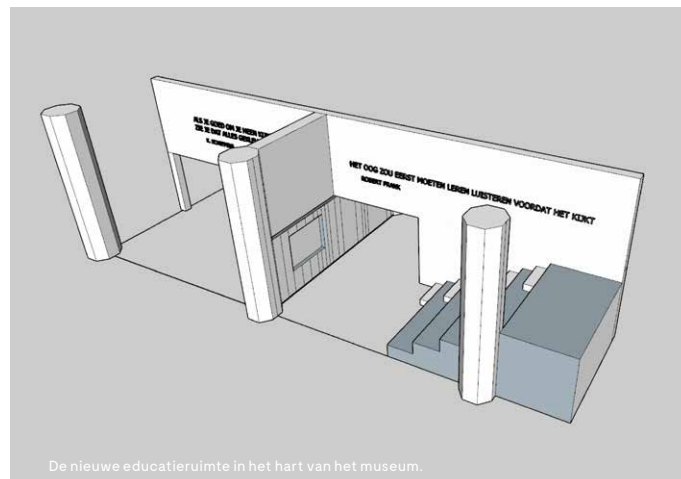
Het Nederlands Fotomuseum heeft de ambitie fotografie met zoveel mogelijk mensen te delen. Nu en in de toekomst, met jong en oud, en juist ook met diegenen die niet vanzelfsprekend naar het museum komen. Voor hen presenteren wij fotografie en verrijken deze met verhalen.

Fotografie uit Nederland en met name de eigen Collectie staan hierbij centraal. Ons doel is op inspirerende wijze hiermee het publiek te bereiken. De programmering, online en offline, vloeit zo direct voort uit de missie van het museum. Presentaties refereren altijd aan het erfgoed dat wij beheren. Ze beantwoorden de vraag hoe het werk van onze Collectiefotografen zich verhoudt tot het (internationale) fotografische veld en tot actuele maatschappelijke en culturele ontwikkelingen.

Het museum focust in zijn presentatie op fotografie in maatschappelijk en artistieke context. Het vertelt visuele verhalen die reflecteren op de wereld om ons heen en die urgentie hebben. Het museum spreekt niet alleen over zijn bezoekers, maar over bereik. Die visuele verhalen kunnen immers ook digitaal verteld worden of door onze docenten in de klas.

In de afgelopen twee jaar heeft het Nederlands Fotomuseum zijn missie aangescherpt met focus op fotografie uit Nederland. En met succes: de bezoekersaantallen bereikten een record van ruim 100.000 in 2019. De groei liep door tot de lockdown op 13 maart 2020. Vanaf dat moment heeft COVID-19 een negatief effect gehad op de bezoekersaantallen. Ruim twee maanden later heropende het museum. Het maximaal aantal bezoekers werd vastgesteld op zestig en bezoekers moesten vooraf online tickets reserveren voor een tijdslot. Hier werd door de bezoekers goed op gereageerd. In totaal ontving het museum ruim 41.000 bezoekers in 2020. Dit is een daling van circa zestig procent, een percentage dat in lijn is met de daling bij andere musea.

De impact was ook groot op ons educatieprogramma: de reguliere programma's moesten in nieuwe vormen gegoten worden, deels digitaal, en konden niet altijd in het museum plaatsvinden. Voor het eerst hebben we scholen aangeboden dat onze docenten bij hen in de klas konden komen. Twee scholen hebben hiervan gebruik gemaakt. Om scholen daarnaast zo goed mogelijk op locatie te blijven ontvangen, hebben we de maandag voor hen gereserveerd. Het aantal leerlingen dat we in 2020 bereikten was 2.297.

De nieuwe educatieruimte in het hart van het museum.

De COVID-crisis deed ons allerm minst stilstaan. Met dezelfde energie als anders hebben de medewerkers gewerkt aan het verder implementeren van de koers: er zijn nieuwe manieren gezocht om inhoud digitaal bij het publiek te brengen; het educatieprogramma is vernieuwd met nieuwe workshops; de educatieruimte is vernieuwd en er werd gewerkt aan de ontwikkeling van een app als publieksbegeleiding bij onze nieuwe vaste presentatie die in 2021 in gebruik wordt genomen. Bovendien zijn de voorbereidingen getroffen voor de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie*, een permanente lofzang op 180 jaar fotografie in Nederland, die te zien zal zijn in onze nieuwe oostvleugel. Deze ruimte is ingericht en het museum kreeg voor het eerst een eigen entree, dat het een gezicht naar buiten geeft.

Online

Dagelijks communiceert het museum via sociale media. Ook dit jaar groeide onze online achterban. Op Facebook verwelkomden we bijna 2000 nieuwe fans en stond de teller aan het einde van het jaar op meer dan 27.000. Op Instagram zijn dit er ondertussen ruim 28.000. Dit jaar hebben we actiever dan ooit via LinkedIn en Twitter gecommuniceerd wat ook resulteerde in een groei van bijna 1000 nieuwe volgers. Een keer in de twee weken sturen we een nieuwsbrief uit en ook deze groep is met ruim 2.000 abonnees gegroeid. In totaal werden vijftientig nieuwsbrieven verzonden. Eens per maand verscheen een blog van de hand van de directeur. Deze werd gedeeld via de social media kanalen en als terugkerend item in de nieuwsbrief. Een overzicht van alle blogs is te vinden op de website.

Augustinusschool, Rotterdam (1982) © Robert de Hartogh / Nederlands Fotomuseum

De website trok 223.738 bezoekers. In de eerste weken van de lockdown was er een scherpe daling in het aantal websitebezoekers. De online presentaties onder de titel *Bekijk het NFM thuis* brachten het verkeer weer goed op gang. In de maanden dat het museum open was, waren de websitcijfers weer op bijna het oude niveau.

De periodes dat het museum gesloten was voor publiek heeft het museum aangegrepen online te experimenteren. Dit met het oog op het meerjarenplan 2021-2024, waarin we onze ambities hebben uitgesproken om onze verhalen uit de rijke Collectie steeds vaker online te vertellen, meer (gecureerde) verdieping te bieden en opiniemakers met verschillende achtergronden aan het woord te laten. Het communicatieteam heeft samen met curatoren, programmeurs en externe opiniemakers inhoudelijke formats ontwikkeld en deze gedeeld met het publiek. Onder de titel *Bekijk het NFM thuis* werd op de website onder meer het gedigitaliseerde deel van de Collectie getoond en werden fotografen en bijzondere projecten uitgelicht. Twee voorbeelden van populaire formats zijn *Door de ogen van...* en *Archive Dive*. Zo konden fotografie-liefhebbers blijven genieten van al het moois dat de Nederlandse fotografie te bieden heeft. Op sociale media verscheen meerdere keren per week een beeldselectie met daarbij een verhaal van onze curator Frits Gierstberg die ons anders laten kijken. Deze verdieping kon altijd rekenen op veel positieve respons van onze volgers.

Door de ogen van...

Voor het project *Door de ogen van...* kozen vier beeld-professionals foto's uit onze Collectie en schreven hier een persoonlijke column bij. Onze columnisten waren Tyler en Sebastian Koudijzer, Sebiha Oztas, Iris Sikking en Markha Valenta.

Sebiha Oztas toont ons in een van haar columns een foto van Robert den Hartogh met daarop een schoolplein van een Rotterdamse basisschool begin jaren '80. Dat is wat wij zien althans. Oztas ziet haar eigen basisschool erin terug, een plek waar geen ruimte was voor culturele barrières en vooroordelen.

De serie *Door de ogen van...* werd wekelijks gedeeld op sociale media en is terug te vinden op onze website.

Deze experimenten hebben laten zien dat we met gecureerde content ons websitebezoek op peil kunnen houden en dat het in een behoefte voorziet mensen zich te laten verrijken met visuele verhalen. Deze ervaring helpt ons bij het aanscherpen van onze online strategie, waar in 2021 verder aan gewerkt zal worden. Het museum heeft de ambitie de komende jaren uit te groeien tot online platform voor Nederlandse fotografie.

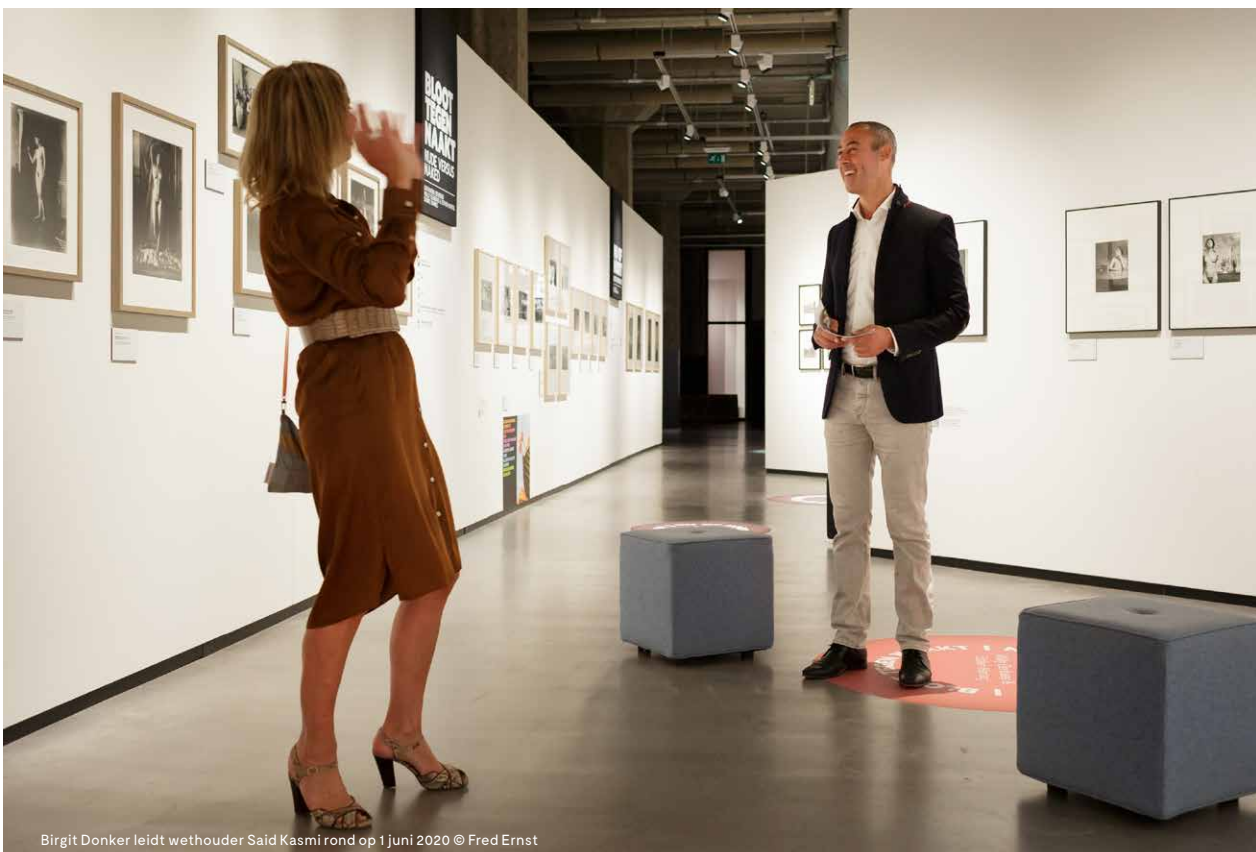
Publieksbegeleiding

Het Team Presentaties en Publieksbereik verzorgt alle informatie voor het publiek, ter verdieping en inspiratie tijdens het museumbezoek – online of op locatie. Dat gebeurt voor uiteenlopende groepen, leeftijden en niveaus in tal van vormen: rondleidingen, debatten, tentoonstellingsgidsen, website, workshops en sociale media. Het doel is dat het museum een plek is van en voor iedereen. Dat we de drempel niet verlagen, maar wegnemen. Dit doen we door het volgen van de strategie 'Maak het dichtbij'. In tentoonstellingen en de communicatie starten we bij de meest directe informatielaag die zo dicht mogelijk bij de beleavingswereld van het publiek ligt. De artistieke laag volgt. Er wordt nauw samengewerkt met de afdeling Bedrijfsvoering waar onder meer de balie, museumwinkel en koffiebar onder vallen. Ook deze taken dragen in grote mate bij aan de bezoekerservaring.

Gastvrijheid was altijd al een speerpunt van het museum, maar afgelopen jaar werd dit nog belangrijker. Het protocol *heropening musea* van de Museumvereniging heeft het museum altijd ter harte genomen en dit moment aangegrepen om een aantal zaken op het gebied van *hospitality* te optimaliseren. Het protocol vroeg om een fysieke herinrichting van het museum en een aantal grote aanpassingen van ons ticketsysteem en communicatie richting de bezoekers voorafgaand aan het bezoek. Als een ware race tegen de klok is het gelukt om op 1 juni de deuren van het museum op een veilige en verantwoorde manier te openen. Wethouder Kasmi werd in aanwezigheid van een aantal journalisten door directeur Birgit Donker als eerste bezoeker welkom geheten.

Nadat het museum half maart de deuren moest sluiten is vrijwel direct gestart met plannen maken voor de heropening. Op basis van eerste bronnen en later op basis van het protocol van de Museumvereniging is gekeken hoe we de bezoeker op een zo'n veilige en aangename manier een museumbezoek kunnen bieden. In de eerste plaats is er gekeken hoeveel mensen we tegelijkertijd op een veilige manier kunnen ontvangen en wat dit betekent voor de routing. Met een divers team aan medewerkers is een eenrichtingsverkeer route door het gehele museum uitgezet, wat gelukkig mogelijk was doordat het museum de nieuwe vleugel er al bij kon betrekken. De kassa en winkel werden uit elkaar getrokken, zodat we publieksstromen gescheiden hielden. Spatschermen werden geplaatst daar waar de bezoeker contact had met medewerkers of daar waar de 1,5 meter in het gedrang kwam. De routing werd vanaf de entree tot de uitgang aangegeven met pijlen. Bij binnenkomst, bij de kassa en andere contactpunten werden desinfecteerzuilen geplaatst, zodat bezoekers en gastheren en -vrouwen geregeld handen konden ontsmetten. Ook de toiletruimtes werden dusdanig ingericht dat het veilig werd deze te bezoeken. Bezoekers werden op verschillende punten in het museum geïnformeerd over de aanvullende huisregels. Het belangrijkste informatiepunt vormde de ontvangstbalie. Nog voor de kassa werden alle bezoekers hier welkom geheten door een van onze vrijwilligers die een gezondheidscheck uitvoerde en hen informeerde over de nieuwe huisregels.

Ook leidde de heropening tot een verschuiving van een spontaan naar een aangekondigd bezoek. Op deze manier konden we drukte spreiden over de dag, zodat er nooit te

Birgit Donker leidt wethouder Said Kasmi rond op 1 juni 2020 © Fred Ernst

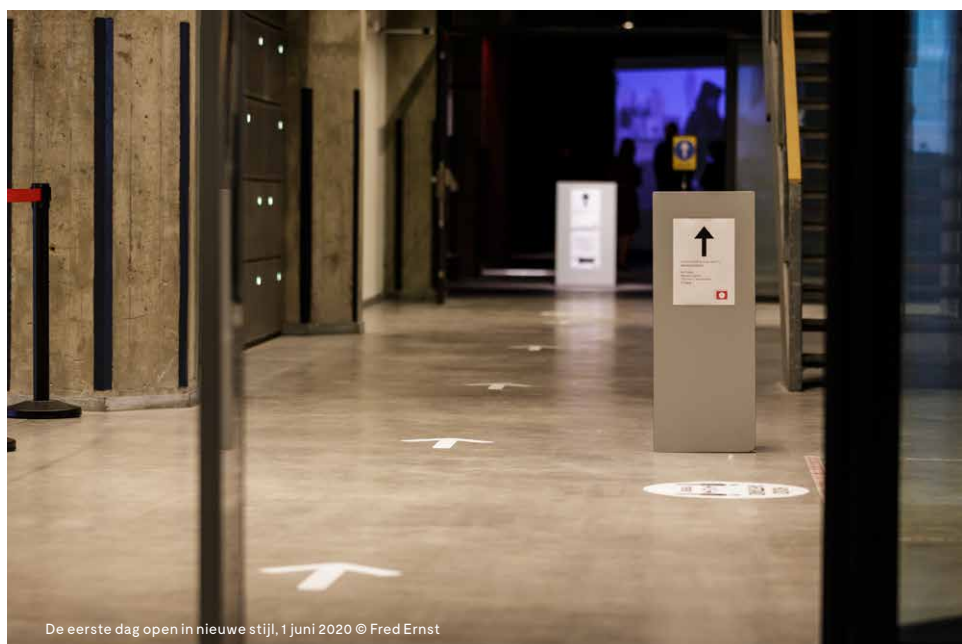
De eerste dag open in nieuwe stijl, 1 juni 2020 © Fred Ernst

De eerste dag open in nieuwe stijl, 1 juni 2020 © Fred Ernst

De eerste dag open in nieuwe stijl, 1 juni 2020 © Fred Ernst

De eerste dag open in nieuwe stijl, 1 juni 2020 © Fred Ernst

veel bezoekers tegelijkertijd in het museum aanwezig waren. De overstap naar een verplichte reservering via ons e-ticketsysteem bood ons de kans om de klantenreis te optimaliseren. Een dag voorafgaand aan het museumbezoek ontving men een e-mail met daarin belangrijke informatie over het museumbezoek. Na het museumbezoek ontving men een mailing waarin vrijblijvend werd gevraagd feedback te geven via het online bezoekersonderzoek. Ook dit jaar werd de hartelijke ontvangst van onze medewerkers en vrijwilligers met een 8.5 hoog gewaardeerd.

Ons team aan vrijwilligers heeft een cruciale rol gespeeld bij de heropening van het museum op 1 juni. Vlak voor de heropening heeft een aantal vrijwilligers een proefdag gedraaid om te testen of de aanpak en routing in de praktijk

ook daadwerkelijk werkten. Op basis van deze ervaring is een aantal zaken geoptimaliseerd.

Ook zijn stappen gezet op het gebied van Visual Thinking Strategy (VTS), de nieuwe vorm waarin het museum publieksbegeleiding aanbiedt. Visual Thinking gaat uit van kijken, beleven en dialoog. Er wordt op een open manier, zonder oordeel, naar fotografie gekeken. Door met elkaar het gesprek aan te gaan ontstaan nieuwe ontdekkingen. De methode leidt tot beter kijken, luisteren en interpreteren. Tegelijkertijd vergroot het de betrokkenheid en motivatie bij het kijken naar fotografie. In 2020 hebben de educatiemedewerkers van het Nederlands Fotomuseum een opfriscursus gehad op het gebied van VTS, dit als vervolg op de meerdaagse training uit 2019. De opfriscursus stond in het teken van het delen van kennis en ervaring.

Vrijwilligers

Onze publieksvrijwilligers zijn niet meer weg te denken uit het museum. We zijn trots om zo'n betrokken en loyaal team het onze te mogen noemen. Per dag dat we open zijn, zijn vier publieksvrijwilligers actief; twee in de ochtend, twee in de middag. Op drukke dagen en weekenden vult een vijfde persoon een flexibele tussendienst. Het team telde dit jaar vijftig vrijwilligers, maar niet iedereen was vanwege corona inzetbaar. De vrijwilligers hebben een zeer actieve rol bij de publieksbegeleiding. Ze zijn het eerste gezicht dat de bezoekers welkom heet, hen wegwijs maakt in het museum en hen helpt bij praktisch gebruik van de lift of kluisjes.

Op speciaal voor hen georganiseerde bijeenkomsten krijgt het hele vrijwilligersteam, voorafgaand aan een nieuwe tentoonstelling, zoveel mogelijk achtergrondinformatie plus een rondleiding van de samensteller of fotograaf. Zo kunnen zij op hun beurt desgewenst de bezoeker informatie geven over de tentoonstellingen, randprogramma's en of de visie/

missie van het museum. En natuurlijk staan ze altijd open voor een gesprek over de beleving van de tentoonstelling zelf. Sinds de heropening op 1 juni is de rol van het gastgeverschap weliswaar veranderd, maar belangrijker dan ooit. Zo nemen de vrijwilligers bij iedere bezoeker de gezondheidscheck af en wijzen hen actief op de te volgen route en maatregelen. Dit zorgt voor een goede doorstroom waardoor de bezoekers in hun gewenste tijdslot naar binnen kunnen. In de andere vleugel zorgt een andere vrijwilliger voor de juiste capaciteitsdruk op de boven- en benedenzalen.

Om het vrijwilligersteam zo betrokken mogelijk bij het museum te houden, ontvangen zij net als de medewerkers wekelijks een speciaal voor hen geschreven nieuwsbrief van onze directeur met betrekking tot lopende zaken. Tijdens de informatiebijeenkomst van Rotterdam werkt heeft het museum – geheel Coronaproof – een rondleiding, presentatie en lunch georganiseerd voor de vrijwilligers, dit als kick-off van de nieuwe tentoonstelling.

VO workshop portret fotografie © Fred Ernst

Onderwijs

Het museum ontving in 2020 in totaal 2.297 leerlingen, een daling van zestig procent ten opzichte van 2019. Deze daling is het directe gevolg van de maatregelen die zijn getroffen rondom COVID-19; het museum en scholen moesten voor bepaalde tijd hun deuren sluiten en na de heropeningen bleven er restricties gelden die het voortzetten van de reguliere educatieprogramma's beperkt mogelijk maakten. Het museum heeft zo veel mogelijk de deuren voor scholen open gehouden en heeft de maandag gereserveerd als speciale dag voor scholen.

Ook biedt het museum sinds de eerste lockdown online workshops aan en gaat op aanvraag, mits de situatie rond COVID-19 het toelaat, naar scholen in Rotterdam en Den Haag en omgeving. Op deze manier bleef het museum zich inzetten voor visuele geletterdheid onder jongeren. Ditzelfde geldt voor ons team van docenten en rondleiders. Ook met hen zijn we aan de slag gegaan om ons verder te verdiepen in de methode Visual Thinking Strategies (VTS) middels (online) kennisuitwisseling en trainingen.

Met de uitbreiding van het museum met een nieuwe vleugel gaat een lang gekoesterde wens in vervulling: een educatieve ruimte in het hart van het museum. De ruimte is zichtbaar voor het museumpubliek, voor iedereen goed toegankelijk en uitgerust met de modernste technieken en daarmee geschikt voor uiteenlopende activiteiten: (online) debatten, lezingen en workshops. Bovendien is de ruimte 'multifunctioneel' en ook te gebruiken voor kleine tentoonstellingen en andersoortige presentaties.

Primair onderwijs

In 2019 ontving het museum 222 leerlingen uit het primair onderwijs. Deze leerlingen volgden de workshop *Fotogeheimen*, waarin ze onderzoeken wat fotografie nu eigenlijk is en kennismaken met een van de oudste fototechnieken. Ze ontdekken hoe licht invloed heeft op lichtgevoelig cyanotypiepapier. Dat doen ze door delen van het papier met voorwerpen af te dekken en vervolgens te belichten. Daarna ontwikkelen de leerlingen het papier in water en zien ze dat het blauw van de onbelichte delen oplost. Met de museumdocent bespreken ze wat er exact gebeurt.

In een ander deel van de workshop kruipen de leerlingen in de huid van een tentoonstellingsmaker en leren ze te reflecteren op beeldmateriaal. Door antwoorden te vinden op wat je ziet, hoe groot of oud een foto is, verzamelen de leerlingen feiten. Op basis hiervan gaan ze aan de slag om keuzes te maken voor een presentatievorm. De foto's waarmee de kinderen werken komen uit onze eigen Collectie.

In deze workshop werken de leerlingen samen in groepjes van drie. Door samen te overleggen en te experimenteren komen ze tot een gemeenschappelijk eindresultaat. Deze workshops bieden we aan via het Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam.

Workshop Fotogeheimen © Susan Leurs en Raoul Limpes

Voortgezet onderwijs

1.552 leerlingen uit het voortgezet onderwijs wist het Nederlands Fotomuseum te bereiken. Waar voor COVID-19 het overgrote deel van de leerlingen naar het museum toe kwamen, ontstonden er nieuwe vormen vanaf juni. Workshops vonden veelal online plaats en museumdocenten konden naar de scholen toe.

In september werd *Hidden Futures* geïntroduceerd. In deze nieuwe workshop staan voortgezet onderwijsleerlingen stil bij de invloed van moderne technologie nu en in de toekomst. Is er straks nog werk over om een zinvol arbeidzaam leven te leiden wanneer robots en vormen van kunstmatige intelligentie productieprocessen en dienstverlening dreigen over te nemen? Hoe gaat hun stad van de toekomst eruitzien? Bestaat er naast kunstmatige intelligentie zoiets als artistieke intelligentie, en is die laatste juist datgene waarin we ons als mens kunnen onderscheiden van moderne technologieën? De leerlingen krijgen voorbeelden te zien van fotobeelden waarbij kunstmatige intelligentie een rol speelt. Na een discussie over de rol van kunstmatige intelligentie trekken zij gewapend met camera's de omgeving van het museum in om beelden te vangen van de stad. Eenmaal terug in het museum worden de beelden via kunstmatige intelligentie software door de computer geïnterpreteerd. Op deze manier confronteren we leerlingen met de impact van moderne technologie.

Ook is afgelopen jaar een educatief programma ontwikkeld voor de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie*, onze nieuwe vaste presentatie die in 2021 zal openen. De workshop *Me, my selfie and I* – ontwikkeld door fotograaf Michal Butink en filosoof Ruby Knipscheer – is geïnspireerd door de rijke beelden uit de *Eregalerij* en laat leerlingen stil staan bij het begrip *identiteit*. Een meerderheid van de beelden uit de *Eregalerij* toont mensen; volwassenen en kinderen uit vele windrichtingen, historische grootheden, mensen in bittere armoede of juist wel gefortuneerd. Via filosofische stellingen staan de leerlingen, na een bezoek aan de *Eregalerij*, stil bij wat of wie ons vormt tot onze persoon. In de educatieve ruimtes werken de leerlingen na het filosofische gesprek samen aan een opdracht waarin zij een driedimensionaal *zelfbeeld* maken, zonder letterlijk via een foto geportretteerd te worden. Aan het einde van de workshop reflecteren de leerlingen op elkaars 'zelfbeeld'.

Leerlingen op school actief

MBO, HBO en WO

Sinds 2019 trekt het museum met diverse MBO, HBO en WO-opleidingen op. Dit jaar werd een aantal projecten vanwege COVID-19 gepauzeerd. Zo moesten we de *Summerschool*, die we samen met onze burens van de Fotovakschool in 2019 lanceerden, staken. De ambitie is er om de *Summerschool* in 2021 weer van start te laten gaan, indien dit binnen de dan geldende richtlijnen mogelijk is. De *Summerschool* is een ideale voorbereiding op het nieuwe schooljaar, (toelatings)examens of inzending voor een fotowedstrijd. De persoonlijke begeleiding en feedback van professionals geven de deelnemers nieuwe inzichten en draagt bij aan de persoonlijke groei.

Een aantal projecten kon in aangepaste vorm doorgaan. Begin van het jaar organiseerde het museum samen met de docentenopleidingen Geschiedenis en Aardrijkskunde van de Hogeschool Rotterdam het project MEGA. De docenten Geschiedenis en Aardrijkskunde in spe kregen de opdracht om samen workshops te ontwikkelen voor het VMBO waarin visuele geletterdheid, één van de speerpunten van ons museum, centraal staat. Voor hun workshops maakten zij gebruik van beelden uit de museumcollectie. Tevens verdiepten de studenten zich in cultuureducatie binnen het VMBO.

Een bezoek van studenten van de docentenopleiding Beeldende Kunst en Vormgeving van de Willem de Kooning Academie verschoof geheel naar online meetings. In groepjes werkten de studenten aan de ontwikkeling van programma's voor het primair en voortgezet onderwijs waarbij de volgende thema's centraal stonden: apocalyps, klimaatverandering en robotica. De studenten bewezen binnen een relatief korte termijn niet alleen originele, relevante workshops te maken maar deze ook vorm te geven via toegankelijke online programma's. De workshops zijn voor het museum direct inzetbaar voor basisscholen en middelbare scholen.

Bijzondere projecten

In het schooljaar 2019-2020 is het Nederlands Fotomuseum gestart met twee nieuwe educatieve projecten op maat die in samenwerking met onderwijs- en culturele instellingen tot stand zijn gekomen. Fotografie en visuele geletterdheid lopen als een rode draad door de programma's. Een andere belangrijke component is het samenbrengen van kinderen en jongeren die normaal gesproken niet snel met elkaar in contact komen.

Being Banksy winnaar Kunstkabel 2020

In het project *Being Banksy* werkt het museum samen met VMBO leerlingen van het Avicenna College en de middelbare school voor speciaal onderwijs het Schreuder College, beide uit Rotterdam-Zuid. De leerlingen kruipen in de huid van de kunstenaar Banksy. Met behulp van eigentijdse foto- en illustratietechnieken maken zij statements om die vervolgens in de publieke buitenruimte van Rotterdam-Zuid aan te brengen. Op deze manier draagt het project bij aan artistiek en politiek bewustzijn en wordt burgerschap in de praktijk gebracht. Samen met de leerlingen kijken we naar en bediscussiëren we bestaande fotografische beelden die

bewust bedoeld zijn om ons wakker te schudden, maar ook beelden die dat onbewust doen. Deze kennis weten de leerlingen vervolgens om te zetten naar het zelf maken van betekenisvolle beelden. In verschillende lesblokken gaan ze aan de slag met wát ze willen vertellen, hóe ze het willen vertellen en wáár ze dat willen gaan doen.

Dit project is tot stand gekomen in samenwerking met *Digital Playground* en *Hiphop in je Smoel* met het gezamenlijk doel te werken aan een inclusief kunstonderwijs. *Being Banksy* is uitgeroepen tot winnaar van de Kunstkabel 2020. De Kunstkabel is een initiatief van het Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam (KCR) en beoogt duurzame verbindingen te leggen tussen het onderwijs en het Rotterdamse culturele veld.

De donkere kamer van Damokles

In 2019 is het educatieve project *De donkere kamer van Damokles* van start gegaan. Een langlopend project waar 130 leerlingen van de middelbare school *Wolfert Dalton* en de middelbare school voor speciaal onderwijs *de Brug* stonden bij het bombardement op de stad Rotterdam tijdens de Tweede Wereldoorlog, digitale vrijheid en de utopie van vrede en rechtvaardigheid. De klassen kregen acht inspiratielessen en werden vervolgens door schrijvers, theatermakers en fotografen begeleid bij het maken van het theaterstuk. In dit project werkten bovenbouwleerlingen met en zonder lichamelijke beperkingen samen.

In de maanden dat de maatschappij enigszins open was, ontvingen de scholen gastsprekers, werden musea bezocht en films bekeken. Samen met Kenniscentrum 'Creating 010' van de Hogeschool Rotterdam werd een film- en debatochtend georganiseerd. De leerlingen keken naar *Nosedive*, een aflevering uit de serie *Black Mirror*, en gingen in debat met Artificial Intelligence deskundige en filosoof Maaike Harbers en kunstenaar Tijmen Schep. Eerder in het jaar schreven de leerlingen in groepjes de stukken voor een theaterproductie die op 14 mei 2020 zou plaatsvinden. Helaas konden deze drie producties geen doorgang vinden vanwege de COVID-19 maatregelen. Er werd gekozen om in september de producties op te voeren zonder publiek en hier filmopnamen van te maken, zodat het resultaat op een later moment alsnog getoond kan worden. Zodra het kan wordt het eindresultaat – de korte film *Rotterdam, mijn liefste* – getoond in filmtheater LantarenVenster.

Dit project is tot stand gekomen in samenwerking met de twee genoemde scholen en het Verhalenhuis Belvédère, Theater Walhalla en Museum Rotterdam. Beide scholen hebben aangegeven graag een vervolg te geven aan dit project.

Visuele geletterdheid

De huidige jonge generatie is te omschrijven als 'beeld-scherm' generatie. Kinderen groeien op steeds jongere leeftijd op met beeldschermen, niet alleen op afstand maar ook in de hand. Mobiele telefoons, horloges, tablets, laptops, computers en andere techniekdragers zijn voor deze generatie niet meer weg te denken. En deze dragers tonen een onuitputtelijke stroom beelden. Direct en indirect

worden we dus mede gevormd door beeld. Het Nederlands Fotomuseum ziet visuele geletterdheid, eenvoudigweg te omschrijven als begrijpend kijken, als het antwoord op het leren omgaan met al deze beelden en hoe we omgaan met beeld dat we zelf maken. In tijden van alternatieve feiten, *fake news* en gemanipuleerde beelden, zien wij dat niet als overbodige luxe, maar als pure noodzaak. Visuele geletterdheid is nog niet structureel doorgedrongen tot het domein van publieksbegeleiding en onderwijs. Dit geeft ons de kans om hier een pioniersrol in te vervullen en binnen al onze educatieve programma's hier ruim aandacht aan te geven. Op deze manier geven we mede vorm aan de 21e-eeuwse vaardigheid mediawijsheid. In 2020 zijn nieuwe workshops ontwikkeld en kregen de docenten een opfriscursus visuele geletterdheid.

Standpunt inclusie: niets zeggen is geen optie

Het Nederlands Fotomuseum voelde deze zomer de intrinsieke noodzaak zich nadrukkelijk uit te spreken over het belang van inclusiviteit, juist nu de *Black Lives Matter* beweging onderstreept wat er aan de hand is in onze samenleving. Niets zeggen is geen optie.

We spreken ons hardgrondig uit tegen racisme en discriminatie, én we zetten stappen om zelf te veranderen op het gebied van programmering, van personeelssamenstelling en van (kijk op) de collectie. We beschouwen culturele diversiteit als een verrijking van onze samenleving. Juist in een land als Nederland en een stad als Rotterdam is aandacht voor de verscheidenheid van culturen van belang als het gaat om publiek, programma, personeel en partners.

Vanuit die overtuiging streeft het museum naar meerstemmigheid in alles wat het doet: in de Collectie, de presentatie, educatie, de publieksactiviteiten en in het personeelsbestand. In het afgelopen jaar lag deze gedachte aan de basis van ons werk. Op het gebied van registratie is actie ondernomen op het verwijderen van zogeheten 'controversiële woorden' in de beschrijvingen bij foto's uit de Collectie. Er zijn duurzame educatieve projecten opgezet met scholen op Rotterdam-Zuid waarbij we kinderen uit het regulier en speciaal onderwijs samenbrengen vanuit de gedachte dat ieder kind kunst en cultuur verdient. Bij de programmering waakten we meer dan voorheen over voldoende diversiteit op alle fronten; man-vrouw verhouding, leeftijd en cultuur.

Diversifiëring gaat zeker ook de Collectie aan. We bevragen de Collectie op meerstemmigheid. Dan gaat het om het tonen van de diversiteit die er al is en nog te weinig getoond wordt. In de 175 archieven zitten immers ook de stemmen van bijvoorbeeld Robert Soublette, een van de beste Curaçaose fotografen, en Augusta Curiel die eveneens honderd jaar geleden furore maakte maar dan in Suriname. De commissie die adviseert over het aanwinstenbeleid van het museum is uitgebreid met divers perspectief. De vijf-koppige Adviescommissie is vorig jaar versterkt met kunstenaar/curator Sara Blokland, die veel kennis heeft op het gebied van identiteit, migratie en culturele onthechting. Sinds dit jaar streeft het museum naar ten minste één verwerving die een aanvulling betekent op het gebied van diversiteit en inclusie. In 2020 verwierf het museum werk van meerdere fotografen van kleur.

Het maken van keuzes ligt aan de basis van elk museaal beleid, of het nu om verzamelen of om presenteren gaat. Waar inclusiviteit óók om gaat is dat die keuzes niet louter vanuit een voor buitenstaanders onbereikbare, autoritaire positie worden gemaakt, maar dat ze transparant zijn en open staan voor discussie. Dat ze gemaakt worden vanuit de meerstemmigheid, waarbij de stemmen van binnen en buiten het museum worden gehoord. Daarbij geldt dat wat bewust of onbewust niet is gekozen net zo belangrijk kan zijn als wat wel is geselecteerd. De *Eregalerij van de Nederlandse fotografie* die het museum in 2021 opent, is daarvan een goed voorbeeld.

De *Eregalerij*, een keuze van 99 foto's met iconische waarde die samen de geschiedenis van 180 jaar fotografie in Nederland weergeven, zal direct een groot publiek aanspreken en het vaak tot het vakgebied beperkte debat over het structureel exclusieve denken en handelen met betrekking tot culturele achtergrond, gender, gezondheid en leeftijd in Nederlandse musea voor een breed publiek toegankelijk maken.

Bij de realisatie van de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie* is het inclusieve denken vanaf het begin ingebouwd. De selectiecommissie is evenwichtig samengesteld met betrekking tot culturele achtergrond en man-vrouw verhouding. De commissie heeft nadrukkelijk de opdracht gekregen om inclusief te denken en kijken, zowel wat betreft de keuze van fotografen en kunstenaars (diversiteit), van specifieke werken (die bijvoorbeeld kolonialisme of racisme nadrukkelijk problematiseren) én van specifieke onderwerpen (koloniale geschiedenis, misrepresentatie van minderheden, erkenning van de camera als machts-instrument, herkomst van het werk, et cetera);

Bij de uitwerking van de selectie is meerstemmigheid ingevoerd, wat wil zeggen dat bepaalde foto's of onderwerpen nadrukkelijk van twee of meer kanten worden besproken en geproblematiseerd, bijvoorbeeld door personen met verschillende achtergronden (en niet per se uit de fotografie of beeldende kunst afkomstig).

Vrouw in koto misi, Suriname, 1911 – 1937 © Augusta Curiel / Nederlands Fotomuseum – Wereldcollectie

Peter Molkenboer, Nieuwe medewerkers, Nationale Levensverzekering Bank, Schiekade, 1970-1971; In opdracht van: Nationale Levensverzekering Bank; uit Archief Historische Collectie Nationale-Nederlanden

De vrouw op de voorgrond is Hennie van Dongen. In een interview in NRC Handelsblad blikt zij terug op deze foto en op haar leven.

Tentoonstellingen

De Nederlandse fotografie en in het bijzonder onze Collectie blijft een onuitputtelijke bron van visuele verhalen. Ook in 2020 heeft het museum in zijn tentoonstellingen laten zien hoe rijk en divers fotografie uit Nederland is. In de tentoonstelling *Sterke verhalen* lieten we zien hoe een fotograaf een soms ongrijpbaar thema zoals macht weet te vertalen naar een treffende beeldserie. In *De Collectie belicht* door toonde Marwan Magroun hoe fotografen uit onze Collectie hem hebben geïnspireerd. Voor het eerst in zeven jaar kreeg een fotograaf met migratie-achtergrond de gelegenheid om zijn keuze te maken, wat resulteerde in nieuwe perspectieven op onze Collectie en een nieuw en divers publiek in het museum. Dat fotografie hyper actueel en tegelijkertijd van historische waarde kan zijn, toonden we met het project *Stay Healthy* van Paulien Oltheten, met onder meer een werk gemaakt tijdens de COVID-periode.

Op 19 september 2020 opende in de Westzaal van het Nederlands Fotomuseum de tentoonstelling *Rotterdam werkt*. Aan de hand van ongeveer driehonderd foto's van meer dan honderd fotografen uit de periode vanaf 1864 gaf de tentoonstelling voor het eerst een beeld van opdracht fotografie in de Maasstad. De tentoonstelling was binnen de beperkingen publiekstrekker onder jonge en oude

Rotterdammers. Zij herkenden in de foto's de liefde voor hun stad en sommigen zagen letterlijk zichzelf terug op foto's, wat weer leidde tot ontroerende persoonlijke verhalen. Een van de persoonlijke verhalen deelde Birgit Donker in haar maandelijkse blog, en refereerde hierbij aan een interview met Hennie van Dongen, de vrouw in kwestie, in *NRC Handelsblad*. De weekenden waren stevast uitverkocht en ook op doordeweekse dagen wisten bezoekers het museum goed te vinden. Het fotoboek dat bij de tentoonstelling verscheen werd door ruim 400 mensen als herinnering aan de tentoonstelling aangeschaft in de museumwinkel of op een later moment besteld in de webshop.

Rotterdam werkt kwam tot stand op basis van het archiefonderzoek dat tentoonstellingsmaker Joop de Jong tussen 2017 en 2019 uitvoerde in opdracht van het Nederlands Fotomuseum en in nauwe afstemming met curator Frits Gierstberg. Samen waren zij verantwoordelijk voor de samenstelling van tentoonstelling en boek.

Ook de multimediale tentoonstelling *De Migrant* van Anaïs López over een zwart vogeltje in Singapore wist een breed en enthousiast publiek te trekken. Op drukke dagen stonden bezoekers in de rij voor de ingang van de tentoonstellingsruimte om zich daarna onder te dompelen in een indringend verhaal over het leven van een vogel dat zich makkelijk laat vertalen naar de situatie waar vluchtelingen zich veelal in bevinden.

Uitreiking Somfy Photography Award 2020 aan Stephan Keppel, 23 oktober 2020 © Fred Ernst

COVID-19 en de getroffen maatregelen vroegen op het gebied van programmering flexibiliteit. Er is op verschillende manieren ingesprongen op de situatie. Een aantal tentoonstellingen zou door de plotselinge sluiting in maart wel heel kort te zien zijn. Een logisch besluit was – daar waar het kon– deze tentoonstellingen te verlengen, zodat het publiek deze alsnog kon bewonderen. Een aantal tentoonstellingen schoof door naar later in het jaar of volgend jaar. Dit bood ons de kans om in te springen op actuele projecten en de *Somfy Photography Award* in huis te halen. Voorts hadden we in de nieuwe westvleugel een presentatie rond de aanwinst samen met het Rijksmuseum van de nalatenschap van Ed van der Elsken. Een selectie contactvellen werd hier getoond en een digitale vertoning van het postuum uitgegeven fotoboek feest.

Op 1 juni 2020 heropende het museum met onder meer de tentoonstelling *Stay Healthy* van Paulien Oltheten. Een uiterst actueel werk, waarin Oltheten in een video-installatie laat zien hoe Nederland de eerste weken van de lockdown beleefde. Met deze presentatie boden we bezoekers een eerste reflectie op de pandemie. Het werk werd niet alleen door bezoekers zeer enthousiast ontvangen, ook in de media waren er lovende kritieken. Zo omschreef Janneke Wessing in *NRC Handelsblad*: Het is een visueel/ artistiek en anthropologisch onderzoek ineen.

In oktober opende de tentoonstelling *Gimme Shelter* / *Somfy Photography Award 2020*. Het Nederlands Fotomuseum was in 2019 een partnerschap aangegaan met Somfy Nederland om samen met hen bewezen talent te helpen bij een volgende stap in hun carrière. Met het in huis halen van deze groepstentoonstelling gaven we bovendien negen fotografen een nationaal podium. En boden wij onze bezoekers een (verdere) kennismaking met hedendaagse

fotografie. Op 23 oktober werd Stephan Keppel door de internationale jury tot winnaar uitgeroepen en ontving hij, namens Somfy Nederland, de Award en een cheque van € 15.000,-. De tweede prijs (€ 5.000,-) ging naar Géraldine Jeanjean voor haar installatie 'Dehors'.

Nieuwe vleugel

In een toch al zeer bijzonder jaar ging een lang gekoesterde wens van het museum in vervulling: het toevoegen van een nieuwe tentoonstellingsvleugel van ruim 2000m². In deze imposante ruimte zal in 2021 de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie* worden geopend. Ook de entree, de winkel en het museum café zijn verplaatst naar deze vleugel. De entree en winkel zijn met nieuw meubilair op maat ingericht, waarbij extra aandacht is uitgegaan naar de toegankelijkheid van het museum voor bezoekers met een beperking.

Met deze fysieke ruimtelijke uitbreiding voegde het museum een nieuwe presentatiemogelijkheid toe: de ramen. In oktober lanceerde het museum het nieuwe project *Nacht in / Dag uit*. Zodra de zon ondergaat komen de ramen van het Nederlands Fotomuseum tot leven met fotoprojecten van jonge fotografen en kan het publiek deze vanaf de straatkant bewonderen. Dit project draagt letterlijk bij aan de missie van het museum om drempels weg te nemen. Bovendien kreeg deze nieuwe vorm van tentoonstellen een extra toegevoegde waarde in een jaar waar het museum geregeld zijn deuren moest sluiten. In 2020 werd de intieme tentoonstelling *Translations* van fotograaf Sofie Knijff geprogrammeerd en de groepstentoonstelling *Liminoid World* met werk van Lenghi Teng (VN/NL), Shadman Shahid (BGD / NL) en Muhcinne Ennou (MAR / NL). In 2021 zal dit project worden voortgezet en ruimte blijven bieden aan fotografietalent.

Naast de lopende tentoonstellingen werd in 2020 gewerkt aan de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie*, de nieuwe vaste presentatie die vanaf 2021 in de nieuwe vleugel is te zien. In de *Eregalerij* vertellen 99 foto's met iconische waarde samen het verhaal van fotografie in Nederland van 1841 tot nu. De hoogtepunten, de vernieuwingen, de enorme stappen die fotografen maakten tussen de uitvinding van de foto tot aan de innovaties aan het begin van de eenentwintigste eeuw. Je ziet de vroegste foto's en werk van tientallen fotografen die grenzen opzochten en overgingen in zwart-wit-, kleuren- en digitale fotografie. In het voorjaar en de zomer van 2020 heeft de selectiecommissie, bestaande uit Frits Gierstberg (curator Nederlands Fotomuseum), Loes van Harreveld (curator Collecties Nederlands Fotomuseum), Khalid Amakran (fotograaf), Kevin Osepa (fotograaf) en Mattie Boom (conservator fotografie Rijksmuseum), de selectie gemaakt. Grafisch vormgevers Kummer & Herrman gingen van start met het tentoonstellingsontwerp en de vormgeving van het boek. Daarbij werden ze op het digitale vlak ondersteund door In10, een bureau voor digitale communicatie.

Zaaloverzicht De Eregalerij van de Nederlandse fotografie (nu nog verhuuld) © Fred Ernst

Bouw Erasmusbrug, Rotterdam, 1995. Opdracht: Stadsarchief Rotterdam © Hajo Piebenga / Nederlands Fotomuseum

Overzicht Tentoonstellingen 2020

Rotterdam werkt

19 sep. 2020 – 31 dec. 2020

Zolang de fotografie bestaat hebben fotografen Rotterdam in beeld gebracht. Zij gaven de stad haar gezicht. Na de succesvolle tentoonstelling *Rotterdam in the Picture* in 2015 presenteerde het Nederlands Fotomuseum in 2020 het vervolg: *Rotterdam werkt*. In deze tentoonstelling staat opdracht fotografie in Rotterdam van 1864 tot nu centraal. Foto's die gemaakt zijn in opdracht van bedrijven en overheidsdiensten. *Rotterdam werkt* neemt je mee door de ontwikkeling van de Rotterdamse havens en bedrijven die altijd gesloten waren voor buitenstaanders. Je ziet veel onbekende foto's en filmbeelden van mensen, gebouwen, gebeurtenissen en het leven in de stad. Speciaal voor deze tentoonstelling zijn ze voor even uit de collectie van hedendaagse fotografen en uit de verzamelingen van het Nederlands Fotomuseum, het Stadsarchief Rotterdam, de Koninklijke Verzamelingen en uit bedrijfsarchieven van onder andere Nationale-Nederlanden, Heineken en de Bijenkorf gehaald. Samen tonen ze een veranderende stad die altijd in beweging is.

Rotterdam werkt © Fred Ernst

De tentoonstelling is samengesteld door Frits Gierstberg (curator Nederlands Fotomuseum) en Joop de Jong. Bij de tentoonstelling is een fotoboek verschenen met een bijdrage van Frits Gierstberg, Joop de Jong en Birgit Donker. Wij danken de volgende partijen voor de betrokkenheid bij de tentoonstelling *Rotterdam werkt*: Stadsarchief Rotterdam, Koninklijke Verzamelingen, Maria Austria Instituut, Museum Rotterdam, Historische Collectie Nationale-Nederlanden, De Bijenkorf Rotterdam, Shell Historical Heritage & Archive, Stichting Heineken Collection, Getty Institute Benelux, Tanneke Barendrecht, M.C.L. Berssenbrugge, Roel Dijkstra, Josje van Koppen, Aad Koster, Marien Lindenborn, R.B.H.J. Ronde, Arnoud Voet en Garrelt van Waning.

Evenzeer danken wij de volgende fondsen en stichtingen: Erasmusstichting, Dr. Hendrik Mullerfonds, G. Ph. Verhagen-Stichting, Stichting Bevordering van Volkskracht | Fonds op naam Swart-van Essen, Stichting Elise Mathilde Fonds en Stichting Verzameling Van Wijngaarden-Boot.

Gimme Shelter Somfy Photography Award 2020 2 okt. – 6 dec. 2020

In de groepstentoonstelling *Gimme Shelter / Somfy Photography Award 2020* waren fotoprojecten te zien van negen professionele fotografen: Roderik Henderson (NL), Géraldine Jeanjean (NL), Stephan Keppel (NL), Matthieu Litt (BE), Antoinette Nausikaä (NL), Martine Stig (NL), Dustin Thierry (NL), Maarten Tromp (NL) en Jordi Ruiz Cirera (ES).

Speciaal voor deze tentoonstelling hebben de fotografen werk gemaakt bij het thema *Gimme Shelter* oftewel 'Bescherm mij'. Dit thema was bedacht voordat het coronavirus ons trof, maar werd uiterst actueel. In de tentoonstelling kon de bezoeker zien hoe de fotografen – ieder op zijn eigen manier – invulling gaven aan het thema.

Alle negen fotoprojecten waren genomineerd voor de Somfy Photography Award 2020, de tweejaarlijkse internationale fotografieprijs georganiseerd door het Nederlands Fotomuseum en Somfy Nederland.

Aan de hand van de negen werken is op 23 oktober door een internationale vakjury de winnaar bekend gemaakt. Stephan Keppel won met zijn werk *Fall out*, de Somfy Photography Award 2020 en ontving de Award en een cheque van € 15.000,-. De tweede prijs (€ 5.000,-) ging naar Géraldine Jeanjean voor haar installatie *Dehors*. De vakjury bestond uit Frits Gierstberg (voorzitter), Menno Kooistra (architect van Elephant), Dana Lixenberg (fotograaf), Thomas Seelig (curator/hoofd fotocollectie Museum Folkwang in Essen, Duitsland) en Stephan Vanfleteren (fotograaf).

Voor de foto-installatie *Fall out* deed Stephan Keppel een fotografisch en print-technisch onderzoek naar de voormalig atoomschuilkelder *Vondelbrug (Brug 200)* uit de Koude Oorlog. Tegenwoordig worden in de *Vondelbunker* muziektredens, debatten, acties en beeldende kunst geprogrammeerd. Keppel is de graffiti en leuzen onder de brug – op zichzelf al een shelter – gaan fotograferen en heeft met deze beelden nieuwe, sterk grafische werken gemaakt.

Deze tentoonstelling is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met Somfy Nederland, die wij hierbij van harte bedanken.

De Migrant Anaïs López 22 feb. 2020 – 31 dec. 2020

In het multimediale project *De Migrant* neemt fotograaf Anaïs López je met fotografie, audio, video en tekst mee op een unieke reis, waarin de vogel Myna de hoofdrol speelt.

In 2012 in een hotelkamer in Singapore maakt Anaïs López voor het eerst kennis met de Myna, een klein zwart vogeltje met een prominente kuif en een scherpe stem. Deze vogel, een spreeksoort, komt oorspronkelijk uit Java (Indonesië) en wordt aan het begin van de twintigste eeuw naar Singapore gebracht als gewild exotisch pronkdier.

Vandaag de dag wordt deze vogel door de inwoners van de stad verguisd, verbannen en zelfs vermoord.

Anaïs López raakt gefascineerd en gaat op onderzoek uit, wat resulteert in een vertelling van het roerige levensverhaal van Myna. Daarbij worden terloops verbanden gelegd met grotere thema's als de moeizame relatie tussen mens en dier, de gevolgen van snelle stedelijke ontwikkeling en de positie van de ongewenste vreemdeling samenkomen.

In 2019 heeft het Nederlands Fotomuseum een aantal werken uit het project *De Migrant* van Anaïs López aangekocht. De tentoonstelling was een co-productie met Prospektor.

De Collectie belicht door Marwan Magroun 22 feb. 2020 – 31 dec 2020

Voor de tentoonstellingsreeks *De Collectie belicht door...* had het Nederlands Fotomuseum dit keer de Rotterdamse fotograaf Marwan Magroun als gastcurator uitgenodigd om een persoonlijke keuze te maken uit de rijke museumcollectie.

Net als in zijn eigen werk spreekt uit deze selectie zijn fascinatie voor de stad Rotterdam en haar inwoners. Er zijn foto's van Ton den Haan, Robert den Hartogh, Carel van Hees en Peter Martens te zien. Foto's die de harde kant van het Rotterdam uit de jaren '70 en '80 tonen; afgebroken woningen en laaggeschoold werk voeren de boventoon. Kinderen van migranten die met gescheurde kleding op straat spelen. Stoere jonge Surinaamse jongens op de Kruiskade of het Schouwburgplein. Als kind uit een migrantengezin ziet Magroun zijn eigen jeugd terug in deze foto's. Volgens hem toont zijn selectie dat migratie en diversiteit geen vastomlijnde concepten zijn, maar continu en razendsnel veranderen. Het Rotterdam van nu is niet meer te vergelijken met dat van jaren '70 en '80. Naast foto's uit de museumcollectie is er ook werk van Magroun zelf te zien.

Rotterdam (uit Play), ca. 2000 © Carel van Hees / Nederlands Fotomuseum

Opening De Collectie belicht door Marwan Magroun, 21 februari 2020 © Fred Evers

Stay Healthy
Paulien Oltheten
 1 jun. – 13 sep. 2020

Met het heropenen van het museum na de eerste lockdown op 1 juni 2020, opende tegelijkertijd een tentoonstelling met drie werken van Paulien Oltheten: *Stay Healthy* (2020), *Meanwhile I'm doing exercise* (2017) en *Kapitalism* (2016). De presentatie is een combinatie van actueel werk en een aankoop van het project *Meanwhile I'm doing exercise*, waar het werk *Kapitalism* thematisch bij aansluit.

Stay Healthy

Het werk *Stay Healthy* is hyper actueel. Het publieke domein staat in 2020 plotseling in een ander perspectief. *Stay Healthy* is een serie van 15 korte videoportretten, waarin Oltheten een verscheidenheid aan interpretaties en omgangsvormen tussen personen in Amsterdam en omgeving laat zien. Met een scherp oog voor details en menselijke interactie brengt zij in beeld hoe Amsterdam de Coronaregels zich eigen maakt. Vergeleken met andere landen biedt Nederland in deze periode nog relatief veel ruimte aan individuen om de maatregelen naar eigen inzicht vorm te geven.

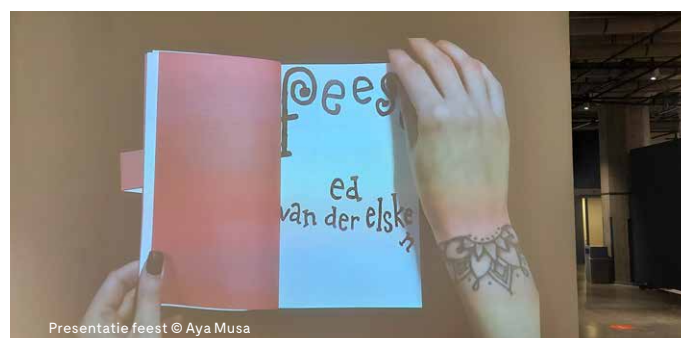
Vanwege de wereldwijde pandemie en de oproep om binnen te blijven, initieert TAAK de serie 'In Quarantaine', waar kunstenaars de ruimte krijgen om hun reflecties, overwegingen en ideeën over deze uitzonderlijke periode in tekst, audio en beeld te delen. Paulien Oltheten is een van de kunstenaars die op uitnodiging van TAAK nieuw werk maakt tijdens de COVID-19 pandemie.

feest
Ed van der Elsken
 30 okt. – 31 dec. 2020

Eind 2019 verwierf het Nederlands Fotomuseum samen met het Rijksmuseum het laatste gedeelte van de nalatenschap van Ed van der Elsken. Onder de vele verrassingen en vergeten foto's was het ontwerp voor het fotoboek *feest*, dat Van der Elsken tussen 1950–1960 maakte. Het Rijksmuseum in samenwerking met het Nederlands Fotomuseum gaf het boek *feest* postuum uit. Dit boek bevat een aaneenschakeling van feestelijke gebeurtenissen en de roes die daarop volgt.

Ter ere van deze speciale uitgave was er een intieme presentatie in het Nederlands Fotomuseum, met een selectie uit de contactvellen van *feest*. De contactvellen (dat zijn vellen met alle negatieven op ware grootte afgedrukt door de fotograaf) maken duidelijk hoe Ed van der Elsken te werk ging en welke keuzes hij tijdens het fotograferen maakte. Op deze contactvellen markeerde hij uitsneden en zijn favorieten. Naast deze afbeeldingen was er een videopresentatie van het boek zelf.

Deze presentatie is een samenwerking geweest tussen Estrella Abal (stagiaire Nederlands Fotomuseum) en Abdelillah Amraoui (Multimedia kunstenaar).

**Sterke verhalen uit de rijke Collectie
van het Nederlands Fotomuseum
16 nov. 2019 – 30 aug. 2020**

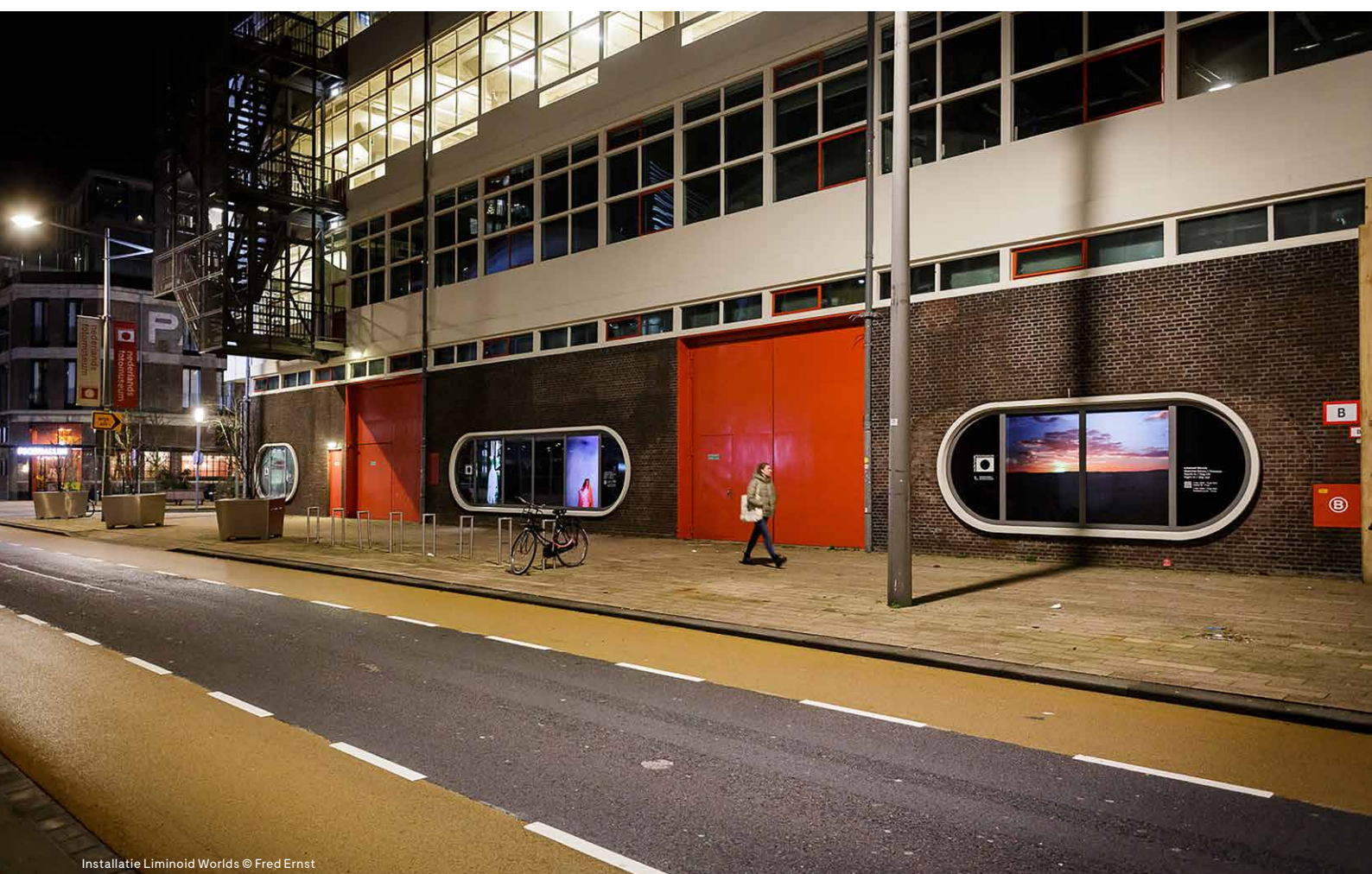
Lachende ogen kijken je aan vanuit een smal trapgat. Het is een innemende groepsportret van fotograaf Maria Toby. In haar fotoserie vertelt ze het verhaal van migrantenfamilies in Rotterdam in de jaren '70 en '80. Het is een van de verhalen in de tentoonstelling *Sterke verhalen*.

Het Nederlands Fotomuseum verzamelt fotografie uit Nederland: geen losse foto's, maar complete archieven en fotoseries van Nederlandse fotografen. Daarmee bezit het museum een unieke verzameling van visuele verhalen, van historische tot eigentijdse fotografie.

Voor *Sterke verhalen* zijn fotoseries van 21 Nederlandse fotografen als Peter Martens, Jacqueline Hassink, Ata Kandó, Ad van Denderen, Kees Molkenboer en Hans van der Meer uit de eigen Collectie van het museum geselecteerd. De onderwerpen en indrukwekkende beelden van mensen, dieren, stadsleven, landschappen, naakt en luchten lopen duidelijk uiteen, maar alle geëxposeerde foto's hebben hetzelfde doel: het vertellen van een verhaal. Bij de tentoonstelling verscheen een publicatie, de eerste in de nieuwe stijl van eigen publicaties.

Surinaamse familie, Jensijsstraat, Rotterdam (1980) © Maria Toby / Nederlands Fotomuseum

Translations Sofie Knijff 3 okt. – 6 dec. 2020

Ruim tien jaar reisde fotograaf Sofie Knijff over de wereld en portretteerde kinderen op een bijzondere manier. Ze vroeg de kinderen wat hun dromen waren voor de toekomst en gaf hun de vrijheid zelf dit droompersonage vorm te geven. Dit resulteerde in een rijke serie portretten van kinderen die hun toekomstige zelf zien als bijvoorbeeld jager, stewardess, dokter of journalist. Een ruime selectie van de kinderportretten waren te zien als projectie op de ramen van het Fotomuseum, ook toen het museum half november voor twee weken de deuren moest sluiten.

Als alternatief op een fysieke opening is er een prachtige videoclip gemaakt, waarin alle portretten op de ramen voorbij kwamen, ondersteund met beeld en geluid van een live optreden van violist Marc Daniel van Biemen, aanvoerder van Camerata Concertgebouworkest, die *Capriccio* van Simeon ten Holt ten gehore bracht. Deze video is online via diverse kanalen verspreid.

Op 24 oktober vond de lancering van het boek *Translations* plaats in het museum. Voor een klein publiek werd Sofie Knijff geïnterviewd over haar ontmoetingen met kinderen over de wereld. Ook Rutger van der Hoeven (o.a. buitenland

redacteur De Groene Amsterdammer) en Jeroen Kummer (vormgever boek) deelden hun visie op dit bijzondere project.

De tentoonstelling *Translations* maakte deel uit van *Nacht in / Dag uit*, een nieuw project van het Nederlands Fotomuseum waar kunstwerken geprojecteerd worden op de ramen van het museum. Zodra de zon ondergaat komen de ramen tot leven en zijn fotoprojecten vanaf de straatkant te zien.

Liminoid Worlds Muhcine Ennou, Lenghi Teng en Shadman Shahid 6 dec. 2020 – 19 jan. 2021

Sinds het voorjaar bevinden we ons in een totaal unieke situatie waarbij we niet weten of we al door kunnen naar een volgende fase en wanneer we de huidige pijnlijke fase waarin alles stilstaat kunnen verlaten. We bevinden ons in een soort 'tussen' waarbij we wel weten waar we vandaan komen en wat we achterlaten, maar nog niet hoe de nieuwe fase, het nieuwe normaal, eruit zal zien. In *Liminoid Worlds* is door drie totaal verschillende fotografen op hele persoonlijk wijze gereflecteerd op wat het is om in een voortdurende staat van liminaliteit te verblijven: van niet meer het een en nog niet het ander.

Lenghi Teng laat ons zien hoe we schoonheid kunnen vinden in berusting en acceptatie, Muhcine Ennou schept nieuwe realiteiten, waarin verschillende werelden elkaar ontmoeten dankzij de macht van de verbeelding en Shadman Shahid toont via een persoonlijk spirituele reis, hoe de weg naar binnen ons kan helpen in deze tijd.

Ook de tentoonstelling *Liminoid Worlds* maakt deel uit van *Nacht in / Dag uit*, het nieuwe project van het Nederlands Fotomuseum waarin kunstwerken geprojecteerd worden op de ramen van het museum.

Publicaties

Voor fotografie is het fotoboek een belangrijke manier van verspreiding. Het zijn in feite draagbare tentoonstellingen met een lange levensduur. In 2019 begon het museum met een nieuwe, herkenbare publicatielijijn om zo verder bij te dragen aan de missie een platform voor fotografie uit Nederland te bieden. De boekenlijn onderstreept dat we waken over de Collectie en dat we visuele verhalen die ertoe doen ontsluiten.

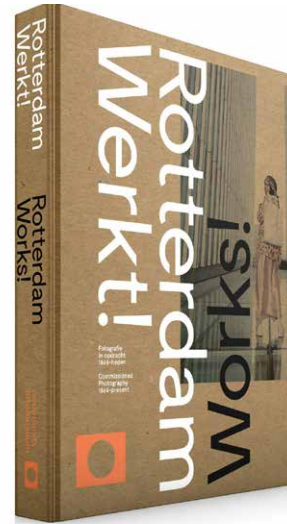
In 2020 zette het Nederlands Fotomuseum zijn nieuwe publicatielijijn, ingezet in 2019 met *Sterke Verhalen uit de rijke Collectie*, voort met *Rotterdam werkt*. In deze publicatie werden ruim 200 foto's gebundeld die allen in opdracht van Rotterdamse bedrijven, organisaties en media gemaakt zijn. Deze unieke selectie bevat onder meer foto's die nooit eerder gepubliceerd zijn en die samen een gevarieerd en nieuw beeld van de Maasstad tonen. Tot nu toe zijn er ruim 400 exemplaren verkocht, in de boekwinkel van het museum, de webshop en op andere plekken in het land.

Daarnaast is afgelopen jaar hard gewerkt aan de op stapel staande publicaties over Collectiefotografen Ellen Thorbecke en Chas Gerretsen en aan een vuistdikke publicatie bij de vaste tentoonstelling *Eregalerij van de Nederlandse fotografie*. Alle drie de publicaties zullen in 2021 worden uitgegeven.

Met deze publicaties, die verschijnen in een Nederlands- en een Engelstalige editie die soms wordt gecombineerd, bouwen we aan een boekenreeks waarin de museumcollectie centraal staat. De vormgeving is in handen van ontwerpbureau Kummer&Herrman, een gerenommeerde naam in de fotografiewereld en tevens verantwoordelijk voor de huisstijl van het museum. De publicaties zijn altijd direct herkenbaar als een uitgave van het Fotomuseum, maar de vorm wordt bepaald door de inhoud van het boek.

Bij de tentoonstelling *Gimme Shelter* verscheen een handzame tentoonstellingsgids met daarin informatie over de makers en hun genomineerde projecten. De gids was in de museumwinkel te koop voor 2 euro en werd door bezoekers aangeschaft als extra informatiebron tijdens of na het tentoonstellingsbezoek.

Een zeer bijzondere ontdekking leidde tot een postume uitgave door het Rijksmuseum en het Nederlands Fotomuseum van werk van een van Nederlands bekendste fotografen. In de nalatenschap van Ed van der Elsken, die de musea samen verwierf, werd een ontwerp voor het nooit uitgegeven fotoboek *feest* ontdekt, dat Van der Elsken tussen 1950-1960 maakte. Om onbekende redenen is het nooit tot een publicatie gekomen. In november gaven het Rijksmuseum en het Nederlands Fotomuseum het postuum uit.

Publicatie Rotterdam werkt

Publicatie Sterke verhalen

Activiteiten

Het activiteitenprogramma is voor een breed publiek, van professional tot algemeen geïnteresseerde, van jong tot oud. De amateur- en vrijetijdsc fotografie spelen een belangrijke rol in ons activiteitenprogramma. Het museum betreft (potentiële) bezoekers door ze een meemaak-rol te geven, via bijvoorbeeld Instagram-wedstrijden, masterclasses of workshops.

Bovendien organiseert het museum rondleidingen, debatten en talkshows, waarin verdieping wordt geboden bij tentoonstellingen of een actueel thema uit de fotografie wordt besproken. Op die manier neemt het museum de rol op zich van het stimuleren van de discussie over fotografie en al die onderwerpen die fotografen benoemen.

Met de getroffen COVID-19 maatregelen konden onze vaste activiteiten als de wekelijkse rondleidingen, openingen en masterclasses in de bestaande vorm niet doorgaan.

Er is gezocht naar creatieve oplossingen en alternatieven die onze bezoekers toch die extra beleving of verdieping op een regulier museumbezoek konden bieden. Zo konden bezoekers van de tentoonstelling *Sterke verhalen* via de eigen telefoon zich verrijken met achtergrondverhalen. Deze speciale tentoonstellingsapp was gevuld met verhalen van onder meer jazzzangeres Shirma Rouse en van voetbal-kenner en Spartaan Johan van Gent. De tentoonstelling *De Collectie belicht* door Marwan Magroun startte met een mini-documentaire, die een prettige kennismaking met de fotograaf vormde.

Debatten

Op 5 januari begon het Nederlands Fotomuseum het nieuwe jaar met een uitverkocht zondagmiddaggesprek waar Birgit Donker in gesprek ging met Wayne Modest (huidig artistiek directeur Tropenmuseum). In het gesprek stond centraal hoe het Nederlands Fotomuseum ervoor kan zorgen dat iedereen zich welkom voelt en zich kan verhouden tot onze Collectie. Modest was van mening dat bijvoorbeeld de herontdekte fotoserie van Maria Toby, die in de jaren zeventig Rotterdam-Noord introk en families met een migratieachtergrond in huiselijke setting fotografeerde, dit kan bewerkstelligen. 'Dit zijn foto's waar mensen met een migratieachtergrond zich tenminste toe kunnen verhouden', aldus Modest. Tot slot gaf hij ons nog een aanbeveling. 'Het streven naar inclusiviteit mag niet iets tijdelijks zijn. Ook daarom is het zo belangrijk dat je medewerkers hebt met verschillende achtergronden zodat inclusiviteit in het DNA van je museum gaat zitten.'

Dit gesprek vond plaats onder de titel *Sterke Verhalen Ontleed* en was onderdeel van het activiteitenprogramma van de tentoonstelling *Sterke verhalen uit de rijke Collectie van het Nederlands Fotomuseum*.

Dit inspirerende gesprek vormde het startpunt van een inhoudelijke samenwerking tussen de verschillende Wereldmusea, het Research Centre for Material Culture (RCMC) en het Nederlands Fotomuseum waarbij wij samen de rol van de (Nederlandse) fotografie in de geglobaliseerde samenleving onderzoeken. In 2021, zo is het voornemen, gaat deze samenwerking van start middels een

internationaal symposium dat het museum samen met de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK) en het RCMC organiseert. Het eerste debat in de serie *Sterke verhalen ontleed* had plaats eind 2019 rond fotografie en voetbal met Hugo Borst als spreker. Het derde debat had plaats op 12 januari rond amateurfotografie. Voor een totaal uitverkochte zaal ging Birgit Donker in gesprek met Tom Meerman (bestuurslid van de Fotobond, Nederlands Centrum voor Vrijtijdsfotografie) en Marwan Magroun over de verschillen en overeenkomsten tussen een amateur- en een professionele fotograaf.

Museumnacht

Op 7 maart had de traditionele Museumnacht010 plaats met een avondopenstelling. Er waren minder mensen dan normaal, in verband met COVID-19, maar toch waren er nog 1152 bezoekers afgekomen op de workshop 'Fotograferen zonder Camera', de flits-rondleidingen en het *Sterke verhalen-café*.

Uitreiking Somfy Photography Award

Op 23 oktober had de uitreiking plaats van de Somfy Photography Award. In verband met COVID-19 in een kleine setting van de negen genomineerden die elk een gast meenamen, de jury-leden, medewerkers van Somfy Nederland en medewerkers van het museum. Fotograaf Stephan Vanfleteren las voor uit zijn *Dagboek van een fotograaf*. De internationale vakjury maakte vervolgens bij monde van voorzitter Frits Gierstberg de winnaar bekend. Stephan Keppel won met zijn werk *Fall out*, de Somfy Photography Award 2020 en de tweede prijs ging naar Géraldine Jeanjean voor haar installatie *Dehors*.

Platform Fotografie Nederland

Het Nederlands Fotomuseum is een van de drijvende krachten achter Platform Fotografie Nederland, dat twee jaar geleden gestalte kreeg met een tiental andere instellingen gericht op het tonen van fotografie, zoals Breda Photo, Noorderlicht en Paradox. Het platform komt geregeld bijeen; heeft overleg met ministerie en Kamerleden in een streven de positie van fotografie in het cultuurbestel beter te verankeren; en wisselt informatie uit, onder meer rond visuele geletterdheid.

Pop-up fotostudio: 15 minuten met...

Het Nederlands Fotomuseum wil een baken zijn voor fotograferen, zeker in onzekere tijden als die van COVID-19. Opdrachten voor fotograferen zijn weggevallen en tentoonstellingen uitgesteld. Daarom stelde het museum van augustus tot en met oktober een compleet ingerichte pop-up fotostudio voor een dag gratis beschikbaar aan een fotograaf. Museumbezoekers konden hier voor vijftig euro een portret laten maken. De opbrengst was geheel voor de fotograaf.

De studio werd bezet door fotografen Sebiha Öztas, Marwan Magroun en Nael Quraishi. Dat dit concept een schot in de roos was bleek uit het feit dat alle drie de dagen in mum van tijd waren uitverkocht.

Pop-up fotostudio met Sebiha Öztas © Fred Ernst

Boekpresentatie Sofie Knijff

Het eerste evenement na de lockdown was de boekpresentatie van *Translations* van Sofie Knijff dat plaatsvond op 24 oktober. In een intieme setting werd Sofie Knijff geïnterviewd over haar ontmoetingen met kinderen over de wereld. Ook Rutger van der Hoeven (o.a. buitenland redacteur De Groene Amsterdammer) en Jeroen Kummer (vormgever boek) deelden hun visie op dit bijzondere project. De presentatie werd besloten met de overhandiging van het eerste boek door Sofie Knijff aan haar vader en moeder. Dit was tevens het laatste evenement van het Fotomuseum in 2020.

Boekpresentatie *Translations* van Sofie Knijff, 24 oktober © Fred Ernst

Online participatie

In het voorjaar tijdens de eerste lockdown hebben we met onze partner Nationale-Nederlanden de instagramwedstrijd #mijnleventhuis georganiseerd. Voor deze wedstrijd vroegen we deelnemers een sterk beeldverhaal te maken over hun leven tijdens corona. En met ruim zeshonderd inzendingen was het succesvol. Ook fysieke activiteiten als de Portfoliodag werden met succes omgebouwd naar een online bijeenkomst.

Tweede prijs Instagramwedstrijd #mijnleventhuis Lynda Molenaar

Derde prijs Instagramwedstrijd #mijnleventhuis Desiree van den Boogaard

Masterclass Sterke verhalen

Tijdens de tentoonstelling *Sterke verhalen uit de rijke Collectie van het Nederlands Fotomuseum* organiseerde het museum de masterclass *Sterke verhalen*. In deze masterclass gingen deelnemers onder begeleiding van fotografen Ellen Houtman en Thomas Nondh Jansen aan de slag met het maken van een fotoserie. Deelnemers lieten zich in deze tweedaagse Masterclass inspireren door Nederlandse fotografen die hierin uitblinken.

Om inzicht te krijgen in de basisprincipes van een sterke fotoserie startte de Masterclass met een rondleiding door de tentoonstelling. Op de eerste dag van de Masterclass draaide alles om het verkrijgen van meer inzicht in de basisprincipes van een sterke fotoserie. Want veel keuzes moeten direct bij de start al worden gemaakt, zoals stijl en afbakening van het onderwerp. Vervolgens gingen de deelnemers aan de slag met het uitwerken van een eigen idee voor een serie. De basiskeuzes werden samen met de docent gemaakt: onderwerp, stijl en benadering. Twee weken later volgde een terugkomdag. In de tussentijd hadden deelnemers gewerkt aan hun serie en was deze dag het moment om keuzes te maken uit het beschikbare materiaal: hoe kom je uit de berg foto's tot een selectie die jouw verhaal zo scherp mogelijk neerzet? De Masterclass werd afgesloten met een presentatie van de fotoseries in de hal van het museum. De tweedaagse Masterclass stond voor drie keer gepland en was uitverkocht. Uiteindelijk kon alleen de eerste doorgaan.

Talentontwikkeling

Bij onze kernwaarden hoort dat wij het Nederlands fotografisch geheugen levend houden door te investeren in makers van nu, die met hun beeldverhalen de Collectie verrijken. Zij worden ondersteund bij relevante, al dan niet experimentele producties. Ambassadeur voor fotografen zijn wij door een podium te bieden voor tentoonstelling en debat. Ieder jaar draagt het museum met terugkerende tentoonstellingen, prijzen of activiteiten bij aan talentontwikkeling op lokaal en nationaal niveau. Echter, afgelopen jaar liep dit anders dan anders. Het jaarlijkse Steenbergen Stipendium, de prijs voor fotografietaalent, is wegens COVID-19 uitgesteld. Al bijna 25 jaar worden jaarlijks in juli door een jury vijf afstudeerprojecten van studenten aan de Kunstacademies geselecteerd. Dit jaar vonden de eindpresentaties op de academies pas laat in het jaar plaats of kwamen zelfs te vervallen. Uiteindelijk is het de jury gelukt toch vijf projecten te selecteren en zullen de presentatie en prijsuitreiking alsnog plaatsvinden in 2021 in het Nederlands Fotomuseum.

Waar het Steenbergen Stipendium uitgesteld werd door COVID-19, konden we door het verzetten van de openingsdatum van de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie* de tentoonstelling *Gimme Shelter | Somfy Photography Award* in huis halen. Met deze tentoonstelling gaf het museum een podium aan bewezen talent met het doel hen te ondersteunen in de volgende stap in hun carrière. Alle negen deelnemende fotografen kregen een werkbudget om nieuw werk te maken, wat voor elk een nieuwe stap in hun ontwikkeling betekende. Ze kregen ook budget voor productie en hadden een stem in de inrichting van de expositie.

Ook de altijd drukbezochte NN Portfoliodag vond dit najaar plaats, niet fysiek maar geheel digitaal. Deze dag, die we samen met onze corporate partner Nationale-Nederlanden organiseren, is er voor alle leeftijden en bedoeld voor het ondersteunen van beginnende fotografen die hun fotografie carrière willen professionaliseren. De Portfoliodag was ook bij deze digitale editie geheel volgeboekt. In een korte persoonlijke sessie van tien minuten met één van de drie professionals kregen alle deelnemers de gelegenheid om hun werk te introduceren en persoonlijke feedback te ontvangen. In totaal hebben ruim vijftig beginnende fotografen deze kans gegrepen en legden hun werk voor aan Narda van 't Veer, Dana Lixenberg en Heike Gulker.

Binnen de organisatie biedt het museum op diverse plekken stage- en werkervaringsplekken aan. In 2020 heeft het museum tien stagiaires begeleid.

BKV-regeling Rotterdam 2020

De doelstelling van het Nederlands Fotomuseum is om met de Beeldende Kunst en Vormgeving-gelden (BKV) de artistieke en museale bijdragen van Rotterdamse fotografen en kunstenaars in al onze kerntaken te verankeren. Zo bood het museum ook in 2020 ruim baan voor talent en versterking van de sector.

Het Nederlands Fotomuseum bood in 2020 podium aan diverse fotografen uit Rotterdam. Marwan Magroun toonde zijn werk in *De Collectie belicht door...* In deze tentoonstelling was ook werk te zien van Carel van Hees en Robert de Hartogh. Ook in de tentoonstelling *Rotterdam werkt* kregen Rotterdamse hedendaagse fotografen en kunstenaars een podium, onder anderen Maarten Laupman, Hans Wilschut, Ellie Uyttenbroek en Arie Versluis.

Verder bood het museum de eerder genoemde pop-up fotostudio aan, een ruimte ingericht voor fotografen die portretten maakten van bezoekers en die de opbrengsten mochten behouden. Onder anderen Sebiha Öztas, Marwan Magroun en Nael Quraishi hebben een dag lang mensen geportretteerd.

Het Nederlands Fotomuseum voert sinds de oprichting een bewust beleid om de expertise van Rotterdamse fotografen en kunstenaars aan te wenden voor zijn activiteiten. Dit beleid komt tot uitdrukking in al onze activiteiten enerzijds door het werk van Rotterdamse fotografen te verwerven, toegankelijk te maken en ze – mede ten bate van de fotograaf zelf – te exploiteren, en anderzijds het werk te presenteren in tentoonstellingen.

Ook zet het Nederlands Fotomuseum de expertise van Rotterdamse fotografen en kunstenaars op actieve wijze in binnen het programma van de educatieve afdeling en de publieksbegeleiding. Zo bieden wij mede dankzij hun vakkennis onze bezoekers context en verdieping. Vrijwel het hele educatieve team, evenals het publieksteam en het voltallige team dat de tentoonstellingen opbouwt bestaat uit fotografen en beeldend kunstenaars. Ook bij de tentoonstellingen worden ontwerpers en vormgevers ingeschakeld.

Betalen voor de kunst

Kunstenaars/fotografen maken visuele verhalen die ertoe doen. Het tonen van dit werk behoort tot de kerntaken van het museum. Een eerlijke betaling hoort daarbij. In 2020 droeg het museum direct bij aan het inkomen van kunstenaars/fotografen door hun werk aan te kopen, te tonen, honoraria te betalen en auteursrechten te vergoeden. Het Nederlands Fotomuseum heeft de Collectie kunnen verrijken en actualiseren door het verwerven van aankopen van werk van hedendaagse fotografen.

In vijf tentoonstellingen toonde het Fotomuseum werken van hedendaagse fotografen/kunstenaars en waarvoor de richtlijn kunstenaarshonoraria van Beeldende Kunst Nederland is gebruikt. Ook in het activiteitenprogramma werden kunstenaars ingezet en betaald voor hun werk.

Het museum beheert, naast fotografenarchieven, ook de auteursrechten van hedendaagse, vaak ook Rotterdamse fotografen. Jaarlijks ontvangen zij een vergoeding van de auteursrechten voor de beelden die (door derden) zijn gebruikt.

Inzet kennis en ervaring

Uit hoofde van hun kunstenaarschap weten fotografen, vormgevers en kunstenaars waar het in de fotografie en de beeldcultuur om gaat en hoe je een tentoonstelling moet maken. Het museum kiest hiervoor omdat het gebruik wil maken van de kennis, kunde en ervaring die fotografen en kunstenaars in hun beroepspraktijk hebben opgedaan. Daardoor kan het museum optimaal inhoud geven aan zijn artistieke en museale ambities die in de missie zijn verwoord. De door het museum betaalde vergoedingen aan fotografen, vormgevers en kunstenaars zijn een investering in hun kunstenaarschap, een versterking van hun beroepspraktijk en een gelegenheid om in een publieksgerichte museale instelling ervaring op te doen die hun kunstenaarschap ten goede komt.

Het aandeel van Rotterdamse fotografen aan onze educatieve activiteiten, zoals rondleidingen, workshops, lezingen en presentaties en het ontwikkelen van educatieve programma's komt als inkomensvormende prestatie jaarlijks terug. Verschillende Rotterdamse kunstenaars, zoals Arnold Schalks, Marcel Langenberg, Jan Neggers, Diederik Klomberg, Ron Nout, Sigmund de Jong, Jos van der Meulen, Rene Duinkerken, Pim van Halem, Rop de Graaf en Mia van der Burg hebben meegewerkt aan de inrichting van tentoonstellingen. Zij weten als geen ander hoe om te gaan met de fotowerken.

Daarnaast heeft het Nederlands Fotomuseum een aantal fotografen/kunstenaars in dienst (parttime) wat ze een basis en continuïteit geeft om een beroepspraktijk uit te oefenen. Hun expertise wordt met name in gezet bij de publieksbegeleiding, maar ook voor het collectiebehoud zijn fotografen in dienst.

Financieel verslag BKV-gelden 2020

Het college heeft bepaald dat ten minste zeventig procent van de activiteiten van de instelling die BKV-geld ontvangt, inkomensvormend moet zijn. In 2020 heeft het Nederlands Fotomuseum deze norm ruim behaald.

Het Nederlands Fotomuseum besteedde 86 procent ofwel 710.043 euro ten opzichte van de activiteitenlasten aan honoraria, fees of inkomen uit salaris op basis van een arbeidsovereenkomst van kunstenaars, vormgevers en fotografen.

Het Fotomuseum heeft de richtlijn Kunstenaarshonorarium op de dag van de lancering in 2017 ondertekend.

2. Communicatie

Marketing en Communicatie valt onder de directie en bestaat uit twee vaste medewerkers (1,6 fte).

Het museum ontving in 2020 41.260 bezoekers die gemiddeld een 8 gaven.

Het afgelopen jaar lag bij Marketing en Communicatie allereerst de focus op het vertalen van de missie en visie naar het publiek. In alle uitingen van het museum moet duidelijk naar voren komen dat het museum zich richt op fotografie uit Nederland en waakt over het fotografisch erfgoed van dit land. Het accent ligt op het verhalende aspect van de fotografie. De strategie 'maak het dichtbij' ligt ten grondslag aan de informatie-overdracht. Verder lag dit jaar de focus op hoe het museum een bijdrage kan leveren aan inclusie. Er werd kritisch gekeken of het museum in zijn communicatie onbewust mensen uitsluit of dit gevoel geeft. Dit heeft ertoe geleid dat er nog bewuster wordt gekeken naar een goede balans in de beeld- en woordkeuze op onder meer social media. Denk hierbij aan de man-vrouw verhouding, leeftijd en culturele achtergrond. In de zomer toen de Black Lives Matter protesten ook Nederland en in het bijzonder Rotterdam bereikten heeft het museum gekozen steun te betuigen aan deze beweging en zich nadrukkelijk uit te spreken tegen discriminatie en racisme (zie standpunt op website). Het museum heeft daarbij de media opgezocht wat resulteerde in een opiniestuk in het *NRC Handelsblad*.

Tot slot heeft het team Communicatie een grote bijdrage geleverd aan de heropening van het museum op 1 juni 2020 en aan het realiseren van een veilig en aangenaam museumbezoek in het 'nieuwe normaal'. Het team werd betrokken bij het corona-proof inrichten van het museum en stond aan de lat in communicatie richting (potentiele) bezoekers. Bij het laatstgenoemde hebben de medewerkers de kans gegrepen grote stappen te zetten in het begeleiden van de klantenreis. Door de verschuiving van een spontaan museumbezoek naar een verplichte reservering via het e-ticketsysteem ontstond de mogelijkheid met iedere bezoeker vooraf en achteraf te communiceren. Hier zijn we als museum uiterst terughoudend mee omgesprongen en hebben steeds voor ogen gehouden dat de communicatie in het belang van de bezoeker moet zijn. Vanuit deze gedachten is een servicemail ontstaan die de bezoeker een dag voor het museumbezoek ontvangt. In deze e-mail worden de actuele huisregels kort en krachtig opgesomd, zodat de bezoeker vooraf weet dat bijvoorbeeld een mondkapje verplicht is. Na het bezoek ontvangen de bezoekers een 'dankmail' met daarin een vrijblijvend verzoek feedback te geven via ons online bezoekersonderzoek. Ruim 700 bezoekers hebben meegedaan aan het onderzoek.

Dit jaar is een grote tijdsinvestering gedaan in het online e-ticketsysteem. Er is gestart met tijdsblokken, zodat drukte verspreid kon worden over de dag en doorstroom bij de kassa gegarandeerd was. Doordat de verkoop zich in zijn geheel heeft verplaatst van kassa naar ticketshop is meer

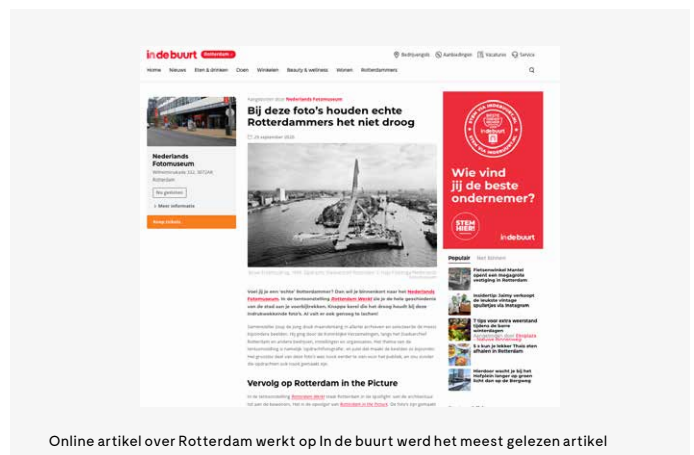
60 procent daarvan komt uit de regio Rotterdam, 1 procent komt uit het buitenland.

Het museum was goed vertegenwoordigd in de media met artikelen in onder meer de Volkskrant, AD en Telegraaf

nadruk komen te liggen op klantenservice. Samen met de floormanagers heeft de afdeling communicatie een protocol voor het afhandelen van vragen en verzoeken omtrent e-tickets opgesteld met als uitgangspunt dat binnen 24 uur vragen zijn beantwoord.

Campagnes

Door het jaar heen voert het Nederlands Fotomuseum een aantal keer campagne, vaak rondom de tentoonstelling die op dat moment te zien is in de grote zalen. Er wordt daarbij steeds gekeken naar de inhoud van de tentoonstelling en welke doelgroepen hierop aansluiten. Bij de tentoonstelling *Rotterdam werkt* is bewust gekozen een lokale campagne te voeren, gericht op Rotterdammers van jong tot oud. Zo kozen we ervoor verzorgingstehuizen in een straal van 2,5 kilometer rondom het museum te benaderen om hen te vragen hoe we de tentoonstelling ook bij de bewoners onder de aandacht konden brengen nu ouderen wegens COVID-19 niet snel op pad gaan. De verzorgingstehuizen stelden het aanbod zeer op prijs. Uiteindelijk is in veel tehuizen de publicatie van de tentoonstelling komen te liggen, zodat de bewoners de foto's en verhalen vanuit hun eigen stoel konden bewonderen.

Onder jonge Rotterdammers was de tentoonstelling enorm populair. Zeker nu festivals en andere uitgangsmogelijkheden zijn weggefallen, werd het museumbezoek extra gewaardeerd. Alle eerstejaars studenten van de Erasmus Universiteit kregen een brief van de directeur waarin ze een hart onder de riem werd gestoken en ze werden uitgenodigd gratis naar het museum te komen. Deze jonge doelgroep hebben we ook goed weten te bereiken door een samenwerking aan te gaan met *In de buurt*, het online

De periode van de lockdown is aangegrepen om onze campagnes tegen het licht te houden. Dit heeft geresulteerd in een vernieuwde zomercampagne, ook bedoeld om juist in een tijd waarin er weinig was te beleven de straten op te fleuren met fotografie. In deze campagne werd de lijn van beeld en verhaal nog nadrukkelijker doorgevoerd, door in campagnebeelden een korte quote toe te voegen die de kijker meer duiding geeft of juist anders laat kijken. Een foto

De campagne werd online uitgevoerd en met affiches zichtbaar in de stad. Dat laatste was als een cadeau aan de stad, na maanden van lege driehoeksborden sierden de fotografie de straten. Deze nieuwe insteek is positief ontvangen door het publiek en heeft ons doen besluiten deze lijn voort te zetten.

Campagne beeld Maria Tobv

Opening 21 februari 2020 © Fred Ernst

De bezoeker bevraagd

In 2020 verwelkomde het museum 41.260 bezoekers. Dit is een daling van circa zestig procent, een percentage in lijn met de daling bij andere musea.

Het profiel van onze bezoeker is enigszins afwijkend van het traditionele museumpubliek. Waar musea over het algemeen meer vrouwelijke bezoekers trekken, is er bij het Fotomuseum eerder sprake van fiftyfifty verdeling. Ook in de leeftijdsopbouw zien we een afwijkend beeld. Voor veel musea geldt dat de grootste groep bezoekers boven de 65 is. In het Nederlands Fotomuseum zijn met name de leeftijdscategorieën 56-65 en 41-55 goed vertegenwoordigd. De herkomst van de bezoekers gaf dit jaar een compleet ander beeld dan normaal. Ruim 60 procent van alle bezoekers komen uit Rotterdam en omgeving, direct gevolgd door Zuid-Holland. Het bezoek uit het buitenland is teruggezaakt naar slecht 1 procent, een direct gevolg van COVID-19.

Het publiek waardeert het totale aanbod van het museum gemiddeld met het cijfer 8,0. De tentoonstelling *Rotterdam werkt* werd met gemiddeld een 8,5 het meest gewaardeerd.

Deze gegevens verkrijgt het museum via het kwantitatieve publieksonderzoek, dat afgelopen jaar door ruim 700 bezoekers online is ingevuld. Hoewel deze kwantitatieve gegevens

ons een indruk geven wie onze bezoekers zijn en wat ze vinden, is er behoefte aan een kwalitatief bezoekersonderzoek. Dit onderzoek zou in 2020 plaatsvinden, maar is vanwege de pandemie doorgeschoven naar 2021. Via dit kwalitatief onderzoek wil het museum via interviews meer inzicht krijgen in verwachtingen en beweegredenen van (potentiële) bezoekers. Met deze informatie kan de organisatie haar programma, activiteiten en communicatie aanscherpen.

Waardering van het publiek brengen we ook in kaart door platforms als Tripadvisor en Google reviews te monitoren. Enkele reviews afgelopen jaar waren:

‘Juiste plek om in fotografie op te gaan’

‘Als Rotterdammer en liefhebber van oude foto’s een bezoek aan de expositie Rotterdam werkt gebracht. Heel erg leuk en veel herkenbare onderwerpen op de foto’s.’

‘Interessante tentoonstelling bezocht van fotograaf Anaïs López met als titel ‘De Migrant.’ Erg indrukwekkend.’

Media

Nederlands Fotomuseum in gedrukte media:

- mediawaarde 3,1 miljoen euro;
- bereik op bijna 98.000.000;
- 444 artikelen;
- internationale media-aandacht in onder meer Financial Times rond de publicatie feest.

In 2020 heeft het museum veel media-aandacht weten te genereren. Dit geldt zowel voor de Collectie als het activiteitenprogramma. Over het hele jaar is een aantal pieken te benoemen. De heropening, die tegelijkertijd ook de opening was van de tentoonstelling *Stay Healthy* van Paulien Oltheten bezorgde het museum nationale media-aandacht en lovende recensies. Zowel in *NRC Handelsblad* als de *Volkskrant* ontving de presentatie van Oltheten hoge waardering.

De bekendmaking van de verwerving van de nalatenschap van Ed van der Elsen leverde ons samen met het Rijksmuseum een hausse aan media-aandacht. Onder andere *NRC Handelsblad*, de *Volkskrant*, *Nieuwsuur* en *Radio 1* besteedden aandacht aan deze aanwinst. De postume uitgave van het boek *feest* van Van der Elsen zorgde wederom voor veel aandacht, waaronder een zes pagina tellend artikel in de *Financial Times*.

Rond de opening van *Rotterdam werkt* wisten de media het museum ook goed te vinden. Populaire lokale media als *De Havenloods*, maar ook het nieuwe online platform *In de buurt* schreven lovend over deze expositie en moedigden de Rotterdammers aan om zelf een kijkje te gaan nemen. Ook nationale titels als *Telegraaf* en de *Volkskrant* schonken aandacht aan *Rotterdam werkt*.

Het museum zocht geregeld de media op om maatschappelijk positie in te nemen. Zo werd in juli een opiniërend stuk van Birgit Donker in *NRC Handelsblad* geplaatst waarin zij haar visie gaf op inclusie in het museale veld en in het bijzonder hoe het Nederlands Fotomuseum hier stappen nu en in de nabije toekomst in zet. Ook schreef zij een opinie-stuk over musea en de omgang met digitale media.

In de tijden dat het museum gesloten was en het museum online diverse programma's aanbood, werden deze ook geregeld via media getipt.

Uit de pers

Rotterdam werkt

Telegraaf, 15 september 2020

Rotterdam werkt vol verrassingen en nostalgie

de Volkskrant, 18 oktober 2020

Wie even rondloopt in het Nederlands Fotomuseum, vlak bij de plek waar Presser het uitzwaaien van de emigranten vastlegde, pikt links en rechts de verhalen op van mensen die voorovergebogen bij de foto's hun oude werkplek, straat of stad herontdekken.

– Mark Moorman

Algemeen Dagblad Rotterdam, 19 september 2020

Noeste arbeid in een ander perspectief

– Evelien Baks

Stay Healthy | Paulien Oltheten

De Volkskrant, 12 augustus 2020 ★★★★★☆

Alsof ze op safari is, zo besluit Paulien Oltheten haar prooi in de stad.

– Merel Bem

NRC Handelsblad, 9 juli 2020 ●●●●○

Het is een visueel/artistiek en anthropologisch onderzoek ineen. –

Janneke Wesseling

Sterke verhalen uit de rijke collectie van het Nederlands Fotomuseum

Telegraaf, 28 november 2019

De expositie onderstreept dan ook niet alleen het karakter van de collectie, maar ook de rijkdom ervan.

– Paola van de Velde

AD Rotterdam, 16 november 2019

Vandaar de oproep op AD.nl: wie herkent zichzelf op de foto's, of weet wellicht wie hier zijn afgebeeld? Wat is er van deze mensen terecht gekomen, wonen ze nog in Rotterdam of zijn ze naar elders vertrokken? Ofwel: wát is hun verhaal?

– Marcel Potters

3. Collectie

Nationaal fotografisch erfgoed van ons allemaal

Het museum beheert 175 archieven,
bestaande uit 5.676.000 objecten

Het museum verstrekte 103 bruiklenen aan
tien nationale en internationale instellingen

Er zijn vijftien aanwinsten verworven,
bestaande uit 63.500 objecten

Er is werk aangekocht van Laurence
Aëgerter, Marwan Bassiouni, Sara Blokland,
Dana Lixenberg en Henk Wildschut

9.238 objecten zijn geregistreerd

5.440 beelden zijn gescand en/of bewerkt

692.726 beelden zijn te raadplegen via onze
online beeldbank

23.966 objecten zijn geconserveerd

Circa 200 beeldbestellingen en 180 foto's
verkocht via de webshop

Het Nederlands Fotomuseum onderscheidt zich van de andere Nederlandse fotomusea met zijn rijke Collectie van het Nederlands visuele erfgoed. Ruim 5,6 miljoen objecten – van de oudste uit 1842, een portret van een vrouw gemaakt door onbekende maker, tot een hedendaagse werk *New Dutch Views* van Marwan Bassiouni in 2020 aangekocht. In ons Collectiebeleid kiezen we voor fotografen met een eigen signatuur, die de wereld bevragen en met hun beeld het moment pakken dat boven het eendimensionale uitstijgt en zo de kijker raken. Daarbij gaat het in de eerste plaats om de visie die in het beeld besloten ligt en daarna om de esthetiek. We willen onze unieke Collectie een afspiegeling laten vormen van Nederlandse fotografie. Daartoe verzamelen, registreren, restaureren en beheren we met grote zorg en innovatieve technieken.

Tupac Shakur, 1993 © Dana Lixenberg, Courtesy of the artist and GRIMM Amsterdam | New York

Dagelijks zorgt de afdeling Collectie voor het behoud en beheer van alle objecten uit deze rijke Collectie. Fotografie is een zeer gevoelig materiaal, de vergankelijkheid ligt altijd op de loer. Door onze conservatoren, restauratoren en depotbeheerder wordt continu gewerkt aan de conditie van de objecten, zodat het fotografisch erfgoed ook voor de toekomst bewaard blijft.

Het ontsluiten van de Collectie is van groot belang, zodat de fotografie ook daadwerkelijk aan het publiek getoond kan worden. Ons team van registratoren voorziet objecten van een beschrijving. Ons digitaliseringsatelier zorgt voor het digitaliseren van de Collectie. Op dit moment is 13 procent van onze Collectie geregistreerd en 4 procent gedigitaliseerd. Bijna 700.000 beelden zijn in onze online beeldbank te raadplegen voor het publiek. Met een structurele extra bijdrage van het ministerie van OCW zal er de komende vijf jaar een grote inhaalslag op het gebied van registreren en digitaliseren worden gemaakt. Hiervoor is een nieuw team geworven dat in 2021 begint.

Aanwinsten en aankopen houden onze Collectie levendig en actueel. Met grote zorg en nauwkeurigheid worden door ons hoofd Collectie in nauw overleg met de directeur archieven en fotoseries van relevante fotografen uit Nederland geselecteerd die bepalend zijn voor de ontwikkeling van fotografie uit Nederland, toen en nu. Criteria voor de selectie zijn naast kwaliteit onder andere het opvullen van hiaten in de Collectie en ervoor zorgen dat de Collectie een goede afspiegeling vormt van de Nederlandse samenleving. In 2020 zijn werken van diverse makers van kleur toegevoegd aan de Collectie. Van bijna alle 175 archieven beheert het museum ook de auteursrechten. Derden kunnen bij het museum terecht voor aanvragen voor gebruik van foto's in media, boeken, reclames, particulier gebruik etc. De vergoeding van het gebruik wordt deels afgedragen aan de fotograaf of de erfgenamen in kwestie, waarmee het museum duidelijk maakt dat wij staan voor auteursrechten. Zo is in 2020 een groot aantal foto's geleverd voor de publicatie *Het koloniale verleden van Rotterdam*, onder redactie van Gert Oostindie, gemaakt in opdracht van de Rotterdamse gemeenteraad.

Dat onze Collectie en ons Collectiebeheerbeleid voor derden een bron van inspiratie is, blijkt ook uit het feit dat er tientallen aanvragen waren voor werkbezoeken van professionals uit binnen- en buitenland en uitnodigingen voor congressen. Door de intrede van de pandemie verplaatste de kennisuitwisseling zich naar de online wereld.

Dit jaar heeft de afdeling dankbaar gebruik gemaakt van specifieke kennis van een aantal vrijwilligers. Henriëtte Huijgens registreerde of vulde de gegevens verder aan van de volgende natuurarchieven: F.P.J. Kooijmans, J.P. Strijbos en Richard Tepe. Tevens hielp zij met de beeldresearch voor de publicatie *Verschenen en verdwenen broedvogels van Nederland vanaf 1900*. Maarten Briels registreerde een aanzienlijk deel van het archief van Cas Oorthuys in *Vele Handen* en Paul Schuitema in *Memorix*.

In Memoriam

Afgelopen jaar overleden twee fotografen, van wie het museum de archieven beheert.

Ger Dekkers (1929-2020)

Ger Dekkers werd vanaf 1950 als grafisch vormgever opgeleid aan de Academie voor Kunst en Industrie (AKI) in Enschede. Tot 1970 werkte hij als vormgever samen met Kees van Barneveld onder de naam Studio Vincent. Hij verdiende zijn geld met foto-opdrachten – met name fotoboeken voor Uitgeverij Waanders – en maakte daarnaast vrij werk dat voornamelijk bestaat uit landschapsfotografie.

Met dit laatste werk verwierf Dekkers (inter)nationale bekendheid: een serie foto's van doorgaans door mensenhand geschapen Hollandse landschappen, waarbij het standpunt van de fotograaf zich wijzigt en geometrische motieven ontstaan.

Ook verscheen zijn vrije werk op postzegels, in treinstellen van de NS en in een groot aantal gebouwen, zoals het Ministerie van Binnenlandse Zaken in Den Haag. Door zijn deelname aan *Sonsbeek Buiten de Perken* (1971) en de Documenta in Kassel (1977) werd hij definitief als beeldend kunstenaar op de kaart gezet. Het archief van Ger Dekkers is in 2010 in beheer gekomen.

Helena van der Kraan (1940 - 2020)

Op 80-jarige leeftijd overleed plotseling beeldend kunstenaar en fotograaf Helena van der Kraan. Net voor de Coronacrisis opende haar tentoonstelling *Beer & Teddy* in Fotomuseum Den Haag. Daarbij verscheen het mooie, door Willem van Zoetendaal vormgegeven, boek *Portretten / Portraits* met foto's van oude teddyberen en teksten van de fotograaf zelf.

Helena van der Kraan maakte in 2001-2002 een unieke reeks kleurenfoto's van dieren en bezoekers in Diergaarde Blijdorp. Het Nederlands Fotomuseum verwierf dit project, bestaande uit veertig foto's, dat helaas nooit werd gepubliceerd. Het Centrum Beeldende Kunst Rotterdam schonk het museum een selectie van zeventien zwart-wit portretten van haar hand uit de jaren zeventig.

Het Nederlands Fotomuseum zal op termijn het archief van Helena van der Kraan beheren.

Helena van der Kraan heeft naam gemaakt met zorgvuldig gecomponeerde stillevens en stadsbeelden, altijd in fraai gedrukt zwart-wit en met de herkenbare, licht melancholische ondertoon die haar werk uniek maakte. Zij had een grote liefde voor het alledaagse en kon met gewone huishoudelijke voorwerpen of situaties de meest poëtische sferen oproepen. Als portretfotograaf maakte zij warme, uiterst humane portretten.

Naast haar werk als beeldend kunstenaar is Van der Kraan jarenlang actief geweest als docent en inspirator voor verschillende generaties fotografiestudenten.

Team Collectie Actieplan

Team Collectie Actieplan

Per 2021 is het museum gestart met de uitvoering van het Collectie Actieplan: de inhaalslag voor het beheer van de Collectie, mogelijk gemaakt door de structurele jaarlijkse extra subsidie van het ministerie van OCW van ruim 1,5 miljoen. Dit project, waarvoor acht nieuwe medewerkers zijn geworven eind 2020, is erop gericht de registratie van de Collectie op serieniveau in vijf jaar van 13 procent naar 95 procent te brengen – om zo te voldoen aan de eisen van de Erfgoedwet. Terwijl we dit doen, maken we een actuele rapportage van de conditie van de objecten en zorgen we dat de objecten in verantwoord materiaal worden verpakt. Ook kiezen we met zorg onze bewoording zodat we termen vermijden die kwetsend kunnen zijn.

Daarnaast willen we de digitalisering van nu 4 procent, brengen naar 25 procent. Dit project zal eveneens vijf jaar in beslag nemen. Door dit project wordt het fotografisch erfgoed van Nederland voor iedereen toegankelijk.

Ter voorbereiding is in 2020 een inventarisatie gedaan om per archief de stand van zaken vast te stellen op het gebied van registratie, conservering en digitalisering. Ook zijn tijdens deze inventarisatie de aantallen objecten per archief nagelopen en waar nodig bijgesteld, waardoor meer inzicht verkregen is in de totale omvang van de Collectie.

Het Team Actieplan dat 1 januari van start is gegaan, bestaat uit een achttal registratoren en behoudsmedewerkers die de komende vijf jaar zullen werken aan het ompakken, beschrijven en toegankelijk maken van alle archieven in beheer van het museum. Het archief van Ata Kandó en Jo Bokma worden als eerste onder handen genomen. Het team, onder leiding van de zakelijk leider, staat los van het reguliere team Collecties dat zich vanaf nu richt op tentoonstellingen en andere projecten en dat zijn eigen teamleider heeft.

Bijzondere projecten

Captions for Cas succesvol afgerond

Op de valreep van 2020 is het succesvolle project *Captions for Cas* afgerond: een crowdsourcing project met als doel het complete fotoarchief van Cas Oorthuys te beschrijven en online te zetten. Alle 33.649 contactvellen – met daarop in totaal meer dan 500.000 beelden – zijn van een beschrijving voorzien. Dit maakt dat het complete archief in de loop van 2021 via onze online beeldbank voor iedereen te vinden is. Bovendien worden de originele 442 contactalbums met daarin alle contactvellen nu niet langer meer gebruikt voor het doorzoeken van zijn archief, maar krijgen ze een veilige plek in het depot.

Het Nederlands Fotomuseum riep tweeënhalf jaar geleden heel Nederland op deel te nemen aan het project *Captions for Cas*. Het doel was samen met de 'crowd' alle foto's te beschrijven van fotograaf Cas Oorthuys, een van de meest invloedrijkste Nederlandse fotografen van de twintigste eeuw. Bijna 350 deelnemers hebben een bijdrage geleverd, waarvan circa vijftig personen meer dan honderd contactvellen hebben ingevoerd. De echte topinvoerders bestond uit een vaste groep van vijftien. Zij hebben ieder duizend of meer contactvellen beschreven.

De deelnemers hebben veel research gedaan om te komen tot een gedetailleerd bijschrift. Bij de start moesten ze het vaak doen met alleen de naam van een land of provincie. Vaak wisten ze te achterhalen in welke stad of streek Cas Oorthuys de foto's had gemaakt. Ook zijn veel namen van gebouwen en fabrieken gevonden. De deelnemers deden hun research met allerlei online bronnen, zoals Google Streetview en Delpher. De bevindingen werden vaak gedeeld op het forum van *Captions for Cas* met als resultaat talloze berichten over zoektochten, met tekst en illustratie. Met name in de lockdown-periode verschaftte dit mensen een zinvolle tijdsinvulling, zo bleek uit de reacties.

In de loop van 2020 is geregeld aandacht besteed via website en digitale media aan dit bijzondere crowdsourcingproject.

Metamorfoze

Wie onderzoek doet naar historische fotografie, weet hoe lastig het is om een origineel historisch fototijdschrift in handen te krijgen. Natuurlijk kun je afreizen naar de bibliotheken van Bijzondere Collecties in Leiden, het Rijksmuseum in Amsterdam en het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam. Als je de tijd hebt tenminste. Vaak moet je verschillende bibliotheken langs om een complete jaargang te kunnen inzien. En dan begint pas het echte werk; om te kunnen zien of fotograaf X in een tijdschrift voorkomt moet je talloze indexen doorbladeren. Heb je eenmaal het paginanummer, dan laten de dikke, weerbarstige en kwetsbare banden zich maar moeizaam inzien. Voor alle geduldige onderzoekers is er belangrijk nieuws: een groot aantal fototijdschriften is nu digitaal beschikbaar gekomen dankzij het nationale digitaliseringsprogramma Metamorfoze en kan geraadpleegd worden in Delpher (<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften>). Alle tijdschriften zijn met OCR (optical character recognition) in taal doorzoekbaar gemaakt.

Het Nederlands Fotomuseum liet de volgende tijdschriften digitaliseren: *Lux* (1889-1927), *De Camera* (1908-1927), *Foto* (1949-gedigitaliseerd tot 1960), *Focus* (1914-gedigitaliseerd tot 1960) en *Kleinbeeldfoto* (1937-1943). In het totaal gaat het om vijf tijdschriften met een omvang van meer dan 71.000 pagina's. Vanwege auteursrechtelijke beperkingen zijn de tijdschriften tot 1960 gedigitaliseerd, maar vooralsnog online raadpleegbaar tot en met 1949.

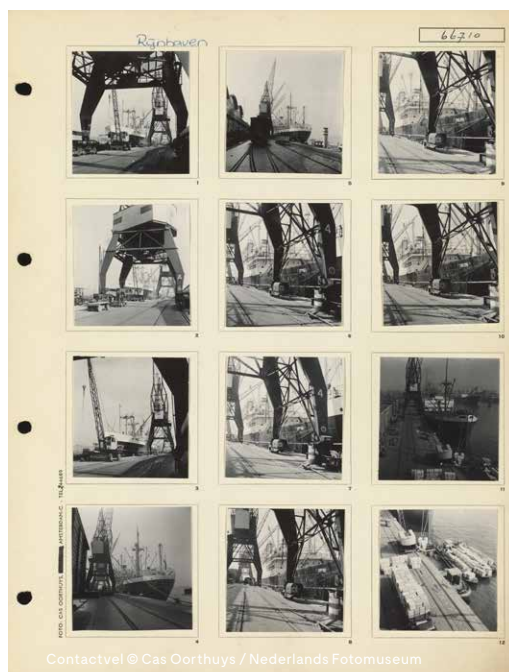
De tijdschriften bevatten informatie over Nederlandse fotografen, bijzondere reproductietechnieken, advertenties van camerafabrikanten, winkels voor fotoartikelen, technische instructies, recensies van fototentoonstellingen en -wedstrijden en nog veel meer. Vanaf nu kunnen (foto) historici deze digitale bronnen eenvoudig raadplegen en onderdeel van hun onderzoek laten zijn, waardoor nieuwe inzichten kunnen ontstaan in de geschiedenis van de Nederlandse fotografie.

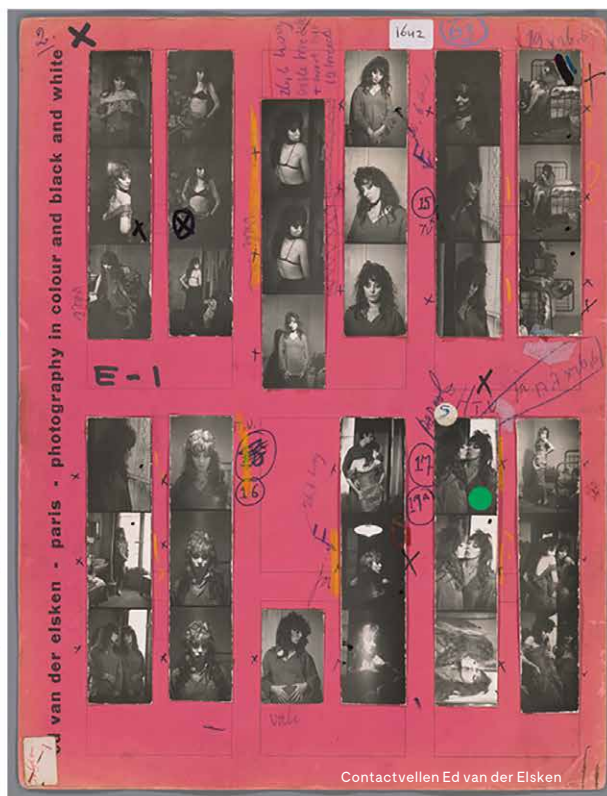
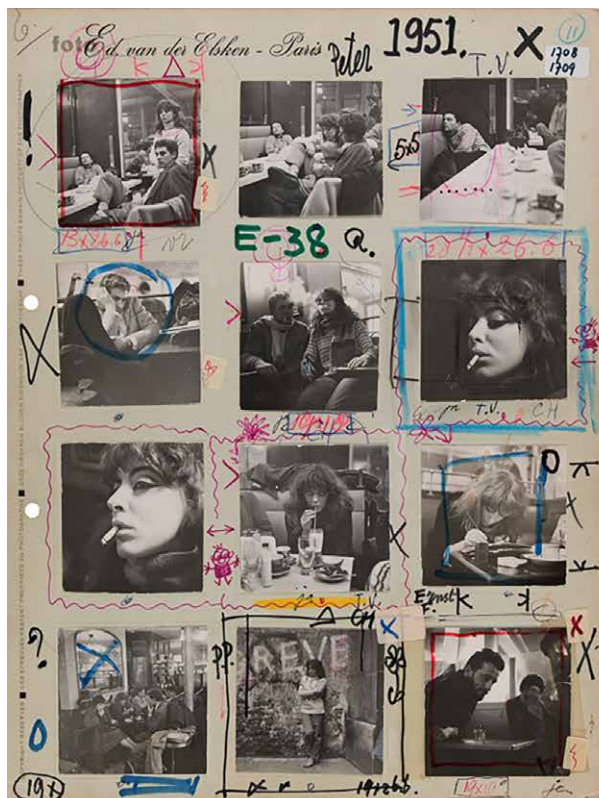
Aanwinsten

In 2020 verwierf het museum zestien aanwinsten, bestaande uit 63.500 objecten.

Restauratoren, registratoren en de depotbeheerder werken samen in het conserveringsatelier aan het ompakken en registreren van de aanwinsten die binnenkomen. Een aanwinst kan een compleet negatievenarchief of één afdruk zijn en alles daartussen in. De aanwinst komt binnen in bijvoorbeeld een verhuisdoos of gewikkeld in bubbeltjesplastic, en wordt geplaatst in het quarantainedepot.

Het Nederlands Fotomuseum is zeer zorgvuldig bij het verwerven van nieuwe (delen van) archieven. Voor nieuwe aanwinsten wordt een adviescommissie geraadpleegd, bestaande uit Sara Blokland (beeldend kunstenaar), Mattie Boom (conservator fotografie Rijksmuseum Amsterdam), Jannes Linders (fotograaf), Anneke van Veen (conservator fotografie Stadsarchief Amsterdam) en Hripsimé Visser (voormalig curator fotografie Stedelijk Museum Amsterdam). De adviescommissie komt jaarlijks bij elkaar. Bij het verrijken van de Collectie wordt in het bijzonder gekeken naar diversiteit in makers.

De belangrijkste contactvellen uit de Nederlandse fotografiegeschiedenis

Samen met het Rijksmuseum heeft het Nederlands Fotomuseum in juni de nalatenschap van Ed van der Elsken verworven. Hiermee is het werkarchief van een van de belangrijkste Nederlandse fotografen van de 20e eeuw definitief behouden voor Nederland. Het Rijksmuseum neemt ruim 7.700 afdrucken op in zijn collectie en het Nederlands Fotomuseum meer dan 3.000 contactvellen en 300 foto's. Een waardevolle aanvulling op de circa 100.000 zwart-wit negatieven en de 42.000 kleurendia's die het fotomuseum al in bezit heeft.

De contactvellen bevatten kleine contactafdrucken van alle zwart-wit negatieven, die Ed van der Elsken gedurende zijn leven heeft gemaakt. De contactvellen maken dat we de negatieven in context kunnen plaatsen.

Ze zijn een fantastische bron voor onderzoek naar de werkwijze van de fotograaf. Op een contactvel wandel je mee met Van der Elsken en zie je welke keuzes hij maakte, zoals zijn favorieten, de uitsneden en soms ook waar de foto's voor werden gebruikt. Deze 'annotaties' worden bij de foto's gevoegd.

De driehonderd losse afdrucken die het Fotomuseum daarnaast in zijn bezit heeft gekregen, zijn met name straatfoto's uit Parijs en foto's van het gezinsleven met fotograaf Ata Kandó en haar kinderen. Verder bevat de aanwinst het boek-plan van het niet als boek gepubliceerde *Livre de la*

danse over zijn relatie met Ata Kandó, dat voorafging aan Van der Elskens beroemde boek *Een liefdesgeschiedenis in Saint-Germain des Prés*.

Naar aanleiding van deze aanwinst hebben het Rijksmuseum en het Nederlands Fotomuseum onderzoek gedaan naar het werkarchief van Ed van der Elsken. Onder de vele verrassingen en vergeten foto's was het ontwerp voor het fotoboek *feest*, dat Van der Elsken tussen 1950-1960 maakte. Om onbekende redenen is het nooit tot een publicatie gekomen. In november gaven het Rijksmuseum en het Nederlands Fotomuseum het postuum uit. Ook opende eind 2020 in het Rijksmuseum de tentoonstelling *Crazy World*, gewijd aan het werkarchief van Ed van der Elsken. Contactvellen, dummy's en aantekeningen lieten de bezoekers meekijken over de schouder van deze meesterlijke fotograaf. Het Nederlands Fotomuseum had een kleine presentatie met onder meer een digitale presentatie van het boek.

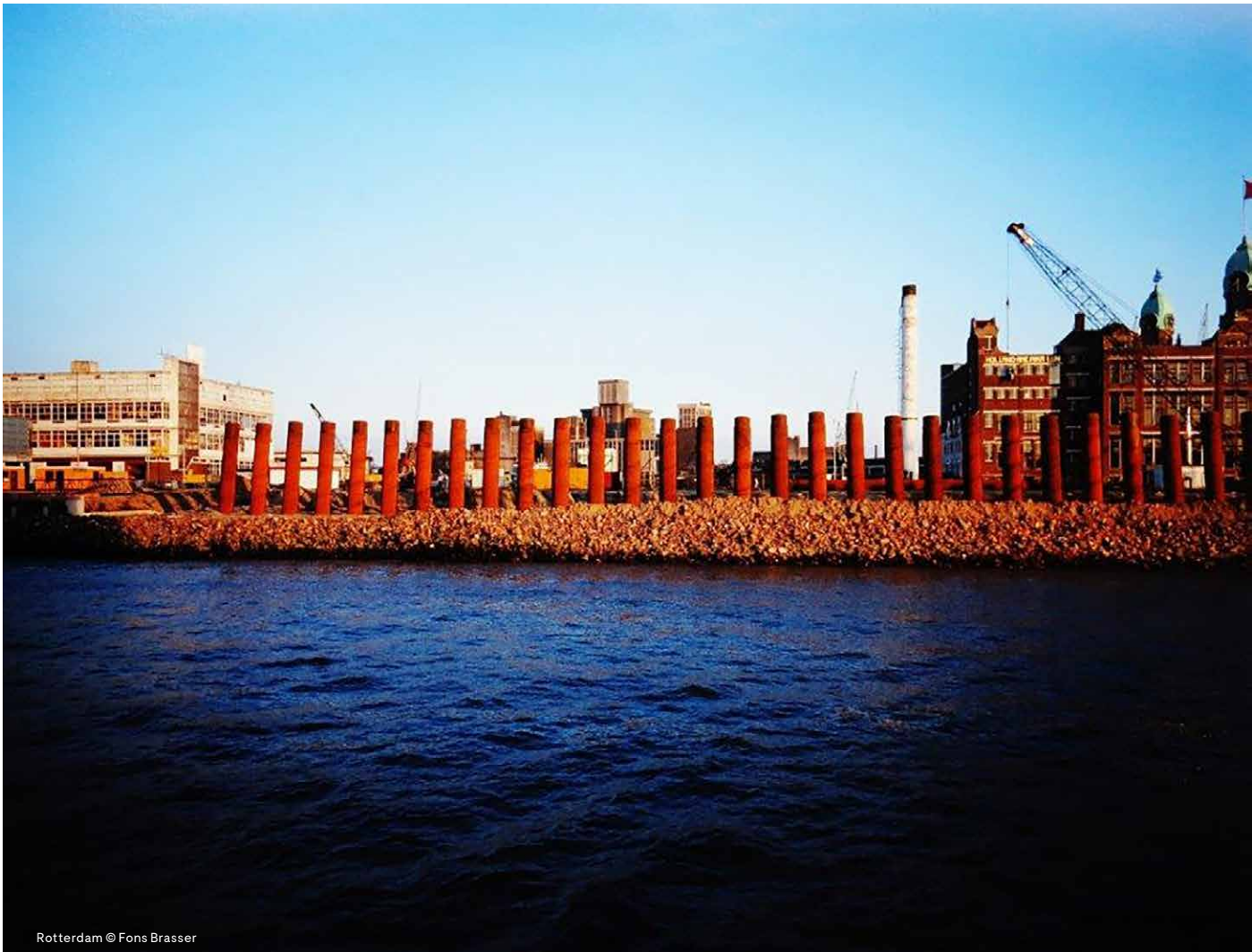
Met deze overdracht wordt de wens van Ed van der Elsken, dat zijn foto's een paar eeuwen moeten meegaan, ingelost. De collectie is voor een groot deel geschonken door Van der Elskens weduwe Anneke Hilhorst en deels aangekocht dankzij het Mondriaan Fonds, de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Themafonds Fotografie en Video en haar Dura Kunstfonds), deelnemers van de BankGiro Loterij, Paul Huf Fonds/Rijksmuseum Fonds en het Marquee Joosten en Eduard Planting Fonds/Rijksmuseum Fonds.

Schenken

In de vorm van een langdurige bruikleen kwam er een waardevol en relatief klein archief bij, dat van beeldend kunstenaar/ fotograaf Fons Brasser. Deze verplichting was al 2016 aangegaan, toen de adviescommissie positief adviseerde en het museum dit aan hem liet weten. Ook kwam het archief van Helena van der Kraan naar haar overlijden zoals eerder overeengekomen bij ons officieel in beheer.

Naast deze archieven vonden bijzondere en verrijkende aanvullingen plaats op archieven en collecties die het

museum al langer in beheer heeft. Dit betrof onder meer een particuliere schenking van veertien afdrucken van de fotografen Cor Jaring, Nico Jesse, Johan van der Keuken en Aart Klein. De familie Van Bennekom schonk 178 afdrucken van Kors van Bennekom die in 2008 te zien waren in een tentoonstelling in Foam. Ook werden negentien afdrucken van Koos Breukel uit de serie *Cosmetic View* (2006) geschonken. Naast afdrucken verrijkten we onze Collectie met negatieven van onder meer Sam Waagenaar en Peter Vandermeer.

Rotterdam © Fons Brasser

Archief Fons Brasser (in beheer) 11.250 negatieven en diapositieven 500 contactafdrucken

Autodidact beeldend kunstenaar Fons Brasser (1944) werd vooral bekend met zijn tekeningen, collages en sculpturen. In zijn tekeningen en sculpturen onderzoekt hij structuren en hun logische ordening. Vanaf 1981 fotografeert hij architectuur. Utiliteitsbouw staat centraal in zijn fotografische projecten, die allen vooraf worden gegaan door uitputtend vooronderzoek. Brasser is gefascineerd door de ruimtewerking van eenvoudige geometrische vormen, die hij met bestaand licht en onder wisselende weersomstandigheden fotografeert. Begin jaren tachtig is hij de eerste Nederlandse exponent van de 'nieuwe documentaire fotografie'.

Archief Fons Brasser (in beheer)
11.250 negatieven en diapositieven
500 contactafdrukken

Autodidact beeldend kunstenaar Fons Brasser (1944) werd vooral bekend met zijn tekeningen, collages en sculpturen. In zijn tekeningen en sculpturen onderzoekt hij structuren en hun logische ordening. Vanaf 1981 fotografeert hij architectuur.

Utiliteitsbouw staat centraal in zijn fotografische projecten, die allen vooraf worden gegaan door uitputtend vooronderzoek. Brasser is gefascineerd door de ruimtewerking van eenvoudige geometrische vormen, die hij met bestaand licht en onder wisselende weersomstandigheden fotografeert. Begin jaren tachtig is hij de eerste Nederlandse exponent van de 'nieuwe documentaire fotografie'.

Aanwinstendagen

Op de zogenoemde aanwinstendagen tellen en beschrijven de medewerkers de aanwinst, vindt een conditiecontrole plaats, en wordt er omgepakt naar archiefdozen. De nieuwe doos krijgt een barcode en definitieve standplaats in het juiste depot. In de depotdatabase in FileMakerPro wordt de standplaats opgenomen en wordt elke doos van de aanwinst beschreven: inhoudelijke informatie, materiaal, conditie en soort verpakking. Zo is de aanwinst goed te vinden en globaal (op doosniveau) toegankelijk. De gegevens die we vastleggen zijn belangrijk voor het plannen van vervolgwerkzaamheden op het gebied van registratie, digitalisering en conservering.

Het streven is op deze manier de aanwinstenverwerking voor het lopende jaar bij te houden om nieuwe achterstanden te voorkomen. Dat werd in 2020 door het vele thuiswerken bemoeilijkt. Sinds maart hebben de aanwinstendagen geen doorgang kunnen vinden.

Aankopen

Het aankoopbeleid dat in 2019 is gestart is in 2020 voortgezet. Een actief aankoopbeleid van hedendaagse fotografie houdt de Collectie actueel en relevant. Bij de selectie van de fotoprojecten is kritisch gekeken of het hedendaagse werk aansluit bij thema's die al in de Collectie aanwezig zijn, zoals migratie en macht. Het museum verzamelt bij voorkeur series die verhalen vertellen die ertoe doen, van foto's met een eigen signatuur. Bovendien speelde ook hierbij diversifiëring van de makers een belangrijke rol.

In totaal is werk van vijf hedendaagse makers aangekocht: 27 werken uit het project *Rooted* van Henk Wildschut, vier portretten van Dana Lixenberg, vier werken uit de serie *New Dutch views* en vijf werken uit de serie *Prayer Rug Selfies* van Marwan Bassiouni, foto's en speciale editie van het boek *Cathédrales* van Laurence Aëgerter en een installatie en fotoprint van Sara Blokland. De eerste twee aankopen zijn mede mogelijk gemaakt dankzij private giften van de *Fotomuseum Collectors' Council*. Het Mondriaan Fonds maakte de aankopen mogelijk van de laatstgenoemde drie makers.

Reproduction of Family, part 2 (2008) Sara Blokland

Reproduction of Family, part 2 (2008)

Sara Blokland

In haar werk – als kunstenaar en curator – verkent Blokland haar familiegeschiedenis, waarin het Jodendom, Suriname en de erfenis van de kolonisatie een rol spelen. In het werk *Reproduction of Family, part 2* kijkt Blokland met een kritische blik naar de representatie van individuen in de koloniale geschiedenissen en toont zij hoe (de vertelling van) het verleden het heden vormt.

Het werk toont portretten van zeven mensen uit haar familie, die is geworteld in de Nederlandse en Surinaamse geschiedenis. Deze portretten zijn gereproduceerd op objecten voor dagelijkse rituelen zoals servies. Afgebeeld op kopjes en borden zijn ze gereduceerd tot schijnbare decoratieve objecten enerzijds, maar anderzijds ook juist 'een verzameling van individuen die het object 'waarde' geven. Zoals afbeeldingen op servies van leden van het koninklijk Huis. Het servies is geplaatst op een verzameling lectuur over exotische kamerplanten en tropische gerechten. Verteld door de lens van exotisme, decoratie en onbekende smaken zoals vaak in koloniale musea. Zo kwam de 'koloniale' wereld in het verleden vaak binnen, maar zo komt het verleden ook nog vaak koloniaal binnen.

De aankoop bestaat uit:

- *Reproduction of Family, part 2* (2008),
Installatie, bestaande uit: vitrine, servies, boeken;
- *Related: A photographic performance* (2008),
Inkjet op papier, 1600x1100 mm, op dibond.

Rooted

Henk Wildschut

Al jaren heeft Henk Wildschut oog voor de mens op de vlucht. Na de fotoseries *Shelter* en *Ville de Calais* volgt *Rooted*, een serie waarin Wildschut het improvisatievermogen van de vluchteling blootlegt.

In vluchtelingenkampen in droge gebieden als Libanon, Jordanië en Tunesië steken de tijdelijke bewoners met de materialen die voorhanden zijn veel energie in het laten groeien van iets groens. De minituintjes, plantenbakken en deurmatten zijn het bewijs van de hang naar huiselijkheid van de bewoners. Hoewel zij nergens in beeld komen, slaagt Wildschut er op fenomenale wijze in de nadruk op de menselijkheid van de vluchteling te leggen.

Het werk van Wildschut is een aanvulling op de Collectie van het museum, die veel documentaire fotografie bevat uit de negentiende en twintigste eeuw. De thematiek van *Rooted* sluit aan op die van Ad van Denderen, Violette Cornelius en Ata Kandó, fotografen wiens werk reeds in de Collectie is opgenomen.

De aankoop bestaat uit:
27 werken van diverse formaten:
60x80 (6), 50x60 (14) en 30x40 (7)

New Dutch Views Marwan Bassiouni

Marwan Bassiouni's fotoserie *New Dutch Views* werd onthaald als een ontmoeting tussen twee werelden. Ruim een jaar reisde hij door Nederland en fotografeerde uitzichten uit ramen van moskeeën. Op elke foto zie je ook een stukje moskee-interieur, dat meestal sterk contrasteert met de typisch Nederlandse buitenwereld. Bassiouni, een belijdend moslim, is gevoelig voor de stereotype manier waarop de islam vaak wordt uitgebeeld in het Westen. Zijn werk is een poging tot verzoening. Hij gebruikt het visuele domein om in één beeld twee volkomen verschillende sferen te vatten.

Het werk van Bassiouni is een momentopname van een veranderend Nederland en sluit daarmee aan op het werk van onder meer de Nederlandse fotograaf Cas Oorthuys, Ed van der Elsken en Frits J. Rotgans, van wie het oeuvre is opgenomen in de Collectie van het museum.

Een werk uit deze serie is opgenomen in de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie*, de nieuwe vaste presentatie van het Nederlands Fotomuseum die in 2021 zal openen.

De aankoop bestaat uit:

- Vier werken uit serie *New Dutch views* (2018–2019), no. 1, 2, 6, 26; 165 x 125 cm; editie van 5+2 AP; kleurpigmentprints op archival fine art Hahnemuehle paper; op dibond in wit gefineerde lijst.
- Vijf werken uit *Prayer Rug Selfies* (2017–). 44x44 cm (beeld 22x22 cm); editie van 5+2 AP; zw/w pigment prints op dibond in wit gefineerde lijst.
- Dummy van de eerste publicatie van *New Dutch Views* (geschonken door Bassiouni).

Amateurfotografie

In de Collectie van het Nederlands Fotomuseum bevinden zich tientallen archieven van amateurfotografen die om uiteenlopende redenen een plek verdienen in de canon van het fotografische erfgoed van Nederland. Amateurfotografie zit ook in het DNA van het museum verweven omdat het museum is ontstaan dankzij een gift van amateurfotograaf Hein Wertheimer. Bij zijn overlijden liet hij een vermogen na dat volgens zijn laatste wens ten goede moest komen aan de oprichting van een 'Nederlands fotomuseum, waarin zowel de professionele als de amateuristische beoefening der fotografie tot hun recht komt'.

Amateurfotografie (niet te verwarren met 'vrijtijdsfotografie') wordt dan ook met regelmaat getoond in het museum. In de tentoonstelling *Sterke verhalen uit de rijke collectie van het Nederlands Fotomuseum* toonden we fotoseries van professionele en amateurfotografen door elkaar heen, zonder het publiek hier expliciet op te wijzen. Het betreffen fotoseries van Katharina Behrend, Cobie Douma, Gregor Krause, Frits Lamberts, J.E. Rombouts en Hein Wertheimer.

Naast het tonen van amateurfotografie, biedt het museum talloze activiteiten aan voor amateurfotografen: Masterclasses, debatten, Instagramwedstrijden, workshops en lezingen.

Uitgelicht Cobie Douma

Hoe uitzonderlijk amateurfotografie kan zijn **Cobie Douma**

In de tentoonstelling *Sterke verhalen uit de rijke collectie van het Nederlands Fotomuseum* is een bijzondere fotoserie van amateurfotograaf Cobie Douma te zien. In de zomer van 1940 wilde Cobie Douma met vakantie maar door de Duitse inval in mei van dat jaar kon dat niet meer. Zij besloot om van haar vakantiegeld dan maar een nieuwe camera te kopen. Hiermee begon zij het dagelijkse leven in Amersfoort, Groningen, Winschoten en Grouw te fotograferen. Om niet gezien te worden koos zij steeds een verscholen standpunt, achter de rug van een bekende, of vanuit een dakraam. Haar onderwerpen lopen uiteen van halflege winkelatalages tot zelfgemaakte schoenen, razzia's, vorderingen, verbodsborden en de bevrijding. Douma plakte haar foto's in twee verschillende albums: één met foto's van de oorlog en één met foto's van haar privéleven. Door de kwaliteit en systematiek waarmee zij fotografeerde en daarbij aantekeningen maakte, kunnen we nu een unieke indruk krijgen van hoe het dagelijkse leven er in deze tijd heeft uitgezien. Voor zover bekend bestaan er in ons land geen vergelijkbare fotoalbums.

Collectiefoto's op locatie

Stukken uit de Collectie waren dit jaar te zien in tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Hoewel het bruikleen-verkeer met instellingen over de grens door de pandemie vrij vroeg in het jaar stil kwam te liggen. Ook binnen Nederland zijn tentoonstellingen uitgesteld, wat leidde tot minder bruikleenaanvragen. In totaal werden er 103 objecten aan negen instellingen in bruikleen gegeven. Het zijn foto's van onder meer Ed van der Elsken en Bertien van Manen.

In het Stedelijk Museum Amsterdam werd in 2020 een retrospectief gewijd aan Bertien van Manen. De 75 ingelijste werken van de serie *A Hundred Summers, A Hundred Winters* (1991-1994) uit onze Collectie kregen een prominente plek in deze tentoonstelling.

Ondanks COVID-19 is een internationale bruikleen tot stand gekomen. De in 2019 verworven Polaroids *Yuzu* (2016) en *Obi* (2018) van Charlotte Dumas waren te bewonderen in haar tentoonstelling *Bezoar*, Fondation d'Entreprise Hermès, Le Forum, Tokyo, Japan (augustus – december 2020).

De komende jaren werkt het Nederlands Fotomuseum aan grote monografische tentoonstellingen van Collectiefotografen, onder anderen van Chas Gerretsen, Ellen Thorbecke, Johan van der Keuken en Jacqueline Hassink. De ambitie is deze tentoonstellingen met internationale partners te produceren en te laten reizen. In 2020 zijn de eerste contacten gelegd met een belangrijk museum in Chili in verband met de tentoonstelling van Chas Gerretsen.

Depot

Het Nederlands Fotomuseum beschikt over een groot en uniek depot, dat in 2007 in gebruik werd genomen en waar foto's in zo ideaal mogelijke omstandigheden bewaard worden. In 2019 heeft een grote renovatie plaatsgevonden. Dit grote onderhoud heeft zijn vruchten afgeworpen, dit jaar was het klimaat op enkele kleine incidenten na op orde.

Vanuit veiligheidsoogpunt is eind 2020 een extra depotmedewerker aangesteld, zodat iedere werkdag een depotmedewerker aanwezig is om toe te zien op het klimaat

en eventuele meldingen direct op te pakken. Ook nu iedereen in principe thuis werkt, zijn depotmedewerkers in de regel op het museum aanwezig. In het weekend hebben nu het museum voor publiek gesloten is speciale inspectierondes plaats.

Naast het groot onderhoud aan het depot in 2019 is afgelopen jaar een start gemaakt met het ontwikkelen van plannen voor een nieuw depot, omdat het huidige nog slechts enkele jaren meekan. We bewaren voor de toekomst, daar hoort een duurzaam, innovatief depot bij. Met voldoende menskracht en optimale digitale technieken. Dit moet de komende jaren zijn beslag krijgen. Het museum ambieert hiervoor middelen en informatie te verzamelen om zo de nodige voorbereidingen te treffen.

Nu al zorgen we voor meer duurzaamheid door bijvoorbeeld lampen in het depot door LED te vervangen en bewegingsschakelaars te installeren op plekken waar het licht anders constant brandt. Andere vormen van duurzame inzetbaarheid van energie worden onderzocht.

Restauratie en conservering

Het restauratie-atelier van het Nederlands Fotomuseum heeft enorme expertise op het gebied van conservering en restauratie van fotografie. De afgelopen jaren stond het atelier geregeld in de internationale schijnwerpers met de eigen ontwikkelde methode waarmee het complete kleurenfoto-archief van Ed van der Elsken is ontdaan van schimmel. Schimmel is een van de meest verontrustende problemen bij foto-archieven en veel instellingen zitten dan ook in hun maag met besmette archieven. Internationale congressen nodigen onze restauratoren uit voor lezingen en demonstraties over deze unieke methode.

Het restauratie-atelier levert een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming van tentoonstellingen en inkomende en uitgaande bruiklenen. Onder meer door het voorbereiden van Collectiestukken, het opstellen van conditierapporten en het in passe partout zetten.

Afgelopen jaar lag de nadruk op de conservering van objecten uit de eigen Collectie en werd hard gewerkt aan een specifiek aantal projecten. Zo werd een vervolg gegeven aan de behandeling van het negatieve archief van kunstenaar Paul Citroen, de dummy Seks a GoGo van Sanne Sannes van plakbandresten ontdaan en zeven dummy fotoboeken van Nico Jesse gerestaureerd.

Ook werden voorbereidingen getroffen voor monografische tentoonstellingen van Collectiefotografen die in 2021 of later in het Nederlands Fotomuseum zullen openen. Zo goed als het complete archief van Ellen Thorbecke is door de restauratoren behandeld ter voorbereiding op de tentoonstelling *Ellen Thorbeckes China*, die in de tweede helft van 2021 in het Nederlands Fotomuseum opent. Alle 638 objecten, meestal zwart-wit negatieven, zijn gereinigd en omgepakt in zuurvrij verpakkingsmateriaal. Ook hebben de restauratoren een start gemaakt met de archieven van Chas Gerretsen en Johan van der Keuken van wie grote overzichtstentoonstellingen de komende periode gepland staan.

Registratie, digitaliseren en beheer auteursrechten

In 2020 zijn gegevens verwerkt in de digitale collectie-informatiesystemen. In totaal werden 9.238 beelden gekoppeld aan een beschrijving en 6.736 registraties. Het museum gebruikt voor de collectieregistratie twee systemen. Er is een intern toegankelijk systeem, gebouwd in FileMakerPro. In dit systeem zijn de conditierapporten opgenomen, maar de database wordt vooral gebruikt voor het vastleggen van overkoepelende informatie, in modules als: depotdatabase, en aanwinstenregistratie. Daarnaast is er het via internet toegankelijk systeem Memorix Maior. Een afgeleide variant is voor het publiek toegankelijk via de website, onder Collectie.

In 2020 is door onze registratoren en curator Meerstemmigheid de Collectie doorzocht op problematische zoektermen die kwetsend kunnen zijn. Het museum streeft ernaar om bij de ontsluiting van archieven de oorspronkelijke beschrijvingen zoveel mogelijk te handhaven. Bij archieven uit het koloniale verleden kan dat niet zomaar. Er werden toen veel woorden gebruikt die nu controversieel zijn. Hoe de culturele sector hiermee moet omgaan, wordt toegelicht in de gids *Woorden doen ertoe*. Een *incomplete gids voor woordkeuze*, uitgegeven door het Nationaal Museum van Wereldculturen. Afgelopen jaar heeft het museum aan de hand van deze gids het woordgebruik in de online beeldbank aangepast. Met name bij de

Wereldcollectie, met veel foto's uit het Nederlandse koloniale verleden, zijn termen gewijzigd. De oorspronkelijke beschrijvingen zijn gehandhaafd, maar er is een toelichting achter geplaatst. Daarin staat dat het museum niet achter de gebruikte controversiële woorden staat, maar dat ze zijn overgenomen omdat het oorspronkelijke informatie is en onderdeel van de geschiedenis van de foto.

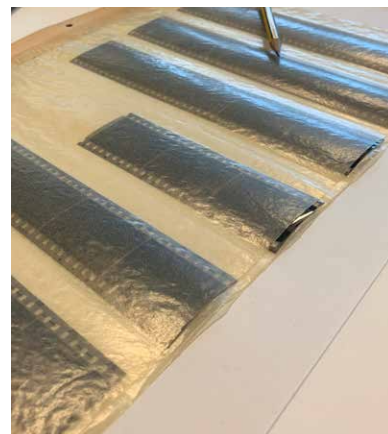
Ook werd afgelopen jaar gewerkt aan het ontsluiten van het archief van Johan van der Keuken, dat het museum in 2019 in beheer heeft gekregen. Johan van der Keuken was fotograaf in het analoge tijdperk. Hij maakte zijn foto's met dia- en negatief films die werden beschreven met papier en typemachine. Dit getypte register, dat is ingedeeld naar filmformaat en onderwerp, is in 2020 gedigitaliseerd. Het vormt de basis voor de ontsluiting van het archief.

Het analoge register is eenvoudig opgezet met een inventarisnummer en enkele steekwoorden. Dit is in een digitaal document uitgebreid tot een beschrijving die voldoet aan de eisen van de online beeldbank. De oorspronkelijke nummers en beschrijvingen van Johan van der Keuken zijn gehandhaafd. Ze zijn letterlijk overgenomen in een apart veld, zodat altijd is na te gaan waarop de uitgebreide informatie is gebaseerd.

In het digitale document worden de beschrijvingen gekoppeld aan scans van negatiefvellen en contactafdrukken. Zodra het document in de online beeldbank wordt geplaatst, is het archief volledig ontsloten in woord en beeld.

Het analoge register van Johan van der Keuken

Het digitaliseringsatelier maakte circa 15.440 scans in 2020. Naast het maken van scans, werd veel tijd besteed aan beeldbewerking van de historische en vaak beschadigde of verkleurde foto's. Het grootste project afgelopen jaar was het digitaliseren en bewerken van de contactvellen van Johan van der Keuken. Daarnaast werden de contactvellen van Frits J. Rotgans gedigitaliseerd. Deze zullen binnenkort te zien zijn in de beeldbank van het museum. Ook het archief van Chas Gerretsen werd per film gedigitaliseerd. Hetzelfde geldt voor het werk van Evert van Ojen, J.E. Rombouts en Paul Schuitema. Ook werden bestanden voorbereid voor de tentoonstellingen, zoals *Rotterdam werkt*, en ten behoeve van de fotoverkoop.

In 2020 heeft het museum ruim 200 fotoverkoop-aanvragen ontvangen en via de webshop circa 180 foto's verkocht. Die laatste kende een stijging van bijna 100 procent ten op zichte van het jaar ervoor. Waarschijnlijk heeft het vele thuiszitten mensen doen besluiten te investeren in fotografie aan de wand. Normaal gesproken werden de

prints in huis gemaakt, wat met de plotselinge intrede van thuiswerken in gevaar kwam. Daarom werd besloten het printen, het inlijsten en de logistiek bij een gerenommeerde lijstenmaker onder te brengen, zodat de webshop open kon blijven. Mede door de stijgende verkoop werden er nieuwe foto's toegevoegd aan de webshop, waardoor fotografieliefhebbers uit een nog bredere selectie een keuze kunnen maken en met hun aankoop het museum steunen.

Ook is een aantal bijzondere publicaties verschenen waarbij gebruik is gemaakt van foto's uit onze Collectie. We noemen hier een tweetal uitgaven waaraan een belangrijke bijdrage werd geleverd, waaronder: Flip Bool e.a., *Nieuwe kaders Schilderkunst, fotografie en film 1920-1940*, Zwolle (WBooks) 2020; Edwin van Onna, *Early Ed van der Elsen - De pioniersjaren*, Eindhoven (Lecturis) 2020. En er werd doorgewerkt aan in 2021 te verschijnen publicaties van onder andere Kunstmuseum Den Haag en een nooit eerder verschenen fotoboek over Amsterdam.

Beeldbewerking in het digitaliserings-atelier © Olivier Middendorp

Bibliotheek

Met ruim 25.000 titels is de bibliotheek een bron van kennis en inspiratie voor onder anderen de talrijke studenten fotografie en kunstgeschiedenis. Zeker met de Fotovakschool in ons pand is de bibliotheek het afgelopen jaar veelvuldig bezocht door Fotovakschool-studenten voor extra verdieping op hun curriculum. Door de tijdelijke sluiting van het museum en scholen en opleidingen die onder nieuwe omstandigheden invulling aan het onderwijs moesten geven – beide het gevolg van de pandemie – is het bezoek aan de bibliotheek teruggelopen. Naar verwachting zal dit weer recht trekken zodra de huidige restricties komen te vervallen. Afgelopen jaar was de bibliotheek twee middagen per week open op de momenten dat het museum open was en met de COVID-maatregelen.

4. Partners en financiers

Sinds de oprichting van het Nederlands Fotomuseum in 2003 ontvangt het museum structureel subsidie van het ministerie van OCW, de gemeente Rotterdam en founding father het Wertheimer Fonds. Ook steunt de BankGiro Loterij het museum sinds 2007 met een jaarlijks vast bedrag en sinds enkele jaren ook via geoormerkte werven. Sinds 2019 kunnen we hier het Mondriaan Fonds aan toevoegen, dat een subsidie voor twee jaar heeft toegekend ter ondersteuning van het aankoopbeleid in 2020 en 2021. En sinds 2020 draagt ook de Rotterdamse stichting Droom en Daad bij aan het museum.

In een jaar als dit zijn onze structurele partners belangrijker dan ooit. Het afgelopen jaar heeft het museum geïnvesteerd in het onderhouden van de banden met de partners. Met hen is voornamelijk gesproken over de positionering en de ambities van het museum en uiteraard over de gevolgen van COVID-19.

De nieuwe missie en visie van het museum met focus op fotografie uit Nederland heeft geleid tot een versterking van het draagvlak bij het ministerie, de gemeente en het Wertheimer Fonds. Zowel het ministerie, het Wertheimer Fonds als de gemeente heeft op basis van de nieuwe koers toegezegd zijn structurele bijdrage te verhogen. Het ministerie zegde ook nog een extra incidentele bijdrage toe.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Wetenschap

De jaarlijkse subsidie van het ministerie is gericht op presentatie en op het beheer en behoud van de Collectie die sinds 2015 door de minister van Cultuur is aangewezen als Collectie van nationaal belang. Per 2021 valt het museum onder de nationale Erfgoedwet en zal het museum structureel ruim 1,5 miljoen extra subsidie van het ministerie ontvangen om aan de wettelijke verplichtingen van de Erfgoedwet te kunnen voldoen.

Om deze subsidieverhoging toegewezen te krijgen, heeft het museum het afgelopen jaar in nauwe samenspraak met de Erfgoedinspectie een actieplan uitgewerkt, dat ertoe leidt dat in vijf jaar tijd de registratiegraad wordt verhoogd van 13 naar 95 procent en de digitaliseringsgraad van 4 naar 25 procent. Hiermee kan het museum beter gaan voldoen aan de wettelijke taken van het beheren van een Collectie van nationaal belang en deze ontsluiten voor het publiek. Daarnaast ontving het museum een extra bijdrage van het ministerie om de gevolgen van COVID-19 op te vangen.

Gemeente Rotterdam

De gemeente Rotterdam draagt met zijn jaarlijkse subsidie bij aan de dekking van de werking van het museum. Samen met de gemeente heeft het museum het doel een rijk cultureel aanbod neer te zetten voor de stad en haar inwoners. Het afgelopen jaar heeft het museum op zowel politiek als ambtelijk niveau intensief overleg gehad over wat het museum voor deze stad betekent en in de toekomst wil en kan betekenen. Met politici en ambtenaren wordt intensief contact onderhouden. De wethouder van Cultuur, Said Kasmi, kwam op bezoek toen het museum op 1 juni de deuren mocht heropenen. Alle raadsleden met cultuur in de portefeuille worden geïnformeerd over wat het museum doet.

Voor 2020/21 heeft de gemeente samen met de filantropische instelling Droom en Daad omniot de ruimte LP-oost aan het museum ter beschikking gesteld, zodat

hier de permanente collectiepresentatie de *Eregalerij* op een indrukwekkende manier gepresenteerd kan worden. Zowel de gemeente als het museum verwacht hiermee een uniek aanbod neer te zetten voor de inwoners van de stad, de scholen en toeristen die Rotterdam bezoeken. Ook heeft het museum de ambitie neergelegd educatieve programma's op te stellen voor Rotterdamse scholen, waarbij we ons vooral richten op scholen op Zuid. In 2020 besloot de gemeente Rotterdam na een positief advies van de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur de structurele subsidie met 256.000 euro per jaar te verhogen, ten gunste van de *Eregalerij* en van *fair pay* voor de medewerkers met ingang van 2021.

Wertheimer Fonds

Het Wertheimer Fonds is de grondlegger van het Nederlands Fotomuseum. Mede door het legaat van amateurfotograaf Hein Wertheimer heeft het Nederlands Fotomuseum kunnen uitgroeien tot hét nationale museum van de fotografie uit Nederland, met een indrukwekkende Collectie van meer dan 5,6 miljoen beelden met meer dan 100.000 bezoekers per jaar. Met het legaat is het Wertheimer Fonds ingesteld bij het Prins Bernhard Cultuurfonds. Het Cultuurfonds beheert het Wertheimer Fonds, één van de grootste fondsen op naam van het Prins Bernhard Cultuurfonds.

De heldere missie van het museum sinds 2018 sluit nu nog beter aan bij de doelstelling van het Wertheimer Fonds. Beide staan voor fotografie uit Nederland, waarin zowel de professionele als de amateurfotografie een plek heeft. Op basis van de missie zullen het museum en het fonds de komende jaren samen optrekken om de fotografie uit Nederland te bevorderen door het organiseren van tentoonstellingen en activiteiten en het verder ontsluiten van de Collectie.

Het museum ontvangt van het Wertheimer Fonds jaarlijks een structurele bijdrage, die in 2019 werd verhoogd van 300.000 naar 400.000 euro. Daarnaast draagt het Fonds met grote regelmaat bij aan bijzondere Collectieprojecten die het museum realiseert.

Het afgelopen jaar konden het museum en de bestuursleden van het Wertheimer Fonds helaas niet bijeen komen in verband met COVID-19. Wel heeft het museum de leden veelvuldig en in ieder geval elk kwartaal geïnformeerd.

BankGiro Loterij

Het Nederlands Fotomuseum is sinds 2007 partner van de BankGiro Loterij. De BankGiro Loterij is dé cultuurloterij

van Nederland waar jaarlijks ruim 600.000 mensen mee-spelen. Dankzij haar deelnemers mag de BankGiro Loterij elk jaar een groots bedrag verdelen onder 66 organisaties die werken op het terrein van cultuur en monumentenzorg in Nederland. Het Nederlands Fotomuseum is een van de culturele beneficiënten. Dankzij deze bijdrage is het mogelijk om tentoonstellingen te maken en werk aan te kopen van toonaangevende fotografen waarmee we de Collectie verrijken.

Toekenning extra project

Tijdens het Goed Geld Gala op woensdag 5 februari 2020 ontving het museum een bedrag van 500.000 euro voor de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie*. Elk jaar steunt de BankGiro Loterij een aantal extra projecten. Dankzij deze bijdrage kan het museum een nieuwe vaste presentatie realiseren. De *Eregalerij van de Nederlandse fotografie* toont aan de hand van 99 iconische foto's de hoogtepunten, de vernieuwingen, de enorme stappen die fotografen maakten tussen de uitvinding van de foto rond 1840 tot aan de innovaties aan het begin van de 21ste eeuw.

Geoomerkt werven

Naast de jaarlijkse bijdrage van de BankGiro Loterij, doet het museum sinds 2018 succesvol mee met het 'geoomerkt werven'. Dit zorgde in 2020 voor een extra financieringsbron van 73.000 euro.

Podcast

Samen met de BankGiro Loterij is in het voorjaar van 2020 een podcast opgenomen over het werk van Collectiefotograaf Chas Gerretsen. Hiervoor ging Albert Verlinde in gesprek met ons hoofd collecties Martijn van den Broek. Deze podcast heeft 55.000 fotografieliefhebbers bereikt, allemaal potentiële bezoekers voor de overzichtstentoonstelling van Chas Gerretsen in 2021. Het is fijn dat onze partners ook op deze wijze positief bijdragen aan de zichtbaarheid van het museum en het bereiken van een breed publiek.

Mondriaan Fonds

Het Mondriaan Fonds kende een Bijdrage Collectieprogramma's toe van 100.000 euro voor de periode 2020-2021. Met deze regeling, in combinatie met de bijdragen van onze *Fotomuseum Collectors Council*, kan het Nederlands Fotomuseum zijn Collectie aanvullen met eigentijdse aanwinsten uit de Nederlandse fotografie. Dit jaar zijn met de bijdrage van het fonds aankopen gedaan van Marwan Bassiouni, Sara Blokland en Laurence Aëgerter.

Stichting Droom en Daad

Stichting Droom en Daad ondersteunt de uitbreiding van het museum met een nieuwe vleugel en de invulling hiervan. In deze ruimte wordt in 2021 de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie* geopend, waarmee het Nederlands Fotomuseum zijn rol als nationaal instituut kan uitdragen en een breed publiek kan interesseren voor fotografie uit Nederland.

Fondsen die in 2020 een bijdrage hebben gedaan:

- Wertheimer Fonds
- Mondriaan Fonds: bijdragen collectieprogramma 2020 – 2021
- Prins Bernhard Cultuurfonds: Junior conservator Johan van der Keuken
- Erasmusstichting: *Rotterdam werkt*
- Dr. Hendrik Mullerfonds: *Rotterdam werkt*
- Stichting bevordering van Volkskracht | Fonds op naam Swart-van Essen: *Rotterdam werkt*
- G. Ph. Verhagen-Stichting: *Rotterdam werkt*
- Stichting Elise Mathilde Fonds: *Rotterdam werkt*
- Stichting Verzameling Van Wijngaarden-Boot: *Rotterdam werkt*
- Fonds Cultuurparticipatie: honorarium Andrea Stultiens, die onderzoek doet naar Collectiefotograaf Paul Julien

Project Partners

- Steenberg Stipendium
- Stadsarchief Rotterdam: samenwerking bij *Rotterdam werkt*
- Somfy Nederland

Mede dankzij steun van Stichting Droom en Daad en de gemeente Rotterdam heeft het museum een nieuwe vleugel kunnen openen © Fred Ernst

Development

Het Nederlands Fotomuseum is een ondernemend museum. Doorgaans heeft het museum rond de vijftig procent van de begroting uit eigen inkomsten. Afgelopen jaar is dat lastig gebleken door de sluiting van in totaal zestien weken. Voor de eigen inkomsten zet het museum in op activiteiten die dichtbij zijn kerntaak liggen. Denk aan entreegelden, museumwinkel, fotoverkoop, restauratieprojecten, publieke en private fondsen, Fotomuseum partners en memberships. Vanaf 2016 zet het hoofd Development fulltime in op de eigen inkomsten om het zelfverdienend vermogen een extra stimulans te geven. Denk aan de ontwikkeling van inhoudelijke partners en memberships, private en publieke fondsen, legaten, de financiering van grote Collectieprojecten zoals het restauratieproject van het kleurenwerk van Ed van der Elsken en commerciële opdrachten bij bedrijven of andere kansen die zich in de markt voordoen. Voor het museum is ontwikkeling op het gebied van Development belangrijk. Het stevig inzetten hierop heeft geresulteerd in versterking van het draagvlak en groei van de eigen inkomsten.

Particuliere memberships

Ook in 2020 mochten we ons verheugen in bijdragen van een groep fotografieliefhebbers, middels vier memberships. Dit zijn de *Fotomuseum Fan*, *Fotomuseum Friend*, *Fotomuseum Ambassador* en *Fotomuseum Collectors Council*. Wij danken hen voor hun structurele bijdrage en ook al onze members en particulieren die eenmalige giften of schenkingen hebben gedaan voor hun steun en vertrouwen in ons museum.

Aankopen Fotomuseum Collectors Council

Op 23 april 2020 heeft het museum dankzij de *Fotomuseum Collectors Council* het project *Meanwhile I'm doing exercise* uit 2017 van Paulien Oltheten aangekocht. De aankoop was van 1 juni tot en met 30 augustus te zien in de actuele presentatie *Paulien Oltheten | Stay Healthy* in de nieuwe museumvleugel.

Met het oprichten van de *Collectors Council* in 2018 kan het Nederlands Fotomuseum zijn Collectie aanvullen met eigentijdse aanwinsten uit de Nederlandse fotografie. Het Mondriaan Fonds beloonde de nieuwe koers op het gebied van aankopen met een bijdrage van 100.000 euro voor twee jaar.

De *Fotomuseum Collectors Council* bestaat uit een groep particulieren, die door het museum is opgericht naar voorbeeld en met advies van de *Photographs Council* van het J. Paul Getty Museum in Los Angeles. De council is een exclusief membership van een kleine groep fotografieliefhebbers, verzamelaars en betrokkenen bij het museum, waarvan de bijdragen geheel ten goede komen voor aankopen.

Afgelopen jaar bestond het programma uit onder andere uit een werkbezoek aan het J. Paul Getty Museum in Los Angeles, ontvangst bij ontwerper/verzamelaar Manfred Heiting en diverse studio- en galeriebezoeken zoals aan de Bergamot Photography galleries (Peter Fetterman, Rose Gallery, Teresa Luisotti). Een keer per jaar wordt een bezoek gebracht aan een studio van een fotograaf, maar deze activiteit is vanwege COVID-19 doorgeschoven naar 2021. De jaarlijkse Councilbijeenkomst vond online plaats. Hoofd Collecties Martijn van den Broek presenteerde tijdens deze bijeenkomst zeven nieuwe projecten, waaruit de councilleden de aankopen mochten kiezen. De aankopen zijn begin 2021 bekend gemaakt.

Fondsen op naam

In 2020 hebben we nieuwe samenwerkingen naar buiten mogen brengen. Dat geldt voor het *Fonds op Naam in oprichting Anna Cornelis* en het *Jan Bernard Gijsman Fonds* die afgelopen jaar zijn ondergebracht bij het Nederlands Fotomuseum. We zijn dankbaar dat ze ons museum hebben gekozen. Net als wat betreft onze Fotomuseum Partners is hun steun en betrokkenheid onmisbaar.

Fonds op naam in oprichting Anna Cornelis:

Op 27 mei 2020 werd de Letter of Intent getekend waarbij de voorbereidingen van het Fonds op Naam Anna Cornelis onder de vlag van het Nederlands Fotomuseum van start is gegaan.

Onze gezamenlijke missie is de documentaire fotografie in Nederland te steunen en te stimuleren. Beide partijen maken zich al jarenlang sterk voor hetzelfde doel: het bevorderen van documentaire fotografie in Nederland als maatschappelijk en cultureel medium. Het Fonds op Naam geeft financiële steun aan fotografen om documentaire projecten uit te kunnen voeren. Deze projecten worden vervolgens opgenomen in de Collectie van het Nederlands Fotomuseum. Dit sluit aan bij de missie van het museum: het verzamelen en tonen van fotografie uit Nederland, die reflecteert op de wereld en ons leven verrijkt met visuele verhalen die ertoe doen.

Jan Bernard Gijsman Fonds

Eind 2020 werd het eerste particuliere fonds op naam van kracht: het Jan Bernard Gijsman Fonds, bedoeld voor educatie. Vanaf dat moment is een jaarlijks bedrag gelabeld aan visuele geletterdheid.

Partnerships

Het museum hecht veel waarde aan het ontwikkelen van inhoudelijk sterke partnerships, waar beide partijen van profiteren; een partnership komt dan ook in nauwe aansluiting tot stand. Bij het aangaan van een partnership onderzoeken we de mogelijkheden tot versterking van elkaars missie en visie. De onderdelen voor een partnership worden vanuit deze gedachte ontwikkeld. We hebben inmiddels een Corporate Partner Collectie, Nationale-Nederlanden, een Corporate Partner Photography Award en we zijn in gesprek met een Corporate Partner Imaging Technology. Voor wat betreft partnerships zijn wij ervan overtuigd dat samenwerking tussen organisaties afkomstig uit verschillende disciplines kan leiden tot versterking van elkaars missie.

Nationale-Nederlanden

Nationale-Nederlanden is al vele jaren als Corporate Partner Collectie verbonden aan het Nederlands Fotomuseum. De komende jaren verbindt Nationale-Nederlanden zich aan de permanente tentoonstelling *Eregalerij van de Nederlandse fotografie*. Hierbij speelt Nationale-Nederlanden een actieve rol door hun expertise op het gebied van branding in te zetten. Voor de positionering van de *Eregalerij* in 2021 wordt een gezamenlijke campagne aanpak opgezet.

Daarnaast worden succesvolle activiteiten voortgezet, zoals de jaarlijkse Instagramwedstrijd, de Portfoliodag en de culturele bliksemstages waarbij jongeren kennismaken met beroepen die je in het museum kunt uitoefenen. De bijzondere samenwerkingen tussen NN North Sea Jazz Festival

– ook partner van Nationale-Nederlanden – zou dit jaar een vervolg krijgen. Het idee van de pop-up tentoonstellingen op het NN North Sea Jazz Festival, waar het museum fotografie uit de Collectie toont aan een jazzminnend publiek was in 2019 een groot succes.

In een moeilijk jaar als 2020 zijn wij Nationale-Nederlanden enorm dankbaar voor de betoonde loyaliteit en betrokkenheid.

Somfy Nederland

Op 30 oktober 2019 mocht het Nederlands Fotomuseum Somfy Nederland als nieuwe corporate partner verwelkomen. In het partnership staat de *Somfy Photography Award* centraal. Dit is een tweejaarlijkse internationale fotoprijs die professionele fotografen de gelegenheid biedt nieuw werk te maken. Met de *Somfy Photography Award* wil de internationaal opererende onderneming Somfy op een inspirerende en creatieve manier haar bijdrage aan het comfort en welbevinden van mensen tot uitdrukking brengen. Het Nederlands Fotomuseum wil met dit partnership een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van fotografie in Nederland.

Uitzonderlijk is dat voor iedere genomineerde een budget van tweeduizend euro beschikbaar wordt gesteld om het werk te maken. Ook droeg Somfy bij aan de productie-kosten voor de tentoonstelling.

Voor de *Somfy Photography Award 2020* waren de volgende negen fotografen genomineerd: Roderik Henderson (NL), Géraldine Jeanjean (NL), Stephan Keppel (NL), Matthieu Litt (B), Antoinette Nausikaã (NL), Martine Stig (NL), Dustin Thierry (NL), Maarten Tromp (NL), Jordi Ruiz Cirera (UK/Mex). Hun werk was in het Nederlands Fotomuseum te zien van 2 oktober tot en met zondag 6 december 2020.

Aan de hand van de negen werken is op 23 oktober door een internationale vakjury de winnaar bekend gemaakt. Stephan Keppel won met zijn werk *Fall out*, de *Somfy Photography Award 2020* en ontving de Award en een cheque van 15.000 euro. De tweede prijs (5.000 euro) ging naar Géraldine Jeanjean voor haar installatie *Dehors*. De vakjury bestond uit Frits Gierstberg (voorzitter), Menno Kooistra (architect van Elephant), Dana Lixenberg (fotograaf), Thomas Seelig (curator/hoofd fotocollectie Museum Folkwang in Essen, Duitsland) en Stephan Vanfleteren (fotograaf).

5. Bedrijfsvoering

Ook financieel was 2020 door COVID-19 een uitzonderlijk jaar. Het museum liep publieksinkomsten mis. Dit werd gecompenseerd door minder uitgaven en met name ook door een eenmalige COVID-19-bijdrage van het ministerie van OCW.

In 2020 was het museum door COVID-19 gesloten van 13 maart tot en met 31 mei, van 5 tot 19 november en van 15 tot en met 31 december. Het museum is in totaal zestien weken noodgedwongen gesloten geweest. De normale openstelling van het museum bedraagt 1872 uur, in 2020 was het museum 540 uur minder open dan in een gewoon jaar. Bovendien is voortdurend ingespeeld op de uitdagingen die samenhangen met COVID-19, zowel financieel als praktisch met aanpassingen zoals looproutes, een tot 42 personen per uur gelimiteerd aantal bezoekers en kuschermen in het museum. Het museumbezoek was alleen digitaal te boeken. Hierdoor werd het publiek gelijkmatig verdeeld over de openingsuren en waren contactgegevens aanwezig om bezoekers te informeren wanneer noodzakelijk. Bij de entree en op strategische plekken in het museum zijn desinfecterende sprays geplaatst waar bezoeker hun handen kunnen desinfecteren. Alles is erop gericht dat het bezoek aan het museum veilig kan plaatsvinden.

Voor de medewerkers was het een jaar van voortdurend aanpassen, zeker wat betreft de werkplek. Intussen is gewerkt aan het inrichten van een nieuwe vleugel van het museum, aan een nieuwe entree, aan een actieteam voor collectie-achterstanden en aan de invoering van de museum cao.

Huren in Las Palmas

Het Nederlands Fotomuseum is sinds 2007 gevestigd in het gebouw Las Palmas, aan de Wilhelminakade te Rotterdam. In 2020 was de Amerikaanse beleggingsmaatschappij Ares Management de grootaandeelhouder van Immo Netherlands Las Palmas S.A.R.L. (Luxemburg) die het pand Las Palmas in eigendom heeft. Het financieel beheer is belegd bij APF International B.V. (Amsterdam) en het technisch beheer wordt uitgevoerd door Yield Plus Nederland B.V. (Rotterdam). In 2020 is de eigenaar begonnen met een verbouwing van de hoofdentree van Las Palmas. Een grote verbetering is de verplaatsing van de entree van het museum naar de nieuw in gebruik genomen oostvleugel. De nieuwe entree voor het museum, inclusief draaideur met warmtegiordijn, is geheel bekostigd door de eigenaar. De nieuwe vleugel en de bestaande westvleugel zijn verbonden door een nieuwe interne corridor waarvoor ook de eigenaar de kosten heeft gedragen.

In 2020 is de ruimte Las Palmas Oost in gebruik genomen. Hiermee is het museumoppervlak verdubbeld. Deze uitbreiding is mogelijk dankzij een extra bijdrage van de gemeente Rotterdam en de Stichting Droom en Daad. In deze nieuwe oostvleugel van 2.000 vierkante meter heeft het museum eind 2020 de permanente tentoonstelling *De Eregalerij van de Nederlandse fotografie* opgebouwd, met een eenmalige bijdrage van de Bankgiro Loterij van 500.000 euro – een uniek aanbod voor de inwoners van de stad. De tentoonstellingsopbouw is voltooid maar door COVID-19-maatregelen is de opening verplaatst naar 2021.

Nieuwe museumwinkel © Fred Ernst

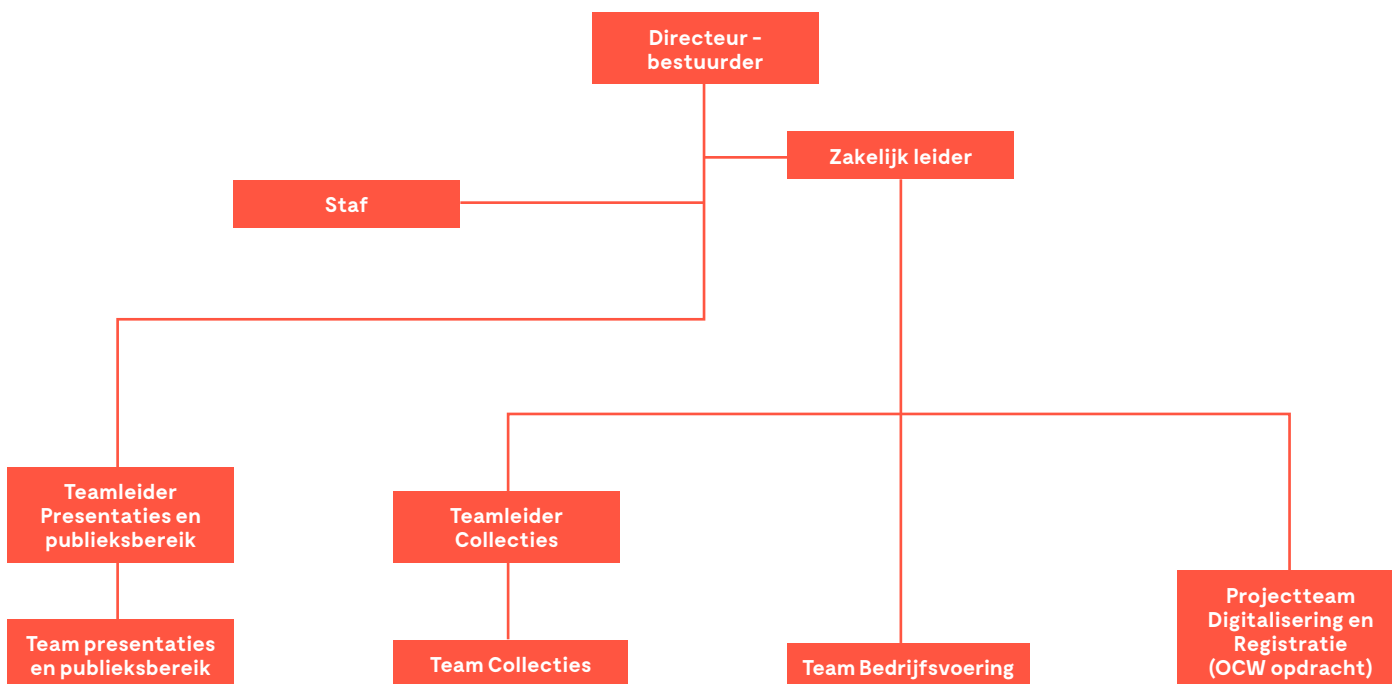
Door het in gebruik nemen van LP-Oost is de entree van het museum verplaatst naar de Statendam, een zijstraat van de Wilhelminakade. De entree aan de Statendam heeft als voordeel dat deze exclusief voor bezoekers van het museum is en dat het museum nu een eigen 'smoel' heeft. De routing in het gebouw is voor publiek veranderd. De bezoekers starten het museumbezoek met de *Eregalerij* in de Oostvleugel. Tijdelijke tentoonstellingen zijn te bezoeken in de Westvleugel van Las Palmas.

Personeel en Organisatie

In 2020 is gewerkt aan de interne organisatie, zowel wat betreft de structuur als wat betreft de voorgenomen uitbreiding met een nieuw team van acht medewerkers dat de collectieregistratie-achterstanden gaat inhalen. Voorts zijn voorbereidingen getroffen om betaling van medewerkers conform de museum cao in te voeren.

De museumorganisatie is in 2020 door adviesbureau Berenschot doorgelicht. Naar aanleiding van het advies van Berenschot is een aantal organisatorische veranderingen doorgevoerd. Er is een zakelijk leider aangesteld die leidinggeeft aan bedrijfsvoering. Naast het team bedrijfsvoering (waarin HR, financiële zaken, facilitair beheer en sponsoring en fondsenwerving) zijn er nog drie teams: Collecties, Actieplan Collecties en Presentatie en Publieksbereik. Elk team wordt aangestuurd door een teamleider. De post van teamleider Presentatie en Publieksbereik wordt waargenomen door de directeur-bestuurder. Het nieuwe team Actieplan Collecties is gestart op 1 januari 2021 en wordt aangestuurd door de zakelijk leider. Collecties wordt aangestuurd door de Teamleider Collecties.

Bij de aangepaste organisatiestructuur is een nieuwe overlegstructuur ingevoerd. Er is geen managementteam; dat is gezien de omvang van de organisatie niet nodig en zorgt voor kortere lijnen en grotere wendbaarheid.

In dienst/In- en uitstroom

Op 31 december 2020 waren 35 medewerkers in loondienst bij het museum met gemiddeld 25,49 fte over heel 2020. Daarnaast heeft het museum regelmatig een beroep gedaan op een aantal uitzendkrachten, die op gezette tijden de vaste teams voor balie en koffiebar hebben aangevuld.

Er zijn in 2020 drie personen uit dienst gegaan. Daartegenover werden zeven nieuwe medewerkers verwelkomd. Met het oog op het Actieplan Collecties zijn eind 2020 nog eens acht nieuwe medewerkers geworven, die per 1 januari starten. Het betreft zes nieuwe medewerkers en twee medewerkers die vanuit tijdelijke functies op deze nieuwe posten hebben gesolliciteerd.

Ziekteverzuim

In 2020 lag het percentage op 2,5 procent. Hierbij is het goed om op te merken dat het hier nauwelijks om verzuim ten gevolge van COVID-19 gaat.

Impact van thuiswerken, wat doet het NFM?

Door COVID-19 werken de medewerkers het grootste deel van hun tijd thuis. Alleen als de werkzaamheden het nopen wordt in het museum gewerkt. Het Fotomuseum heeft waar nodig en mogelijk voorzieningen getroffen om thuiswerken te ondersteunen. Aan de ene kant door te zorgen voor een thuiswerkvergoeding en een bijdrage aan noodzakelijke bureaustoelen en beeldschermen, en aan de andere kant door digitaal werken verder mogelijk te maken. Overleggen gebeurt vrijwel altijd via Teams, documenten worden gedeeld via Office 365 en via een VPN-verbinding kunnen dossiers bij de foto-archieven worden geraadpleegd.

Werkzaamheden die te maken hebben met fysiek collectiemateriaal kunnen niet buiten het museum worden gedaan. Doordat het museum alle voorgeschreven voorzorgmaatregelen heeft getroffen konden digitalisering en restauratie van de Collectie voor een groot deel worden gecontinueerd.

Medewerkers van het Fotomuseum hebben het normale collegiale contact gemist. Digitale bijeenkomsten maken niet alles goed. Met name het afstemmen van ideeën en

het brainstormen over plannen verloopt met wat meer hindernissen. Doordat men elkaar niet meer in de kantoren tegenkomt is de stroom korte e-mails en elektronische berichtjes toegenomen. Daarentegen is een nieuwe manier van samenkomen effectief gebleken in het onderling delen van kennis en informatie. Elke maandagochtend wordt de week gestart met een museumbreed beraad, waaraan iedereen vanuit huis of kantoor kan deelnemen.

Personeelsvertegenwoordiging

De personeelsvertegenwoordiging van het Nederlands Fotomuseum komt minimaal één keer in de zes weken bijeen. In 2020 heeft de personeelsvertegenwoordiging vier keer vergaderd met de directeur-bestuurder. Besproken punten hadden vooral te maken met de COVID-19-crisis, de aanpassingen in de organisatie en de aansluiting op de museum cao. De personeelsvertegenwoordiging is betrokken geweest bij de werving van de nieuwe zakelijk leider. Voor medewerkers is eind 2020 een maandelijks spreekuur ingesteld; hierdoor worden medewerkers in 2021 actiever betrokken.

Vertrouwenspersoon

Evenals in het voorgaande jaar was in 2020 de rol van vertrouwenspersoon belegd bij een externe professionele vertrouwenspersoon. In 2020 is deze vertrouwenspersoon van Gimd eenmaal geraadpleegd.

Het Nederlands Fotomuseum erkent de Fair Practice Code en onderschrijft het streven voor duurzaam, eerlijk en transparant ondernemen en werken in kunst en cultuur.

Nederlands Fotomuseum werkt aan fair practice voor medewerkers

Jarenlang heeft het museum om kosten te besparen achter gelopen op de museum cao. Eind 2020 heeft het Nederlands Fotomuseum de collectieve arbeidsovereenkomst gelijkgesteld met de cao van de museumvereniging. Dit betreft salariering maar ook het werken aan ontwikkelingskansen van medewerkers. Na een zorgvuldig proces, waarbij advies van een gespecialiseerd extern bureau is ingewonnen, zijn alle functiebeschrijvingen aangepast op basis van het handboek van de Museumvereniging. Daarna vond de herwaardering plaats. Met ingang van 1 januari 2021 zullen de salarissen de museum cao volgen.

Diversiteit en Inclusiviteit

Eind 2019 is de nieuwe Code Diversiteit en Inclusie gepresenteerd. Het Nederlands Fotomuseum onderschrijft de code en ontwikkelt actief op alle P's van de code (Partners, Personeel, Programma, Publiek) plannen van aanpak om diversiteit en inclusie te verbeteren.

Het Nederlands Fotomuseum ambieert een brede diversiteit in zijn team en nodigt daarom nadrukkelijk mensen met diverse achtergronden in afkomst en cultuur uit om te solliciteren. De afgelopen twee jaren is sprake geweest van een inhaalslag. In 2020 waren dertien medewerkers in

loondienst met een migratieachtergrond, van wie zeven met een niet-westerse migratieachtergrond. Een van de medewerkers heeft een vluchtelingenstatus en zag zijn vrijwilligerscontract in 2020 omgezet in een vast contract. De 35 medewerkers zijn onder te verdelen in negentien vrouwen en zestien mannen. Op leidinggevende posities zitten twee vrouwen en twee mannen.

Niet alleen op gebied van personeelsbeleid is voortgang te melden, ook bij programmering is vooruitgang geboekt. Zo is gewerkt aan de *Eregalerij van de Nederlandse fotografie* waarbij nadrukkelijk is gekeken naar die beelden die tot nu toe onterecht genegeerd zijn. De divers samengestelde selectiecommissie kreeg de opdracht inclusief te denken, zowel wat betreft de keuze van fotografen (diversiteit), van werken en van onderwerpen (mis-representatie van minderheden, erkenning van de camera als machtsmiddel, et cetera). De curator gespecialiseerd in meerstemmigheid heeft toegezien dat er bij de selectie voor de *Eregalerij* fotografie met diverse perspectieven aan bod kwam.

In augustus tot en met oktober werd een compleet ingerichte pop-up fotostudio voor een dag gratis beschikbaar gesteld aan een fotograaf. Museumbezoekers konden voor vijftig euro een portret laten maken. De opbrengst was geheel voor de fotograaf. Ook hier werd gezocht naar diversiteit. De studio werd bezet door Sebiha Oztas, Marwan Magroun en Nael Quraishi.

Met Marwan Magroun, een fotograaf van Tunesische wortels, kreeg voor het eerst een fotograaf met migratieachtergrond de uitnodiging de Collectie door te lichten en er zijn eigen werk aan toe te voegen. Het Nederlands Fotomuseum heeft voorts de ramen in gebruik genomen als nieuwe ruimte om werk te kunnen exposeren. Hierbij wordt samengewerkt met fotografen en gastcuratoren met een diverse achtergrond.

Ook op het gebied van Collectiebeleid is inclusiviteit een belangrijke leidraad. In 2020 zijn door collectiebeheer met medewerking van de curator meerstemmigheid in de catalogus van het Nederlands Fotomuseum zoektermen verwijderd, aangepast of is een statement geplaatst bij kwetsende termen. Hierbij is gebruikgemaakt van de gids "Woorden doen ertoe: Een incomplete gids voor woordkeuze binnen de culturele sector", Wayne Modest en Robin Lelijveld (redacteurs), 2018, Tropenmuseum. Op gebied van aankopen is hier relevant dat werk van diverse fotografen van kleur is toegevoegd aan de Collectie. Bij verzamelbeleid wordt nadrukkelijk gekeken welke fotografie ten onrechte ontbreekt. Voor het eerst is werk van makers van kleur toegevoegd aan de Collectie, Op het gebied van Partners is bijvoorbeeld te melden dat het Fotomuseum huisvesting biedt aan Music Matters, een organisatie die jonge Rotterdammers een duwtje in de rug geeft bij het vinden van een eigen weg in de wereld van muziekonderwijs en talentontwikkeling.

Kwaliteits- en veiligheidszorg

Gedurende de eerste sluiting van het museum in verband met COVID-19 (maart – juni 2020) zijn veiligheidsmaatregelen doorgevoerd. Deze zijn een uitvloeisel van de protocollen die gemaakt zijn voor kantoor, balie, museum,

vrijwilligers, leveranciers en bouwploeg op basis van de richtlijnen van de RIVM, de Museumvereniging en de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond. Veiligheid is in alle lagen van het Nederlands Fotomuseum een vitaal onderdeel geworden waarvoor nu iedereen zijn/haar verantwoordelijkheid draagt. In maart 2020 is een werkgroep Crisiscommunicatie ingericht om de interne organisatie goed te informeren over noodzakelijke aanpassingen. Elke medewerker, vrijwilliger en externe betrokkene is op de hoogte gebracht van de nieuwe protocollen die gelden in het museum nieuwe stijl. In elke ruimte zijn papieren doekjes, ontsmettende alcohol en schoonmaakdoekjes geplaatst. In de toiletten en keuken is extra zeep gekomen. Er is een verantwoordelijke aangesteld die toeziet op de naleving van protocollen en deze zo nodig aanpast. Het aantal medewerkers met een BHV-diploma is omhooggegaan. Het kantoor is dagelijks bemenst door een vast groepje van vier personen.

Governance

Het Nederlands Fotomuseum past de acht principes en de aanbevelingen van de Governance Code Cultuur 2019 toe en doet hierbij per principe verslag in de jaarstukken.

Waarden scheppen voor en in de samenleving

1. Het Nederlands Fotomuseum realiseert maatschappelijke doelstellingen. De nieuwe missie en visie en de resultaten in 2020 worden uitgebreid toegelicht in dit bestuursverslag. Zie voorgaande hoofdstukken.
2. Het Nederlands Fotomuseum past de principes en aanbevelingen van de Governance Code Cultuur toe en doet hiervan verslag in de jaarstukken.

Integer en rolbewust handelen

3. *Onafhankelijk en integer handelen.*
Indien zich vermoedens van tegenstrijdige belangen van nevenfuncties bij Raad van Toezicht of directeur-bestuurder voordoen, wordt dit in de vergadering met de Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder besproken. Hiervan wordt verslag gedaan in de notulen. In 2020 hebben zich geen tegenstrijdige belangen voorgedaan. Dit is tevens onderwerp van de functioneringsgesprekken met alle medewerkers die in principe drie keer per jaar plaatshebben.
4. *Handelen volgens verdeling taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.*
Directeur-bestuurder en leden van de Raad van

Toezicht handelen volgens het directiereglement en reglement Raad van Toezicht waarin de verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd.

Zorgvuldig besturen

5. *Verantwoordelijkheden directeur-bestuurder.*
Het Nederlands Fotomuseum wordt geëxploiteerd door stichting Nederlands Fotomuseum. Deze stichting wordt bestuurd door een directeur-bestuurder. De toezichthoudende taken worden vervuld door een Raad van Toezicht. Bestuur en toezicht verhouden zich tot elkaar conform het raad-van-toezicht-model, zoals dat is beschreven in de Code Cultural Governance.
6. *Omgang met mensen en middelen.*
Als een van de eerste musea zette het Nederlands Fotomuseum de handtekening onder de richtlijn kunstenaarshonorarium en onderschrijft het de Fair Practice Code. De fotografen/kunstenaars worden dan ook volgens de honorariumrichtlijn betaald. Het Fotomuseum heeft echter jarenlang de eigen medewerkers in loondienst niet volgens de museum cao schalen betaald. Dit maakte de organisatie kwetsbaar en dit vormde een groot risico voor de kwaliteit, veiligheid en continuïteit van de organisatie alsmede voor de borging van kennis en kunde. Met ingang van 2021 zullen ook de medewerkers fair betaald worden.

Goed toezicht uitoefenen

7. *Toezicht, advies en onafhankelijkheid.*
Rechtsgeldigheid jaarrekening en verslag: de jaarrekening en het bestuursverslag van 2020 zijn goedgekeurd en ondertekend door de Raad van Toezicht op 19 maart 2021 en vastgesteld door de directeur-bestuurder. Het verslag van de Raad van Toezicht is als bijlage toegevoegd. Accountant: sinds het najaar van 2018 is Hoek en Blok de accountant van het Nederlands Fotomuseum. De rapportage van 2020 is de derde jaarcontrole door deze accountant voor het museum.
8. *Deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.*
Het rooster van aftreden is opgenomen in het bestuursverslag, evenals het uitgebreide verslag van de Raad van Toezicht. bij de invulling van vacatures van de Raad van Toezicht wordt de Code Diversiteit & Inclusie gevolgd. In 2020 heeft de Raad van Toezicht met adviseur Hanke Lange gekeken naar het eigen functioneren als toezichthouder.

Toelichting op de financiële positie

Net als in het voorgaande jaar heeft het Nederlands Fotomuseum in 2020 hard gewerkt aan het versterken van de financiële basis. Was het museum in 2019 al verzekerd van extra structurele subsidie van het ministerie van OCW van 1,5 miljoen euro per jaar, en verhoogde het Wertheimer Fonds de jaarlijkse bijdrage van 300.000 naar 400.000 euro, in 2020 maakte de gemeente Rotterdam bekend haar bijdrage met ruim 250.000 euro per jaar te verhogen. Daarmee is de structurele overheidssubsidie verdubbeld en is de financiële basis van het museum aanzienlijk verstevigd. Dat was ook hard nodig, want in 2018 had het museum nog een negatief eigen vermogen en werd de huur deels opgezegd. Begin 2020 was het negatief eigen vermogen weliswaar weggewerkt, maar het museum had nog totaal geen vet op de botten en toen kwam COVID-19. De incidentele bijdragen van het ministerie van OCW waren dan ook zeer welkom. De huurachterstand die het museum had opgelopen, omdat midden 2018 een deel van de huur was opgezegd, is in 2020 geheel ingelopen.

Exploitatieresultaat 2020

Baten anders dan begroot

Het museum ontving in 2020 bijna zestig procent minder bezoekers dan geraamd en dat is zichtbaar bij de publieksinkomsten. Een daling van 760.000 euro ten opzichte van 2019. De eerste twee maanden lieten een stijgende lijn zien in de bezoekersaantallen, waarbij er meer bezoekers ontvangen zijn dan in 2019 in dezelfde periode. Dit terwijl 2019 ook al een heel goed jaar was. Door de gevolgen van COVID-19 is hier een duidelijke kentering in gekomen wat uiteindelijk geresulteerd heeft in een bezoekersaantal van 42.000 ten opzichte van de ruim 100.000 over 2019. In 2020 hebben we door COVID-19 tot driemaal toe de deuren moeten sluiten en hebben we over een periode van 16 weken geen bezoekers kunnen verwelkomen. Daarnaast is er tijdens de periode dat het museum geopend is geweest, gewerkt met timeslots waarbij er per uur een maximaal aantal van zestig bezoekers is toegelaten. Dit alles heeft een enorme weerslag gehad op het bezoekersaantal over 2020 en daarmee ook op de publieksinkomsten. Inkomsten van bedrijven, partnerships en opdrachten van derden hebben een stijging laten zien ten opzichte van 2019 en zijn ook hoger dan begroot, dit is met name toe te schrijven aan de uitbreiding van partnerships met bedrijven.

Lasten in lijn met de begroting

De activiteitenlasten liggen in lijn met de verwachtingen ondanks dat door de extra maatregelen in verband met COVID-19 extra uitgaven van 60.000 euro zijn geweest om te kunnen voldoen aan de protocollen zoals deze zijn opgesteld door de Museumvereniging. Verder zijn er door de beperkte openstelling ook minder kosten gemaakt omdat tentoonstellingen langer hebben gestaan en er de nodige verschuivingen zijn geweest in de programmering. Hierdoor is er sprake geweest van het uitstellen van uitgaven.

Overzicht exploitatie meerjarenplan 2017-2020

Exploitatie	Herziene begroting dd. 8-12-2017	Resultaat
2017	€ -141.866	€ -39.163
2018	€ 95.612	€ -1.563
2019	€ 46.245	€ 0*
2020	€ 0	€ 0*

* Na aanvulling negatief eigen vermogen en dotatie bestemmingsreserve en/of algemene reserve

Eigen inkomsten

De begroting van het Nederlands Fotomuseum werd net zoals voorgaande jaren met vijftig procent gedekt uit eigen inkomsten. Voor de inkomsten zet het museum in op activiteiten die in het verlengde liggen van de kerntaak. Denk aan fotoverkoop en auteursrechtenbeheer, private fondsen en partnerships met particulieren en bedrijven, zoals de Collectors Council die het mogelijk maakte dat het museum voor het eerst in zeven jaar hedendaags werk kon aankopen. De grootste inkomstenbron van private middelen blijven de bezoekers.

Publieksinkomsten

De ticketverkoop was begroot op 630.000 euro. In 2020 hebben we aan ticketverkoop een bedrag ontvangen van 260.000 euro. Dit is een vermindering van 370.000 euro. Gemiddeld heeft een bezoeker 6,20 euro per persoon betaald in 2020.

De museumwinkel en de horecavoorziening hebben een opbrengst van 126.000 euro gerealiseerd. Hiermee zijn de inkoopkosten gedekt en wordt een bescheiden bijdrage geleverd ter dekking van de personeels- en vaste kosten. Ook hier zijn de gevolgen van COVID-19 sterk voelbaar geweest.

Het doel van de koffiebar is primair service bieden aan bezoekers. Als de koffiebar financieel quitte draait, is dat mooi meegenomen. Helaas is dat niet gelukt in het jaar 2020, waarin de maatregelen omtrent COVID-19 sterk van invloed zijn geweest op de opbrengsten en bezoekersaantallen.

Fotoverkoop en auteursrechtenbeheer

De omzet uit verkoop van foto's en de vergoedingen voor auteursrechten bedroegen 89.000 euro en hebben na aftrek van afdrachten aan (erven van) fotografen en kosten een nettobedrag opgeleverd van ongeveer 36.000 euro.

Private fondsen

Het Wertheimer Fonds is de grondlegger van het Nederlands Fotomuseum. Mede door het legaat van amateurfotograaf Hein Wertheimer heeft het Nederlands Fotomuseum kunnen uitgroeien tot hét nationale museum van de fotografie in Nederland. Het fonds ondersteunt de nieuwe koers van het museum en heeft in 2019 en 2020 de jaarlijkse bijdrage met honderdduizend euro verhoogd tot 400.000 euro.

Ook andere private fondsen hebben belangrijke bijdragen geleverd van in totaal 175.000 euro met name aan educatie en publieksbereik van het Fotomuseum.

BankGiro Loterij

Het Nederlands Fotomuseum is sinds 2007 partner van de BankGiro Loterij. Naast de jaarlijkse bijdrage levert de loterij ook extra inkomsten door het zogeheten 'geormerkt werven' en de VIP-kaarten. In 2020 ontving het Fotomuseum in totaal een bedrag van 273.023 euro.

Partnerships

Sinds 2017 zijn NN Group en Nationale-Nederlanden corporate partner collecties van het Nederlands Fotomuseum. Somfy Nederland B.V. is in 2019 verwelkomd als nieuwe Corporate Partner. Deze partnerships leverden het museum 179.000 euro en netto 77.000 euro op.

Memberships (voorheen vrienden)

In 2020 waren er 120 fotografieliefhebbers verbonden aan het museum door middel van memberships. De Fans, en Friends, Ambassadors en Collectors' Council leverden gezamenlijk bruto 86.000 euro op voor de exploitatie. De opbrengst van de Fans en Friends zijn niet toereikend om de kosten te dekken en ziet het museum als pr-middel om het draagvlak te vergroten.

In totaal hebben alle partnerships en membership een bedrag van 66.000 euro netto bijgedragen aan het museum. De overheadlasten en inzet van medewerkers is hierbij niet toegerekend.

Liquiditeit en vermogenspositie

Liquiditeitspositie

Nadat de liquiditeitspositie in 2018 en in 2019 was verbeterd, is deze in 2020 verder versterkt. Er hebben zich geen liquiditeitstekorten voorgedaan in 2020 en het krediet bij de bank werd niet aangesproken. Voor 2021 verwacht het museum een lichte teruggang in de liquiditeit door de verdere gevolgen van COVID-19 en door de investeringen die gedaan zullen moeten worden ten behoeve van de vaste collectieopstelling, de Eregalerij van de Nederlandse fotografie die in 2021 opent.

Eigen vermogen

In 2018 besloot de net aangetreden directeur-bestuurder het jarenlange negatieve eigen vermogen niet langer te verbloemen door de Collectie van de balans te halen en daarmee een bedrag van 547.312 euro te deactiveren. Het museum heeft in 2019 alle zeilen bijgezet en het negatief eigen vermogen weggewerkt. In 2020 is dit eigen vermogen verder versterkt door het positieve exploitatieresultaat toe te voegen aan de algemene reserve.

Opbouwen weerstandsvermogen

In 2019 heeft het museum een eerste stap gezet met het opbouwen van een weerstandsvermogen. Het streven op lange termijn is een vermogen ter waarde van de personele kosten voor een half jaar. In 2020 is hiermee een flinke stap gezet in de goede richting zodat we een solide basis hebben om verder te bouwen aan de toekomst.

Risico's voor de toekomst

Al is het eigen vermogen niet langer negatief en is de liquiditeit positief, het weerstandsvermogen is nog onvoldoende om de risico's op termijn te kunnen ondervangen. Factoren als de verouderde klimaatinstallatie, inflatie in de kosten en risico's door personele beperkingen kan het museum nog niet volledig opvangen. Bij onverwachte gebeurtenissen kunnen de kerntaken van het museum in de knel komen. Het museum is zeer blij met de extra bijdragen van het ministerie van OCW vanaf 2021, van het Wertheimer Fonds, van Stichting Droom en Daad, de BankGiro Loterij, de gemeente Rotterdam en het publiek.

Personeel

In 2020 hebben de medewerkers geen periodiek ontvangen. Het personeel wordt structureel laag ingeschaald en de salariering loopt tot ruim 30 procent achter op de Museum cao. Doordat tweemaal achter elkaar is bezuinigd, is het museum niet in staat de Fair Practice Code toe te passen bij de beloning van de medewerkers. Dit is een onwenselijke en onhoudbare situatie en vormt een risico. Het museum zal dan ook vanaf 2021 het handboek en de salaristabel van de Museum cao gaan volgen. Dit is ook een verplichting van het ministerie van OCW.

Huisvesting

In 2019 zijn het museum en de gemeente Rotterdam tot overeenstemming gekomen ten aanzien van de huurovereenkomst. Door middel van een indeplaatsstelling is de positie van huurder overgenomen van de Stichting LPC, die is geliquideerd. De huurovereenkomst loopt af op 1 april 2027. De gemeente en het museum hebben informeel naar elkaar uitgesproken de continuïteit van het museum in Las Palmas te heroverwegen. De verwachting is dat de huur- en servicekosten de komende jaren stijgen naar een voor het museum onhoudbaar en vanuit het publieke belang gezien onwenselijk niveau.

Museale ontwikkelingen

Door de bovengenoemde knelpunten is het museum nog onvoldoende in staat de museale ontwikkelingen zich volledig eigen te maken en volledig mee te gaan in de noodzakelijke discussies, zoals herkomstonderzoek van objecten in de collectie en het in context plaatsen van problematische termen. Met dat laatste is in 2020 een start gemaakt.

Ook basale taken als registratie en digitalisering van de Collectie zijn met respectievelijk 13 en 4 procent nog bij lange na niet op het gewenste niveau. Het museum is gedwongen zeer restrictief te zijn bij het opnemen van nieuwe archieven. In 2021 zal een start worden gemaakt met het op orde brengen van de registratie en digitalisering van de collectie. Hiertoe wordt een apart

team “collectie actieplan” opgezet met het doel om in een periode van vijf jaar de achterstanden in te lopen.

Strategie bij tegenvallende inkomsten of extra kosten

Gezien de positieve ontwikkelingen is de financiële positie sterk verbeterd, maar naar de toekomst toe nog onvoldoende in staat tegenvallende inkomsten of tegenvallers anderszins op te vangen. Daarmee zijn de mogelijkheden voor het opvangen van tegenvallers beperkt.

Perspectief korte termijn: 2021

Het museum ligt voor 2021 op koers en zal het jaar naar verwachting niet negatief afsluiten. Bij een noodsituatie, bijvoorbeeld het uitvallen van de klimaatinstallatie, zal het museum een beroep moeten doen op zijn bestemmingsreserve en structurele partners waaronder

de nationale en lokale overheid. Bij andere partijen kan het museum niet aankloppen, omdat het museum private partijen niets in ruil te bieden heeft bij calamiteiten.

Perspectief 2021-2024

Voor de jaren 2021-2024 heeft het museum een begroting opgesteld waarmee het museum aan de minimale wettelijke vereisten zoals besproken met de Erfgoedinspectie kan voldoen en de financiële positie stapsgewijs kan verbeteren. Deze begroting bedraagt in totaal 5,6 miljoen. Daarmee is de basis van het museum voor de komende jaren vastgesteld en wordt duidelijk in hoeverre en met welke snelheid de financiële positie verder kan worden verbeterd en het museum kan voldoen aan de gestelde normen.

Verkorte jaarrekening 2020

Balans					
Activa	2020	2019	Passiva	2020	2019
Vaste activa	268	261	Eigen vermogen	797	0
Vlottende activa	2749	1523	Bestemmingsreserve	349	349
			Lang lopende schulden	456	420
			Kort lopende schulden	1415	1015
	3017	1784		3017	1784

Exploitatie		
Baten	2020	2019
Opbrengsten	674	1532
Private bijdragen	935	884
Overheidsbijdragen	3232*	2252
	4841	4668
Lasten		
Personeel	1659	1575
Huisvesting en afschrijvingen	1352	956
Activiteiten	1033	1616
	4044	4148
Dotatie	797	520
Saldo	0	0

* Inclusief COVID-bijdrage van het ministerie van OCW

Deel 2 Verslag van de Raad van Toezicht over het jaar 2020

Twee majeure onderwerpen beheersten de agenda van de vergaderingen van de Raad van Toezicht: de gevolgen van de coronapandemie voor het museum en de verschillende fasen in het cultuurplanproces van rijk en gemeente. Elders in dit verslag wordt inhoudelijk op beide zaken ingegaan; hier zij vermeld, dat de Raad vanzelfsprekend met de medewerkers van het museum sterk meeleefde in de zware maanden na medio maart die het werken in het museum zo veel moeilijker maakten. De Raad van Toezicht werd door de directeur frequent op de hoogte gesteld van de ontwikkelingen, de beperkingen en de mogelijkheden. De Raad besprak die ontwikkelingen en informeerde naar wel en wee van directeur-bestuurder en de medewerkers. De Raad wil hier nog eens benadrukken onder de indruk te zijn van de wijze waarop het museum in deze moeilijke tijd wordt bestuurd en van de grote inzet van de directeur-bestuurder en de museummedewerkers om de werkzaamheden zo goed als mogelijk (en derhalve gezien de omstandigheden: op buitengewoon innovatieve wijze) uit te blijven voeren.

In de loop van het jaar tekenden zich voor het museum positieve ontwikkelingen af in de besluitvorming van de overheid. Allereerst stelde de Minister van Cultuur voor de komende vier jaar een fors extra bedrag ter beschikking van het museum om de achterstand in de collectieregistratie in te lopen. Daarnaast bleek in de laatste maanden van het jaar het gemeentebestuur bereid om extra middelen ter beschikking te stellen voor de *fair pay* aanpak van de arbeidsvoorwaarden van de museummedewerkers en voor de *Eregalerij* die vanaf het voorjaar van het jaar 2021 zal worden geïnstalleerd. De besluiten van rijk en gemeente tezamen betekenen een forse schaa sprong voor het museum, een verdubbeling van de jaarlijkse overheidssubsidie en een forse uitbreiding van de formatie in verband met het registratieproject. Over de gevolgen daarvan sprak de Raad met de directeur. Op tafel lagen daarbij een voorstel van de directeur tot aanpassing van de museale organisatie (op basis van de resultaten van een organisatieonderzoek van bureau Berenschot) en haar voorstel om de functie van hoofd bedrijfsvoering op te waarderen tot zakelijk leider. Zowel de reorganisatie, de actualisatie van functiebeschrijvingen en -waarderingen als de werving van een zakelijk leider kon nog in het verslagjaar worden geïmplementeerd.

Door de schaa sprong in de subsidie, de verbeterde *financial control* van het museum én de extra bijdrage van de overheid in het kader van de coronapandemie zijn de financiële situatie en het perspectief van het museum verbeterd.

De Raad van Toezicht besprak ook regelmatig de *governance* van het museum, de vraag hoe het toezicht op de organisatie plaatsvindt en welke veranderingen de Raad zelf zou kunnen of moeten aanbrengen in het eigen functioneren als toezichthouder. Aan adviseur Hanke Lange werd gevraagd de Raad bij te staan bij de discussie over dit onderwerp. De heer Lange woonde twee plenaire vergaderingen van de Raad bij en voerde tussentijds overleg met de voorzitter van de raad en de directeur. In beide vergaderingen leverde hij commentaar op wat hij aan de vergadertafel waarnam en analyseerde de functie 'toezicht' op een wijze die voor de leden van de Raad vruchtbaar was. De Raad van Toezicht zal in het begin van het nieuwe jaar nieuwe functieprofielen voor de Raadsleden vaststellen en andere zaken bespreken die tot een actualisering van de *governance* van het museum zullen leiden.

De Raad van Toezicht heeft ingestemd met het voorstel van de directeur-bestuurder om in het kader van verdere professionalisering vanaf 1 januari 2021 te werken met vacatiegeld voor de vergaderingen. De Raad van Toezicht vergaderde vijf keer gedurende het verslagjaar. Daarnaast vond incidenteel telefonisch overleg plaats. In de Raad hebben in 2020 geen personele wijzigingen plaatsgevonden. Alle leden van de Raad van Toezicht zijn onafhankelijk van het museum en hebben geen tegenstrijdige belangen.

Namens de Raad van Toezicht,
Hugo Bongers,
Voorzitter

Werkzaamheden 2020

Dit jaar vergaderde de Raad van Toezicht vijf keer. In de december-vergadering werd hij begeleid door een externe expert op het gebied van toezicht houden en werd de werking van de Raad zelf besproken.

Regelmatig wordt de Raad van Toezicht door de directeur-bestuurder geïnformeerd over de gang van zaken in het museum. De Raad bespreekt met de directeur- bestuurder de plannen die het museum ontwikkelt op inhoudelijk en financieel gebied.

Samenstelling en rooster van aftreden

Bij de benoeming van een nieuw lid wordt gestreefd naar diversiteit, onder meer op het gebied van man/vrouw, leeftijd en (migratie-)achtergrond. Het museumbeleid met betrekking tot meerstemmigheid geldt ook voor de Raad van Toezicht. De raad heeft het voornemen in 2021 de diversiteit te vergroten. Bij voorkeur dient de Raad te beschikken over deskundigheid op het fotografisch, artistiek, wetenschappelijk, financieel, economisch en politiek/bestuurlijk vlak.

De Raad kent een rooster van aftreden dat enerzijds doorstroming bewerkstelligt en anderzijds de continuïteit van het toezicht waarborgt. De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen maximaal acht jaar aanblijven, ongeacht het aantal benoemingen.

Rooster van aftreden

Leden Raad van Toezicht d.d. 31-12-20	Functie	Aanvang 1e termijn	Aftreden of aanvang 2e termijn	Af(ge)treden
Hugo Bongers	Voorzitter	26-3-2014	26-3-2018	25-3-2022
Guus de Wit	Penningmeester	17-6-2013	17-6-2017	16-6-2021
Marga Rotteveel	Lid	13-10-2015	13-10-2019	13-10-2023
Frits Bergsma	Lid	7-6-2017	6-6-2021	--
Margot Scheltema	Lid	7-9-2018	6-9-2022	--

Samenstelling en profielen

De Raad van Toezicht van het Nederlands Fotomuseum streeft ernaar minimaal vijf leden te omvatten en maximaal zeven.

Voorzitter: Hugo Bongers

Profiel: Een ervaren bestuurder met een groot netwerk in de lokale politiek. Heeft affiniteit met het werkgebied van het Nederlands Fotomuseum en de culturele sector in Nederland. Vervult bij voorkeur enkele andere relevante nevenfuncties. De voorzitter is iemand met statuur die zijn/haar netwerk op het juiste moment kan inzetten om de belangen van het museum te behartigen. Een strategisch denker die de toekomst van het museum goed in het vizier houdt.

Penningmeester/secretaris: Guus de Wit

Profiel: Een bestuurder met aantoonbare financiële kennis, bij voorkeur afkomstig uit het bedrijfsleven. Kennis van strategische financiële planning, de inrichting van de administratie, jaarrekeningen, omzet, rendement en

financiële rapportages e.d. Moet in staat zijn de 'vertaalslag' te maken van de cijfers naar de dagelijkse gang van zaken in het museum. Adviseert de directie over het financieel beheer op de korte en lange termijn.

Lid: Marga Rotteveel

Profiel: Een beeldmaker/kenner, bijvoorbeeld een fotograaf of beeldend kunstenaar, met bestuurlijke kwaliteiten die goed op de hoogte is van de nationale en internationale ontwikkelingen in de fotografie, zowel inhoudelijk als organisatorisch. Met die kennis kan hij of zij het artistieke beleid en de artistieke prestaties van het Nederlands Fotomuseum beoordelen en daarover met de directie van gedachten wisselen.

Lid: Frits Bergsma

Profiel: Afkomstig uit het bedrijfsleven met affiniteit voor cultuur en kennis van marketing en sales. Kan de directie over deze onderwerpen adviseren met gevoel voor de 'culturele' aspecten van het ondernemen en de dilemma's die dat met zich mee kan brengen. Heeft een visie op de kansen die het cultureel ondernemen biedt.

Lid: Margot Scheltema

Profiel: Een ervaren bestuurder met een groot netwerk in het bedrijfsleven. Heeft affiniteit met het werkgebied van het Nederlands Fotomuseum en de culturele sector in Nederland. Vervult bij voorkeur enkele andere relevante nevenfuncties en heeft ervaring met toezichthoudende functies in profit- en non-profitorganisaties. Dit lid is

iemand met statuur die zijn/haar netwerk op het juiste moment kan inzetten om de belangen van het museum te behartigen. Een strategisch denker die de toekomst van het museum goed in het vizier houdt.

(Neven)functies directie en Raad van Toezicht in 2020

Raad van Toezicht**Hugo Bongers**

- Voorzitter WArD/waRD te Rotterdam & Antwerpen
- Voorzitter bestuur Stichting WORM Rotterdam (tot 1 oktober 2020)
- Bestuurslid Stichting Moois Media Rotterdam
- Voorzitter Stichting Rotterdam Promotie Prijs
- Penningmeester Stichting Pilgrim Harbour
- Secretaris Stichting Verborgten Tuinen
- Penningmeester Stichting Maritiem District

Guus de Wit

- Lid Raad van Toezicht Stichting Museum Slot Loevestein, Poederloijen (tot 31 december 2020)
- Lid Raad van Toezicht Stichting Untek, Vlaardingen (tot 30 juni 2020)
- Penningmeester bestuur Stichting Clubhuis Nederland, Rotterdam
- Penningmeester bestuur Stichting Rotterdamse Salon, Rotterdam

Marga Rotteveel

- Lecturer AKV/St.Joost
- Co-founder and Director, Docking Station

Frits Bergsma

- Bestuurslid Stichting Kunstverein, Amsterdam
- Bestuurslid Kunstcollectie KPMG, Amstelveen
- Interim bestuurslid voetbalvereniging AVV-SDZ, Amsterdam
- Bestuurslid Stichting Billytown, Den Haag

Margot Scheltema

- Commissaris De Nederlandse Bank
- Commissaris NEDAP
- Commissaris Warmtebedrijf Rotterdam
- Raad bij de Ondernemingskamer
- Raad van Toezicht Veer Stichting
- Raad van Toezicht Nederlandse Bachvereniging
- Centrale Plan Commissie CPB

Directie**Birgit Donker**

- Directeur-bestuurder Nederlands Fotomuseum
- Voorzitter Bestuur Stichting Lux et Libertas van NRC Handelsblad
- Lid Agendacommissie van het Rotterdamse Directeurenoverleg
- Lid werkgroep Kwaliteitsborging Rijksmuseum
- Ambassadeur Dress for Success Rotterdam
- Lid van denktank New Deal Cultuur Rotterdam

Deel 3 Bijlagen

Bijlage A Archieven in beheer in 2020

Freek Aal (1923–2004)
ABC Press (1945–1955)
Oscar van Alphen (Cees Nieuwenhuizen)
(1923–2010)
G. Azings Venema (1869–1936)
Heinz Baudert (1915–2003)
Katharina Eleonore Behrend (1888–1973)
Herbert Behrens (1931–2019)
Kors van Bennekom (1933–2016)
Lood van Bennekom (1905–1978)
Nol Binsbergen (1908–1945)
Diana Blok (1952) / Marlo Broekmans (1953)
Adriaan (1875–1940) en Dick Boer (1906–1986)
Hans de Boer (1927–1989)
Jan den Boestert (1910–1992)
Jo Bokma (1913–2008)
Peter van Bolhuis (1952–2005)
Fons Brasser (1944)
Charles Breijer (1914–2011)
Norbert Buchsbaum (1925–1998)
Adolphe Burdet (1860–1940)
Bert Buurman (1915–1998)
Capi-Lux Alblas (1980–1998)
Paul Citroen (1896–1983)
Martien Coppens (1908–1986)
Violette Cornelius (1919–1998)
Frans de la Cousine (1945–1998)
Bob van Dam / Combipress (1928–2002)
Ger Dekkers (1929–2020)
Collectie Jan van Dijk (1944–2016)
A.J.A.A. Dingjan (1893–1966)
A.J. Dingjan (1927–1985)
Marianne Dommis (1927–2014)
Cobie Douma (1914–2001)
Miek Douw (1915–2003)
Adriaan Dronkert (1914–2002)
Bernard Eilers (1878–1951)
Wally Elenbaas (1912–2008)
Ed van der Elzen (1925–1990)
Mattheus Engel (1940)
John Fernhout (1913–1987)
Foton / Ton den Haan (1937)
Piet Frederiks (1926–2006)
Adriaan Friesendorp (1875–1936)
Galerie Fotomania
Cor Geljon (1928–2005)
Chas Gerretsen (1943)
Cok de Graaff (1904–1988)
Julius Guggenheimer (1885–1943)
Haagsche Fotokring (HFK) (1938–2008)
Bert Haanstra (1916–1997)
Kees Hana (1910–1975)
J.J. Hansma (1887–1971)
Paul Hartland (1910–1991)
Robert de Hartogh (1942)
Jacqueline Hassink (1966–2018)
Fred Hazelhoff (1925–2002)
W.F. van Heemskerck Dürer (1910–1988)
Dop Heijns (1918–1995)
Jacob Heimans (1889–1978)
Fons Hellebrekers (1901–1994)
Dirk de Herder (1914–2003)
Lex de Herder (1927–2000)
J.J.C. (Jacob) van der Hoeven (1872–1967)
Henk van der Horst (1912–1942)
Bertha van der Horst-Dikker (1907–1991)
Leo Hübscher (1903–1992)
Menno Huizinga (1907–1947)
Peter Hunter (1913–2006)
Nico Jesse (1911–1976)
Eddy de Jongh (1920–2002)

Cees N. Jongkind (1924–2013)
Paul Julien (1901–2001)
Jan Kamman (1898–1983)
Ata Kandó (1913–2017)
Jan Kann (1908–1965)
Hans Katan (1924–2006)
Johan van der Keuken (1938–2001)
Jan van Keulen (1913–1994)
D. de Kijzer (1849–1930) en J.M.R.A. de Kijzer
(1891–1974)
G. Kiljan (1891–1968)
Aart Klein (1909–2001)
Wiebe Klijnsma (1919–1991)
F.P.J. Kooijmans (1907–1997)
Ary W.G. Koppejan (1919–2013)
Boris Kowadlo (1911–1959)
Helena van der Kraan (1940–1920)
Gregor Krause (1883–1959)
Esther Kroon (1966–1992)
Dolf Kruger (1923–2015)
Egbert Kunst (1921–1998)
J.C. Ladiges (1913–1987)
Frits Lamberts (1920–2007)
W.F. Leijns (1884–1966)
Cornelis (1889–1962) en Peter de Leijser
(1920–2005)
Koen Lenarts (1926–2009)
Manuel van Loggem (1916–1998)
Lucebert (1924–1994)
Jan van Maanen (1913–1979)
Willem van Malsen (1893–1985)
J.R. Mandos (1924)
Werner Mantz (1901–1983)
Frits Marmelstein (1870–1957)
Peter Martens (1937–1992)
Wies Meertens (1915–1991)
Victor Meeussen (1911–1986)
Marius Meijboom (1911–1998)
Vincent Mentzel (1945)
Cees van der Meulen (1921–1990)
Corrie Meyer-Kattenburg (1910–1995)
Toon Michiels (1950–2015)
Kees Molkenboer (1907–1987)
M.M. de Monchy (1870–1963)
Wim de Mooij van Wieringen (1915–1999)
Egbert Munks (Herrie van Borssum Waalkes)
(1932–1994)
Nico Naeff (1918–1988)
Wim Noordhoek (1916–1995)
F.J. Nusink (1881–1967)
Evert van Ojen (1886–1964)
Jaap d'Oliveira (1908–1978)
Cas Oorthuys (1908–1975)
Cas van Os (1907–1989)
Leen van Oudgaarden (1904–1960)
Hans Pelgrom (1939–1980)
Nol Pepermans (1920–2007)
Job van de Peppel (1892–1968)
Hajo Piebenga (1942–2014)
Hans Poley (1924–2003)
Leo P. Polhuis (1928–1991)
J.E. Rombouts (1844–1913)
Bas Roodnat (1930–2004)
Frits J. Rotgans (1912–1978)
Sanne Sannes (1937–1967)
Viviane Sassen (1972)
Jan Schiet (1921–1964)
Paul Schuitema (1897–1973)
Hans Sibbelee (1915–2003)
Hans Spies (1905–1973)
Alfred van Sprang (1917–1960)
Paul Louis Steenhuizen (1870–1940)
Wim K. Steffen (1907–1998)
Jan Pieter Strijbos (1891–1983)
Willem Suermondt (1885–1952)
Richard Tepe (1864–1952)
Pieter Gerbrand van Tienhoven (1875–1953)

Ellen Thorbecke (1902–1973)
Maria Toby (1936–1984)
Henk Tromp (1926–2000)
Hugo Tutein Nolthenius (1863–1944)
Jan Rudolph Tutein Nolthenius (1857–1941)
Uitgeverij O10, Originele afdrucken
behorende bij de serie: Monografieën van
Nederlandse architecten (1989–1998)
Pieter Vandermeer (1940)
Gerda van der Veen (1936–2006)
Louise van der Veen (1909–1997)
Olof Veltman (1925–1978)
Claar Verdenius-Prong (1915–1996)
Johannes Vijverberg (1880–1965)
Carel de Vogel (1922–2005)
Mieke Van de Voort (1972–2011)
Puck Voûte (1911–2003)
Jan Vrijhof (1907–1986)
Sam Waagenaar (1908–1997)
Familie Van der Wal-Strengholt (1947–1969)
Hannes Wallrafen (1951)
Wereldcollectie (19e–20e eeuw)
Hein Wertheimer (1913–1997)
Koen Wessing (1942–2011)
Tjeerdo Wieberdink (1887–1980)
Lies Wiegman (1927–2011)
Ed van Wijk (1917–1992)
C.J.W. Wijnaendts (1898–1987)
Collectie Jan Wingender (1934)
Meinard Woldringh (1915–1968)
Hans Wolf (1909–1992)
Steeff Zoetmulder (1911–2004)
Piet Zwart (1885–1977)

En verder werken van onder anderen:

Anonieme Zuid-Afrikaanse straatfotografen
(amateur en professioneel)
Hans Aarsman (1951)
Laurence Aëgerter (1972)
Theo Baart (1957)
Céline van Balen (1965)
Marwan Bassiouni (1985)
W.J. Beekman (1893–1976)
Wout Berger (1941)
Gré Bergsma (1925)
Carel Blazer (1911–1980)
Sara Blokland (1969)
Henze Boekhout (1947)
Pieter Boersma (1945)
Paul Bogaers (1961)
Hans Bol (1957)
Kim Boske (1978)
Familie Le Bret-de Bosson (ca. 1900–1950)
Koos Breukel (1962)
Rutger ten Broeke (1944)
Michal Butink (1975)
Sarah Carlier (1981)
Nicole Carstens (1958–2001)
Anton Corbijn (1955)
Jan Dietvorst (1953)
Ad van Denderen (1943)
Zeno Deurvorst (1895–1944)
Rineke Dijkstra (1957)
Willem Diepraam (1944)
Charlotte Dumas (1977)
Adrienne van Eekelen (1963)
Hans Eijkelboom (1949)
Esther Elenbaas-de Hartog (1905–1998)
Wendy Ewald (1951)
J.P. Felix (1917–2007)
Zachary Formwalt (1979)
Jan M.J.J. Gadiot (1911–1990)
Anne Geene (1983)
Hans Gremmen (1976)
Arno Hammacher (1927)
Toos Hasekamp (toegeschreven aan, 1915)
Risk Hazekamp (1972)

Fotobureau Het Zuiden (1936–1947)
 Carel van Hees (1954)
 Maria Hille (1827–1893)
 Corine Hörmann (1968)
 Wil van Iersel (1965)
 Cor Jaring (1936–2013)
 Casparinus Jenezon (1872–1950)
 Marie-José Jongerius (1971)
 Geert van Kesteren (1966)
 Mark Klett (1952)
 Gert Jan Kocken (1971)
 Michael de Kooter (1979)
 Sjoerd Knibbeler (1981) / Rob Wetzer (1981)
 Luuk Kramer (1958)
 Susanne Kriemann (1972)
 Ine Lamers (1954)
 Dana Lixenberg (1964)
 Anaïs Lopez (1981)
 Bertien van Manen (1942)
 Masha Matijevic (1981)
 Dorothee Meyer (1973)

Hans van der Meer (1955)
 Lamia Naji (1966)
 Joep Neefjes (1949) / Loodwicks Press
 Images
 Paulien Oltheten (1982)
 Willem Popelier (1982)
 Eddy Posthuma de Boer (1931)
 Sem Presser (1917–1986)
 Carl Rensing (1826–1898)
 Tony van Renterghem (1919–2009)
 Lon Robbé (1946)
 Imre Rona (1902–1974)
 Frank van der Salm (1964)
 Erich Salomon (1886–1944)
 Don Sars (1975)
 Joachim Schmid (1955)
 Frederik Willem Schmidt (1889–1972)
 Paul Seawright (1965)
 Steenbergen Stichting (Marcel Borsten,
 Linda-Maria Birbeck, Hanneke Franssen,
 Esther Hovers, Hannah Horsch, Mark

Vincent Houston, Thijs Koelink, Christian
 van der Kooij, Kim Krijnen, Yvonne Lacet,
 Raoul de Lange, Ola Lanko, Jaya
 Pelupessy, Jaap Scheeren, Thomas
 Schlijper, Petra Stavast, Andrea Stultiens)
 Bart Sordedraeger (1959)
 Martine Stig (1972) / Vanessa van Dam (1971)
 Andrea Stultiens (1974)
 Siebe Swart (1957)
 Michel Szulc-Krzyzanowski (1949)
 Rein Jelle Terpstra (1960)
 Onderzoeksarchief Mirelle Thijsen (1960)
 Elisabeth Tonnard (1973)
 Bert Verhoeff (1949)
 Roy Villevoey (1960)
 Simon de Waard (1905–1986)
 Cor van Weele (1918–1989)
 Hans Werlemann (1948)
 Hans Wilschut (1966)
 en diverse professionele en
 amateurfotografen

Bijlage B

Overzicht activiteiten en evenementen

Zondagmiddagrondleiding
 Iedere zondag (t/m 8 maart)

Talk Sterke Verhalen ontleed
 5 januari

**Talk De amateur versus de
 professional. Waar ligt de grens?**
 12 januari

Talk Somfy Photography Award
 6 februari

**Boekpresentatie Charlie Koolhaas |
 City Lust** 7 februari

Rotterdam Photo Talks
 8 februari

**Opening De Migrant | Anaïs López en
 De Collectie belicht door Marwan
 Magroun** 21 februari

Sterke Verhalen Unplugged: T. Pol3
 23 februari

Museumnacht010
 7 maart

**15 minuten met ... Pop-up fotostudio
 met Sebiha Oztas** 20 juni

**15 minuten met... Pop-up fotostudio
 met Marwan Magroun** 26 juli

**15 minuten met ... Pop-up fotostudio
 met Nael Quraishi**
 30 augustus

**Uitreiking Somfy Photography
 Award** 23 oktober

**Boeklancering Translations van
 Sofie Knijff** 24 oktober

NN Portfoliodag
 26 november

Samenwerkingen

Veel van onze educatieve
 programma's en andere
 (publieks)activiteiten komen tot
 stand met verschillende partners.

Onderwijs

Avicenna College
 AKV St Joost
 Buzz010
 Digital Playground
 Erasmus Universiteit
 Grafisch Lyceum
 HipHop in je smoel
 Hogeschool Rotterdam
 Ikin010 | erfgoedcoalitie
 JINC
 Kenniscentrum Cultuureducatie
 Rotterdam
 Koninklijke Academie voor Beeldende
 Kunsten

LantarenVenster
 Museum 40–45
 Museum Rotterdam
 Mytyschool de Brug
 Nederlandse Academie voor
 Beeldcreatie
 OBS De Schalm
 Schreuder College
 SBO Laurens Cupertinoschool
 SKVR
 Theater Walhalla
 TU Delft
 Universiteit Leiden, afdeling
 bijzondere collecties
 Verhalenhuis Belvédère
 VO Wolfert Dalton
 Wereldmuseum
 Willem de Kooning Academie

Publieksactiviteiten

Art Rotterdam
 Dupho

Fotobond
 Haute Photographie
 Internationaal Film Festival Rotterdam
 Jazz International
 LantarenVenster
 MINI Nederland
 MOJO
 Museumnacht010
 Museumkaart
 Nederlandse Academie voor
 Beeldcreatie
 North Sea Jazz Festivals
 Nederlandse Vereniging van
 Journalisten
 OV-Miles
 Platform Fotografie Nederland
 RET
 Rotterdampas
 Rotterdam Festivals
 Rotterdam Partners

Medewerkers 2020

Medewerkers in loondienst

Naam	Functie	In en uit dienst
Aglaya Tomasi	Assistent tentoonstellingen	
Anne Imfeld	Baliemedewerker	
Annemarie van den Eijkel	Hoofd marketing en communicatie	
Annette Behrens	Depotbeheerder	
Anouk Gielen	Vrijwilligerscoördinator	
Aphia Araia	Medewerker online communicatie	Vanaf 21-Dec
Aya Musa	Programmeur evenementen	
Birgit Donker	Directeur-Bestuurder	
Bob Verbruggen	Beheerder boekwinkel	
Carolien Provaas	Fotoverkoop en auteursrechtenbeheer	
Cateliën van der Hoeven	Senior medewerker communicatie	
Cengiz Mengüç	Medewerker digitale collectie	
Chris Stahl	Baliemedewerker	
Cobie Hijma	Medewerker collecties	Vanaf 1-Jan
Dave Houwaart	Facilitair en technisch medewerker	
Eelco Loode	Beheerder digitale collectie	
Ehsan Jami	Bestuurssecretaris	
Erik van Bruggen	Controller	
Frits Gierstberg	Curator Tentoonstellingen	
Guinevere Ras	Junior Curator	Vanaf 1-Jan
Guus Bakker	Coördinator Koffiebar	
Hans van der Windt	Zakelijk Leider	Vanaf 1-Nov
Henriëtte Verdonk	Restaurator	
Juultje van Leeuwen	Medewerker publiciteit en marketing	Tot 1-Okt
Lénia Oliveira Fernandes	Restaurator	
Lobke Broos	Hoofd Development	
Loes van Harreveld	Curator Collecties	
Mario van den Winkel	Registrator	
Martijn van den Broek	Hoofd Collecties	
Mathijs van Oosterhoudt	Medewerker digitale collectie	
Marwan Almokdad	Medewerker digitale collectie	
Mira Matic	Projectleider tentoonstellingen	
Nynke Schaaf	Bestuurssecretaris	Tot 1-Dec
Olav van den Brekel	Senior medewerker Educatie	
Rosa Hessels-Mora	Baliemedewerker	
Sandra van Geest	Officemanager	Tot 1-Feb
Saskia Cornelissen	Hoofd Bedrijfsvoering en Publiekszaken	Tot 1-Mei
Stefanie de Vries	Registrator	
Yulia Zhidiok	Medewerker Koffiebar	

Stagiaires

Aphia Araia (tot 21 dec.)
 Carmel van der Veeke
 Dorien Smit
 Edith Szafran
 Estrella Abal
 Fiepke van Niel
 Juliette Siffer
 Nina Freedman
 Romy Mennen
 Simone Ruygrok

Vrijwilligers collectie

Henriette Huijgens
 Maarten Briels
 Mayumi Kumagae
 Jaco van Lith

Vrijwilligers Publieksbereik

Ada van der Starre	Job Willems
Alex Westra	Joop Visser
Amber van den Boomgaard	Josien Hof
Anja Timmerman	Lise-Marie Schwander
Bas Blok	Loes Vos
Carlinda Boom	Marcel Löb
Cor Ritmeester	Margot Biesheuvel
Daan van der Klooster	Margriet van der Velde
Dave den Boogert	Marion van den Broek
Eefje Lonis	Marja Aarsbergen-Jongepier
Elma Harrison	Marjon Blok
Eva Overbeeke	Miriam van der Hoek
Fiola Broers	Mirjam Hazenkamp
Frank Sinnema	Patricia Zander
Fred Wetters	Peter van der Zouwen
Hanne Verwoert	Petra Spaan
Hans Kottman	Raquel Duarte
Harry Broekman	Ria Bergshoeff
Helene van de Gein	Rob de Bruijn
Henk Ras	Sanne van der Hulst
Hennie van Ruten	Susan Waltman
Ito Brouwer	Tineke Bout
Jacqueline de Rover	Trudy Rodenrijs
Jacqueline van der Kloos	Wout Hol
Janke van der Molen	Yvonne Kennis

Inhuur, uitzendkrachten en payroll

Amy Lopulissa	Coördinator Balie
Heske Dam	Projectleider
Laura Barendregt	Directie-assistent
Lisette de Lange	HR-medewerker
Sjef van Duin	Bibliothecaris
Wing Ho	Coördinator Balie

